

A. J. DOBESCU.

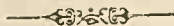

ΦΕΥΔΟ-ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ.

EPISTOLA

scrisă cu gîndu să fiă Precuventare la cartea

MANUALUL VENATORULUI

BUCURESCI
TIPOGRAPHIA STATULUI
1874

△ 34827

Biblioteca Centrală Universitară
București
Cota 34827 Dubet
Inventar 354066

RC 62/07

B.C.U. Bucuresti

C354066

D-lui C. C. Cornescu.

Amice,

Când 'mă ai dată maț ântêiū să citescū manus-criptul tēū, intitulatū «Manualul vênătorului,» ai arătati dorința ca să'î facū eū o precuvântare. Maț apoi 'î ai luatū sēma și m'ai scutitū de acēstă măgulitōre sarcină.

În casul din urmă, rēū nu te ai gēnditū, cōcī eū, dupē ce amū rēsfoitū cartea ta, m'amū luatū în adevērū cu plăcere de pe urmele tale de vênătorū; dar, pe când tu te ocupai cu gravitate a 'î allege cea maț bună pușcă, a o încără cu cea maț potrivită mēsură, a o îndreptā dupe cea maț nimerită liniă; pe când tu dresai, de micū și cu o minunată răbdare, pe prepelicarul tēū ca-

să asculte la semnalele consacrate: Pst! Pil! și Aport! ; pe când tu în fine studiezi cu luare aminte caracterele physice și ethice ale celor mai obicinuite subiecte însuffleșite de vânătoare, cui, ca unu nevânătoru ce sunt, m'amă așucatu să colindă răstimpit și spațiile, căutându cu ochi, cu aușul și cu inima, privești, răsunate și emoșionat vânătoresc.

Colindându, m'amă rătăcită, și eto-mă abie acum ajunsă din fantastica m'ă căllătoriă, cu unu sacă așa îngreuiată de totu felul de petice și de surcele, adunate de pretutindenț, încot nu mă cuteză, Dómne feresce! nici chiar cū însu'mă să lă aruncă în spinarea Manualulu tău.

Amă luată dar pretenșioasă hotărîre ale deșerta într'unu volumă osebită, ce lă voiă tyără numai pe sēma lor, și care, sub unu titlu pedantescū și archaicū, spuindă vânătorilor numai lucruri ce sunt cu totul de prisosă artă lor, va întocmi unu felă de Falsă Tractatu de Vânătoriă, Ψευδο-κυνηγετικὸς, în opozițiune făcișă cu Manualul tău, care, de și mă scurtă, este ânsă foră înduoielă cu multă mă folositoră celor cari voră să învețe ceva cu temei.

Dar mă nainte de a pune sub typară, m'amă

simțitū , amice , ca și datorū să-ți trāmitū ție ,
prinosul acestū vraftū de pagine mauuscrite , pe
care , bune sēt rele , le datoresū numai primu-
lū tētū îndemnū amicalū.

Primesce-le precum îți vorū place ; dar crede
totuși , că , - de și îți viniū acum cam ca fuīorul
popiū , - ele purcedū dintr'o affectuōsă pornire a
celū care de multū este

alū tētū bunū prietenū

A. Odobescu.

Bucuresci,
7 Maiū 1874.

COPRINSUL

I. Să mă încurcū ore și eu în calcea vânătorilor? - Cartea ta și Precuvântarea mea. - *Utile dulci* sėu Sosii și D. Socecū. - Ce țice Nimrod despre podagra mea. - Arcadia pe cāmpul Bărăganului. - De la moșū Doru, dreptū în pustii. - La conacū! - Val de bietul Gogoll, ce era să pațā! . . . , ... , ...

I

II. Țiganiū de zestre. - *Grives en caisse*. - Disertațiune philologică, îmbăcsită cu erudițiune. - 1000 galbeni venitū pe annū. - Grauriū sciū franțozesce maț bine decōt D. Littré! - Din fablele lui Lafontaine pēnē în pădurile Russiei. - «Amarīta turturea, of! sērmana, vaț de ea!» . . .

17

III. Pentru ce poetul Lucrețiu sciă mai bine
séma cârmuirei decôt stępânirea nóstră. - *Chiaă!*
Chiaă! prin pădure. - Unde ne acățămă de cода
cânelui. - Brașóve și palavre vênătorești. - De ce
vulpea are cода lungă și ursul n'are de locă. . . 37

IV. D'așü sci și eü carte cötä scia rēposatul
Lessing! - Dithyrambă în onórea Arthemidei. -
Bine trăia Diana la curtea lui Henricü de Valois!
Cuviosă gravură nemțescă. - *Κυνηγετικὸς*, salată
helleno-latinéscă. - Sfērșimă totü la cода. . . 53

V. Étö-ne acum și în Roma! - Mai mare ru-
șine pentru cotgogé-mi-te Impēratü! - Sculptura
istorică pe arcul de triumphü alü lui Traianü. -
Platon și Xenophonte ne postescü la vênătóre. -
Trenü de plăcere prin epoca glaciare. - Pharaoni
vênători. - Pēcatü că Guilomü Tell vorbía nem-
țesce. - De la capra-négră, la iubită și vice-versa. -
Poemă câmpulungénă. 75

VI. Cum se pricepeă să cânte la vênătóre
Rossini și Haydn, Méhul și Weber. - *Tonton,*
tonton, tontaine, tonton!!. - Dușmănia litterariă
seü efecte intuitive și anachronistice ale Cham-
bertinului de la *Cofé-Anglais*, asupra poesiei
române. - Trecemü dincolo de Bagdadü. - Con-
certü symphonicü pe apă și pe uscatü, datü
mistreșilor și cerbilor de Șahul Persiei Khoșru
Anușirvan 107

VII. Ζωγραφία privită din punctul de vedere alu' teoriilor lui Darwin. - Amoru' și vênătore! - Cum se îngropaă la Roma urmașii bietulu' Ovidiū, rēposatū, ca vai de dînsul, cam pe la Klustengè.- Pustia de oglindă, multe rele face! - Rubens n'a fostū vênătorū, dar Horace Vernet fōră înduoelă. - *Philosophia absolută* a esthetice' vênătorescī. - Italia ne a cam datū de rușine. . . . 131

VIII. Bibliographiă cynegetică a secolulu' de miđlocū. - Inșiră-te mărgarite artistice' și vênătorescū. - Mistrețul de Snyder. - Wouwerman și callul bēlanū. - Vēđut'a' la Luvru pe *Bonne*, *Nonne* și *Ponne* sēū pe *Mitte* și *Turlu*, adică pe Desportes și pe Oudry? - Prințisorii nemți de multū visaū a Versallia. - Ridinger și babița. - Totū Ridinger și marchisul de Carabas. - Totū Ridinger și Sir Edwin Landseer. - Cum te dai de golū băeșii de la noi. - Cum âmbli eu să te adducū pe tine a deveni unū Sportman fashionabi'ū 153

IX. „La Carpați 'mī amū addusū jalea! „ - Poesiă prelinsă și dichisită. - Prepelicarul în gēntă și bicașina în vântū. - Litteratura cynegetică a Muscalilor. - Tyrolesă fōră acompaniamentū de musică. - Steeple-chase systematicū d'a curmeđișul artelor vênătorescī. - Uf! să rēsufflāmū unū momentū sub umbrarul lui Kyr Ioniță Buzdrună. 177

— XII —

X. Ancă ună hopă! - Susă pe plaşul Buzăului.-
Studiū anthropologicū, lexicographicū şi morală
asupra locuitorilor din communa Bisoca. - Basnul
cu Fata din pētră şi cu Feciorul de împēratū, celū
cu norocū la vēnată. - Vulturū, dihorū şi rîsū,
sēū zamphyrū, smarandū şi rubinū. - Cōte se
potū întēpla unū nēmţū dēca nu pricepe ro-
mānesce 203

XI. La cotul munţilor. - Totū basnul celū cu
Fata din pētră şi c. l. - Porumbiţa şi mǎrgărita-
rul. - Ce aū spusū despre munţi Năculele de la
obērşia Rōmniculuī, Caiu Valeriu Catullū, Fran-
çois Villon, autorul anonymū alū Romanceruluī
del Cid Campeador şi mulţi alţii. - Iepuriī din
Codicele civilū şi cel din *Dictionnariulu Academicu*. -
Ne luāmū şioa bună în tinda D-luī Sterie,
arendaşul de la Bisoca. - *Post-scriptum* unde se
spune cea ce n'a sciutū să spuiă rēposatulū C.
Negruzzi, în statistica ce a făcutū lupilor din
Moldova 231

XII, Capitolul celū mai plăcutū pentru citi-
torū 261

I.

Ai voitü, amice, ca mai nainte de a o typări, să citescü eü, în manuscriptü, cartea românescă ce tu ai compusü sub titlul de «*Manualul vênătorului*» și, după citire, să'mi și daü părea asupra'î.

Pentru atöta încredere, nu amü cum să'î mulțumescü; dar, témă 'mî e că, accordându'mî mie o așa amicală și lingușitoare precădere, n'ai nimeritü tocmai bine, o iscusite vênătorule!

Ore nu sciai séü că ai uitatü cum că la vênătoriä, - ca și la multe altele, - eü mă pricepü cam tot atöta precöt se pricepea vestitul ágemiü, care, vedëndu-se luatü în respëru de ba-

bele satului, pentru isbânđile ce făcuse cu pușca diminéța, în băttătură, se apără, în dulcea limbă a poesiei și țineà-una că :

De e curcă,
Ce se 'ncurcă,
La revărsatul dorilor,
In callea vânătorilor ?

Istoria nu adaogă mai departe decât păgubașele s'aũ mulțumitũ numai cu acéști armoniósă desdăunare, precum, în altă împrejurare, fusese silitũ să facă simigiul celũ cu tocméla, care, pentru plăcintele mâncate, rămase bunũ plătitũ numai cu cânticellul dascălului Caracangé :

Deschide-te punguliță,
Și plătesce plăcintele ;

cânticellũ care, fõră înduoială, este, în privința regulelor prosodice, cu multũ mai prejosũ de ingeniósă improvisațiune a vânătorului de curcã.

Veđi să nu pați și tu ca simigiul și, de unde, cu dreptũ cuvântũ, te așteptaĩ să fiĩ răsplătitũ, chiar de la începutũ, prin laude meritate, pen-

tru tóte cercetările serióse, pentru tóte observațiunile adânci, pentru tóte ostenelile ce ai depusă în opera ta, să nu capeți de la mine decót ună *encomion* fluturatică și főră temeiu, psalmodiată și acela pe drîngă sėu cãntatő din frunđă.

Dreptul lui Dumneđeő, în asemené caső și adicã decã critica mea va fi, - precum este și lesne de prevėđutő, - nedemnă și nepotrivită pentru scrierea ce a provocat'o, rușinea va rămăne numai pe sėma mea, cōcī este dreptő ca fiă-care să pórte ponosul faptelor și điselor sale, și nu numai vėnătorii sciő cum că « tótă pasėrea pe lume, dupe limba ei perę.»

Fiă acestea đise din capul locului, ca nu cumva să se întėmple ca, vre unuī cititorő, scărbitő îndată de uritő precuvėntăreī, să'ī vină rėul gėndő de a lepăda cartea ta din mână, mai înainte chīar de a-fi intratő în materia, tractată cu seriositate și cu sciință-de-cause, de către autorul ei.

Mė grăbescő a declara că acelő cititorő va fi adevėratul pãgubașő, cōcī decã nu sciă regulele vėnătorieī mai bine de cōt mine și voiesce cu tóte acestė să le învețe, elő perde cea mai bună

ocasiune de a se instrui, citindă o carte plăcută, în care formulele costelive ale mecanice și rețetele grețose ale medicinei - veterinarij, sunt mai peste totu locul forte binișorū furisate printre o mulțime de noțiunī istorice, de povățuirī înțelepte și de fapte interresante, care potū să placă și să folosiască orī căruī cititorū.

Ca să fiū dar dreptū și să te puiū îndată la adăpostū despre orī ce neajunsurī arū puté să'ți vină dupe urma cuvintelor mele, rēcunoscū, iubite autorule, că, de și tu n'ai avutū de gēndū, ca lyricul nostru străbunū Horațiu, să arățī poeților din viitorime, poteca cea bună, ânse totū ai sciutū, chīar și în materie de vânătoriă, să urmesei părintescile lui povățe, luândū dreptū devisă tăcută a scrierei tale, faimósele lui versurī din Artea Poetică :

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo. *)

Îți uresū ca să se pótă applica cărței tale și

---

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 343—44 :

«Tótă aprobarea o capătă acela care întrunesce folosul cu plă
cerea,
Desfătândū pe cititorū și instruindu'lū totū de o dată.»

hexametrii următorii, în care sperü că D. Socecü, - carele în asemené casü arü priimi de sigurü sä'ï siã editorü, - nu va fi supëratü a se vedé înlocuindü, chïar cu prejudiciul regulor prosodieï latine, pe anticii domniei-sale quasi-homonymi și collegi în librariã, fraïi Sosii din Roma:

Hic meret aera liber *Socecio* : hic et mare transit
Et longum noto scriptori prorogat aevum. *)

Dar de vreme ce, pornindu-më a'ï vorbi despre vënätore, më vedü förä veste pribegindü pe rëzörelile litteraturei, mulțumesce-te, te rogü, amice, ca, în locü de o analysë scrupulosã a *Manualului* tãu, în locü de o apreçuire a meritelor ce elü va sci neapãratü și cu mai bunü succesü sä destãinuïascã la ochii ómenilor de sciințã și de specialitate, într'unü cuvëntü, în locü de cea ce'mi ai cerutü, mulțumesce-te, ñicü, sä'ï spuiü aci numai, în ce chipü, cum

---

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 345—46:

«Acea carte produce banü lui Socecü; ea trece și peste mări și prelungece în secolü îndelungaï, numele vestitü alü scriitorului.»

și ce felu, imaginațiunea, sufletul și mintea mea-
ați pututu alevé să'și însușiască plăcerile și far-
mecul artei pe care tu, celu d'ântêiū, o predai
astă-đi cititorilor români, înșghiebată în re-
gule, mai multu séu mai puçinū riguróse.

Déca chyar în anniū tinereței, pe când trupul,
- *la bête (vita)*, cum đice Xavier de Maistre, -
s'aventă mai lesne după sburdările inimei, decă
pe atunci chyar, gusturile 'mī stătátóre și trân-
dava 'mī fire nu m'aū ȳertatū să deviu vênă-
torū, apoi d'acum înainte ce speranță să'mī mai
rêmâă? mai allesū când, pe tótă đioa, jungħi-
urile în picíóre și podagra imī chezășuiescū pen-
tru restul vieței, cea mai nerevocabilē patentă
de incapacitate în deprinderile sprintene și o-
bositóre ale vênătoriei.

Vorbă curată ! nici unū alū duoilē Nimrod,
vênătorul biblicū, nici unū alū duoilē Sânt-
Hubertū, vênătorul minunatū alū creștinilor,
eū unul n'amū să mă facū. Trebuiă să renunțu
cu totul la așa falnice năzuirī, și chyar decă désa-
citire a cărței tale arū aprinde în mine unū a-
semené dorū semețū, nevoia arū cere ca să'lū
potolescū îndată și să mă hotărêscū a rêmâné
și în viitorū, din ceta acelora cariī, când vedū.

cloșca pascându bobocii de rață pe malul băl-
ței, se miră, dicându :

Să fiă rață? — Măsa găină!

Să fiă găină? — Botul lătărețu!

Dar ânsă, și eü amü crescutü pe câmpul
Bărăganuluï! *Et in Arcadia ego!* Și eü amü vë-
đutü cărdurile de dropiï, cutrierându cu pasü
mësurațü și cu capul așintitü la pază, acele șe-
surï fõră margine, prin care aerul, rësfiatü în
unde diaphane sub arșița sóreluï de véră, oglin-
desce erburile și bălăriile din depărtare și le
preface, dinainté vedereï fermecate, în cetățï
cu miï de minarele, în palate cu miï de în-
cântări.

Din copillăriă și eü amü trăitü cu Tămădăre-
niï, vënători de dropiï din baștină, cariï némü
de némul lor aü rătăcitü prin Bărăganü, pitu-
lați în cărruțele lor acoperite cu covergi de
rogojină și, mânându în pasü alene glóbele lor
de căllușei, aü datü rötă, ore, șile și lunï în-
tregï, împrejurul falnicilor dropioï, — căroră
ei le đicü *Mitropolițï*, — séü când aceștia pri-
măvéra, se înteșescü în lupte amoróse, séü când

tómna, ei ducú turmele de puı să pască pe țerrine înțelenite.

Eü n'amü uıtatü nicı pe rēposatul Caraımanü, veselul și priceputul staroste alü vênătorilor Tämädăfenı, carele puté să înghiță în largele séle pântece atôté vedre cöt și o butie de la Délulmare; nicı pe iscusitul moșü Vladü în cărruța căruța ai adormitü tu adesé, pe când elü, cu ochı de vulpe, zărıa creștetul delicatü alü dropiei mișcându printre fulgiı colilieı; nicı pe bïetel George Gıantă, celü care cu o rugină de pușcă pe care orı-ce vênătorü arü fi asvêlit'ö în gunoiü, nimerıa mai bine de cöt altul cu o carabină ghintuită, și care pe mine, nemernicul, m'a addusü de multe orı cu vênatü, la conacul de améđı.

In cartea'ıı, plină de regule tehnice și de învățaturı doctrinariı, tu vorbescı, amice, cu unü desprețü superbü despre tóte acele petrecerı cynegetice, în care vênătorul n'are nevoiă să âmble pe josü, să caute vênatul ajutatü de cănele séü și să lovıască féra séü pasërea în fugă orı în sborü. Nu tăgăduıescü: în principü trebuiă să aibı dreptate. Dar ce'ı faci fireı? cöcı mie unuța, déca cum-va 'mı a plă-

cută vre o vânătoare, apoi a fostă tocmai din acelea în care picioroale și mânele aă mai puțin de lucrată.

Și'n adevără, să ședemă strâmbă și să judicămă dreptă: óre-ce desfătare vânătorescă mai deplină, mai neșermurită, mai senină și mai legănată în dulci și duóse visări, póte fi pe lume decót aceia care o gustă cineva când, prin pustiile Bărăganului, cărruța, în care stă culcată, abié înainteă pe căi fóra de urme? Dinainte'í e spațiu nemărginită; dar vallurile de érbă, când înviețe de o spornică verdéță, când ofilite sub pèrlitura sórelui, nu'í însufflă îngrijarea nestatornicului oceană. În depărtare, pe linia nettedă a orizontelui, se profilésă, ca moșoróye de cărtițe uriașe, movilele, a căror urdélă e taína trecutului și podóba pustietăței. De la movila Nécsului de pe malul Ialomitei, pêne la movila Vulturului din préjma Borcei, ele staă seménate în prelargul câmpiei, ca sentinelle mute și gârbovite sub ale lor bétrâneși. La pólele lor cuibésă vulturií cei falnici cu late penne negre, precum și cei suri ală căror clocă ascuțită și aprigă la prédă răsare hidosu din ale lor grumazuri jupuite și

golașe. E grózniciu de a vedé cum aceste jivine se răpedu la stêrvurî și să îmbuibă cu mortăciunî, când, prin sohaturî, pică de bolesne còte o vită din ciređî!

Dar cărruța trece 'n lăturî de acea prive-
liște scârbósă; ea înaintésă încetinelu și ră-
tăcesce fòră de țelü, după bunul placü alü
mârțogelor arominde séü după prepusul de
vênatü alü Tămădăianului cărruțașü.

De cu șorile, -atuncî când roua sta âncö
aninată pe firele de érbă, -ea s'a pornitü de
la conacul de nópte, -de la coliba unchășu-
lui *mêruntü*, caruța 'î duce acum *dorul* Bără-
ganul întregü, -și tocmai când sórele e d'a-
supra améđului, ea sosescé la locul de întel-
nire alü vênătorilor. Mai adesé acestü locü e
o cruce de pétră, strîmbată din pioa eî, séü
unü puțü cu furcă, adică o grópă adûncă de
unde se scóte apă cu burduful. Trebuiă să fii
la Paicu, în gura Bărăganului séü la Cornă-
țelle, în međul lui, ca să gălescî còte o mică
dumbravă de vechî tufanî, sub care se adë-
postescü turmele de oi la póle, iar miî și miî
de cuiburî de cîorî printre crăcile copacilor.
In orî ce altü locü alü Bărăganului, vênătorul

nu află altă adăpostă, spre a îmbrăca seă a dormi şioa, decăt umbra cărruţei sale. Dar ce vesele sunt acele întruniri de una seă duoă ore, în care toţi îşi povestescă cote isbânđi aă făcută seă mai allesă eraă să facă, cum 'i a amăgită pasărea viclénă, cum 'i a purtată din locă în locă şi cum însfârşită s'a făcută nevăđută în sboru'i prelungită.

După repaosă, colinda prin pustii reîncepe cu aceiaşi plăcere. Vânătorul, împrăspătă prin somnul, prin mâncarea şi prin glumele de la conacă, se aprinde din nou de ispita noroculu'i; elă, cu ochii caută vânatul, cu gëndul, sboră pôte cötre alte doruri; dar simşurile 'i sunt în veci deştepte; inima'i veghietă este mereu în mişcare şi uritul fuge, fuge departe, dincolo de nestatornica zare a nemărginitei câmpii.

Când sórele se plécă spre apusă, când murgul sere'i începe a se destinde treptată preste pustii, farmecul ta'nică ală singurătăţei cresce şi mai multă în suffletul căllătorulu'i. Ună sură noptatică se înalţă de pre faă pământulu'i; din adierea vântulu'i priu erbură, din şirăitul greerilor, din miş de sunete uşore şi ne-

deslușite se nasce ca o slabă suspinare esșită din sînul obosită ală naturei. Atuncî, prin nălțimile vėsduhului, sboră, cîntîndă ale lor doîne, lungi șire de cocori, brêne șerpunde de acele paseri cîllătoare, în care divinul Dante a întrevăduțu grațioasa imagine a stolului de sufflete duioșe, de unde se desprinde, spre a'și deplînge rēstriștea, gingașă lui Francescă :

E come i gru van cantando lor lai,
Facendo in aer di sè lunga riga;
Cosi vid'io venir traendo guai,
Ombre portate dalla detta briga. *)

Dar cote una una cãrruțele sosescă la tērla sēu la stîna, unde vênătorii aū să petrēcă nôptea; ună bordeiă acoperită cu paie, - trestia și șovarul sunt scumpe în Bărăgană - , cote-va sașele și olumuri pentru vite, o cētă de dulēi țepenī lătrîndă cu înviersunare și 'n tōtă împrejmuirea ună mirosă greū de ôșe,

---

*) Dante, *Divina Commedia*; *L'Inferno*, cant. V.

«Și precum cocori mergă cîntîndă ale lor doîne,
Facendă prin aeră din sine lungi șire,
Așa vėquiū viindă, tragendă vațete,
Umbre purtate de pomenita sufflare.»

de c p  și de rachi ,  t  adăpostul și str ja ce le p te offeri baciul de la R dana s tu cel  de la Renciu. Din acestea cat  v n torii să 'și  ntocmiasc  culcușu și cină, d ca cum-va n'a  avut  grijă a 'și aduce așternută și merinde în c rrușe. Pe c nd  ns , pe sub șure și la vatra bordeiului, osp șul și paturile se g tesc , dupe cum pe fiă-care  lu tai  capul, limbile se desmorșesc  și prin glume, prin r sur  cu hohote, ele rescumpără lungile ore de t cere ale  ilei.

Spune tu ce vei voi despre superioritatea v n torei cu prepelicarul și despre plăcerile intelliginței și allese ce resimte omul în unica societate a unui c ne dresat  dupe regulele artei ; c t despre mine, eu r m i  tot  bine încredințată că cele mai dulci mulțumiri ale v n torei sunt acelea în care trupul nu se află os ndit  la pedépsa jidovului r t citor , și apoi  nc  acele care isbucnesc  cu veselie printre nisce bun  tovaroși, întruniți la un  loc  dupe o  i petrecut  în emoțiunii isolate.

Dar *chiar și în cărruță, vênatul* obosesc
Și dup'o cină scurtă și somnul a sosită. *)

Vênătorî și cărruțașî, mârțoge și dulêi,
culcați toți la pămêntu, dormu acum duși, la
têrlă! . . . . . « Singure, stellele nopței se
« uita de pe ceru la dînșii; ei audu cu ure-
« chile totă acea nenumărată lume de insecte
« ce se strecuru prin erburî, țiuindü, scârțîindü,
« fluierândü, șuerândü și tôte acele miî de gla-
« surî se 'nalță cu rêsunetu potolitu în tãria
« nopței, se limpețescü în aerul ei rëcorosu
« și légănă în somniă, auđu lor aromitü.
« Când ânsë vre unul se deșteptă și clipesc
« ochii, câmpia i se înfăcișesă luminată de
« scînteiele strălucitóre ale licuricilor; une-
« orî cerul se încinge pe alocurê în depăr-
« tare, de o vîlvóre roșatică, provenită din
« përbolü, și unü stolü întunecosü de păsëri
« se strecoră prin nópte. . . . . »

Më oprescü, cöcî mi se pare că, fõră scirea
lui Dumneđu și a cititorului, amü începutü

---

*) Heliade dice în « *Sburătorul* » sêu :

« Dar câmpul și argéoa säténul obosesc
Și dup'o cină scurtă și somnul a sositü. »

să traducă descrierea stepei malorosiene, una din paginile cele mai minunate din minunatul romanțu istoricū *Taras Bulba*, de N. Gogolî, scriitorū russū, carele, de nu mă'nșelū, a scrisū, elū mai ântêiū pe russesce, comedia *Revisorele generale*. Așū transcrie aci cu plăcere tótă acea încântătoare descripțiune; ca Gogolî, într'o pornire de drăgăstosū necazū, așū sfârși și eū dîcîndū : « Dracul să vĕ ȳea, câmpiilor, că multū sunteți frumóse! »*) Dar atuncĭ ce s'arū mai allege din descrierea Bărganului, pe care m'amū încercatū a o face eū românesce?

Lasū dar pe Gogolî într'ale sale, că'mĭ e témă să nu mă pré dé de rușine. . . . .

Dar ce făcuiū, vaĭ de mine! Amū uĭtatū cu totul că este acum admisū în radicalele principĭi de supremū și absolutū patriotismū românū că, de vreme ce Muscalĭi trebuĭăscū în genere priviți ca inamicĭ și rĕu-voitorĭ ai na-

---

*) «Центъ васъ разьми, степи; какъ вы хороши!» — Romanțul *Taras Bulba* este o admirabilĕ descriere a vieței Kazacilor Zaporoenĭ, cariĭ aū jucatū unū așa mare rolū în istoria țerrilor române sub domniile strălucite a lui Mattheiū Basarabū în țerra Românescă, și a lui Vasile Lupu în Moldova.

ționalității noastre, să ne dispensăm cu totul de a numi, ba chiar să ne și impunem datoria de a desfigura pe autorii lor, de câte ori binevoim a Ț traduce, a Ț imita séu a Ț localisa. Prin acéstă chiar le facem pré multă onóre!

Vous leur fites, Seigneur,
En les croquant, beaucoup d'honneur! *)

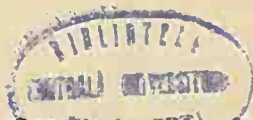
---

*) La Fontaine, *Les animaux malades de la peste* :
« PăpânduȚ, le aȚ făcutü, stěpâne, multă onóre! »

II.

Eramă băiată de vre-o trei-spre-zece ani când amă învățatū să dau cu pușca ; - mărturisescū ânsă că de atuncī n'amă mai făcutū nicī unū progresū în acéstă artē ; ba chīfar așū putē șice din contra ! - Insoșisemū pe tatămeū la băile de la Balta-Albă , unde se adunase în acelū annū , sarea și marea , precum a și povestit'o cu atōta spiritū , D. V. Alexandri, *) pe carele atuncī , acolo pentru prima oră l'amū zăritū , domnia-luī tēnērū , veselū și deja cunnoscutū prin farmecul néoș-românescū alū musei ce 'lū inspiră , eū copillū , creșēndū că totū ce sbōră se mănūncă.

*) « 24 de cēsuri la Balta-Albă, 1847 » în *România literară*, fōie periodică. Iași 1855.

Locușamă într'ună sată de pe malul stîngă ală Buzăului, la Grădiștea, totă într'o casă cu bătrînul colonelă Enghel, acela care prin buna sa inimă, prin vioicînea glumetă a caracterulă sêu și prin pocita șocățiă a vorbirei sale românesci, a lăsată plăcute și vesele suvenire printre subordonnațiilă lui, acum toți veterani ai oștirea ; polcovnicul Enghel, care, luândă de soțiă pe o cocónă româncă a cărei bogată zestre coprîdea o lață de robă ȝigană, ȝicea nevetei, de cote ori se întempla să móră vre unul din acești nenorociți : « Plincă, Anicuța'l meă ! a murită la dine ună ssestre ! »

Colonelul Enghel îmi dăruia o pușcă cu duoă țeve, scurtă și ușoră, croită și cumpănită chîră după trupul și după puterile mele ; elă mă și învăță cum s'o împlu, cum să ochîescă și cum să tragă. De aci înainte, vai și amară de bîetele vrăbiilă de pre gardurilă ! Pe tótă ȝioa stricamă într'însele cote ună cornă de prafă și cote o pungă de alică ; dar apoi și ce pilafurilă ne gătia la mésză meșterul-bucătară, *ssestre al cocónelă Anicuțe !*

Mi se pare că întru atóta se cam mărginescă foile de dasină ce amă putută cullege în car-

riera mea cynegetică. Veđi bine că cu dînsele nu s'arü puté găti nicî măcar *žahnia de mistrețü*, pe care tu o descrii în cartea ta.

D'așü fi mai lăudărosü din fire, - și nefindü astfelü, étö o puternică dovadă că nu sunt și nu potü să fiü bunü vênătorü, nicî măcar ca amicul Budurof! - d'așü fi, đicü, mai lăudărosü, așü puté să adaogü că, totü pe malurile Bălței-Albe, m'amü încercatü a da și 'n cïovlice de cele moșate, care se totü cletină în aerü și pe uscatü, strigândü, ca pui de jidanü de pre ulițe : « kibrit! kibrit! » ; amü ochitü adese și în

Clocărlia cea voiosă ce 'n vėsduhü se legănă ;*)

ba unde puï că amü cutezatü a trage cu pușca și 'n cărdurile de gâsce sëlbatice, ce trecü mereü cu grămada d'a lungul Buzëului!

De nu m'arü fi opritü văcarul satului, așü fi nimeritü de sigurü și cöte unü graure din ceș cariș sborü printre vitele din cirédă și, împreună cu cïorile, se cocoșesü jucândü pe spinarea boilor, cariș, cu o filosofică ne-

---

*) C. Negruzzi, în « *Aprodul Purice* ».

păsare, rabdă așa batjocure. Ore ce vorü fi ñicëndü boiř în mintea lor, despre acele obraznice păsëruice? și ce gëndurı vorü fi rumegândü ei, când se simtü într'astfelü călcaș sub picıóre? Mare e limba bouluı, pëcatü că nu póte grăi!

Nu sciü ânsë cum și ce felü ne adduse vorba a pomeni despre graurı și aci, ıértă-më, amice autorule, să te țiu de rëü fiind-că, în cartea ta, n'ai spusü nimicü despre acestü vënatü și mai cu sëmă despre o altă pasëre pe care mulș la noi o confundă cu graurele, din causă că ea pórtă pe françozește, unü nume ce s'artü crede că correspunde cu alü acestuia.

Du-te într'o diminëtă la Capșa și spune ı să ıți facă pentru dejunü, unü paștetü din cele ce se chiamă *Rôté de grives*; apoi a-duoa-đi la mësă, cere la Hugues să ıți gătiască o mâncare, ce ți se va presenta într'o gingașă cutióră de chãrtiă velină albă, sub numirea de *Grives en caisse*.

Dupë ce vei mânca, o să simșı fõră înduoıelă o adüncă mustrare de cugetü pentru că ai trecutü cu vederea și ai nesocotitü vëna-

tul numitü *grives*, iar, - după cum se crede, - pe românesce, *sturđil* și *cocoșari* (?)

Aci vrëndü nevrëndü trebuiă să mă urmeđi, - și acésta îți va fi pedépsa, - într'o lungă controversă, în care philologia are să se amestece cu istoria naturală, și să facă unü talmeșu-balmeșu precôt se va puté mai doctü și mai eruditü. — Bagă de sémă că ai a face cu unü membru alü Academiei!

Romaniî, - noi, strănepoțiî lui Traianü, începemü totü dauna de la Romani, - Romaniî cunosceaü, printre altele multe, și aceste duoë speciî de păserele și le prețuiau dupe drépta lor valóre; unora le đicea *turdus*, și altora *sturnus*.

Turdi éraü unü soiü de păséri fórté laudatü de gastronomiî noștri străbuni Poetul Martialü, - pe care ânsé Traianü nu 'lă pré făcea hazü, - đice că, dupe părerea lui, dintre păséri, cea mai bună de mâncare este *turdus*, iar dintre patrupele, iepurele.

Inter aves turdus, si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes, mattea prima lepus. *)

*) *Martialis*, Epigram. XIII. 92: «Dintre păséri sturđul, - deca cineva m'arü allege dreptü judicătorü, - iar dintre patrupele, cea mai d'ântéiu delicateță, este iepurele!»

Fiă cum țice Marțială în privința păserei! dar cõt despre ȳepure, să mă ȳerte domnia-luĩ; eũ țiu cu tata Traianũ și nu approbũ țisele poetuluĩ. Ba âncõ, de nu 'mĩ arũ fi rușine să vorbescũ românesce cam în felul *Franțozitelor* rãposatuluĩ Costache Faca, cele cu « mantella amour - sans - fin », așũ potrivĩ aci, - și nu fõrã ore care iscusința, - vorba românu-luĩ: *Departe griva* (adicã *la grive*) de ȳepure! *)

Horățiu ânsã se aratã și mai entusiastũ în privința *turdilor* și, țeũ, nu se mirã cã unĩ 'șĩ mãnũncã averea dumicãndũ la *turdi* grașĩ, cõci nimicũ, țice elũ, nu este mai bunũ :

Non, hercule, miror
Aiebat, si qui comedunt bona, cum sit obeso
Nil melius turdo . . . . . **)

Terențiu Varrone, în cartea sa despre agronomiã, ne vorbesce pre-largũ despre

*) *Heliade* a publicatũ în vol. V, (pag. 287—311,) alũ *Bibliothecẽi portative* (Bucurescĩ, 1860), puținele fragmente descrieri rãmase de la Costantinũ Faca, carele a muritũ la 1845.

**) *Horatii*, Epistol. I, xv. v. 39 :

„ . . . . . ȳeũ, nu mă mirũ,
Dicea, decã unĩ își mãnũncã averea, de vreme ce, decõt unũ
Nimicũ nu este mai bunũ. »
(sturțũ grasũ

crescerea și îngrășarea acestui soi de pasăre, în case înadinsă clădite pentru sburătoare, *ornithon*, pe care le descrie cu de-amăruntul și mai adaogă cum că o mătușă a lui avea la villa sa de pe via Salaria, în țerra Sabină, la 24 mille de Roma, ună asemené *ornithon*, din care vindea pe totu anul cincî miș de *turdi*, cote trei dinari unul; cea ce 'i producea unū venitū annuale de 60,000 sesterții, adică, pe bani de acum, 12,000 lei noui. *)

Ce stămū de ne mai gîndimū, amice? Hai să căutămū a prinde *turdi* și să ne asigurămū dintr'înșii o miș de galbeni pe annū, ca mătușă lui Terențiu Varrone. Dar unde să 'i găsimū? Étō difficultatea.

Adevărul e că naturalistul latinū Pliniū ne spune că *turdi*, precum și *merulae* (merlele) și *sturni* (graurii), foră de a 'și schimba pennele, se ducū prin țerrī vecine și că ierna sunt fôrte mulți *turdi* în Germania. ***)

Naturaliștii modernī, și în capul lor, vestitul Buffon, dupe ce constată că pasărea nu-

---

*) Ter. Varronis, *de re Rustica*. II. 5.

**) Plinii Secundi, *Histor. natural.* IX. 35.

mită de latină *turdus*, pörtă în limba francesă, numirea generică de *grive* și că ea se asemănă cu mîerla, din care ânsă differă la penne prin nisce pete regulate ce ea are în totu dauna pe peptu, împarte acestu soiù de volatile în patru speciï, numite françozesce : *grive*, propriu çisă ; *draine*, care este mai mare la trupù de cõt tôte ; *litorne* și *mauvis*. Aceste duoë din urmă sunt cele mai preferabile la mâncare.

Differitele speciï, precum și varietățile lor, se distingù prin mărime, prin coloritul pennelor și chiar prin unele moravuri ; dar în genere, aceste păseri sunt sêlbaticice, puçinù jucătore, mai multu triste ; ele vîețuiescù isolate ; cuiburile lor sunt fôrte curatù clădite și oușorele lor, frumosù colorate albastru séu verde. Ele trăiescù în țerrile despre nordù și vinù mai cu sémă cõt্রে tómnă în părțile meridionale. Sunt fôrte mâncăçiose ; însuși Horatiù ne o attestă :

Amite levi rara tendit retea,
Turdus edacibus dolos, *)

---

*) Horatiù, *Epod.* II. v. 33—34 :

« Acațã de nușele lațuri căscate, momeli pentru sturçii mâncăçioși. »

și le place cu deosebire struguri, cauză pentru care Francesii au și creată dicțtorea: *soûl comme une grive*, ce se aplică celor cari la noi au furatŭ luléoa némțului.

În cetatea Dantzig din Prussia se consumă pe annŭ ca la 90,000 părechŭ din specia celor numite *mauvis*; cele țise *litorne* ȳernésă în Austria-de-Josŭ și în Polonia; ȳar în unele părțŭ ale acesteŭ ultime țerrŭ, cŭtimea speciei *grive* este așa de considerabilă, în cŭt se prindŭ fŭră numărŭ și se transportă lunturi pline, încărcate cu de acestŭ vĕnatŭ.

Déca ele ânsă se află așa de multe prin ținuturŭ vecine cu noi, prin Polonia și Austria; décă, ducĕndŭ dorul viței, ele se nascŭ cu grămada în împĕrăția hămeșului și a berei, este ôre prin puțină ca, flămĕndite, să nu fi însemnatŭ ele âncŭ de multŭ prin aerŭ, căile pe unde, în timpul de acum, avea să ne calce, cu ferŭ și cu focŭ, năpatea consortiilor nemțescŭ? Despre acestŭ nouŭ *bumbașiri* al țĕrrei, scimŭ cu prisosŭ ce soiŭ de pasĕre sunt și numele lor le cunnŭscemŭ mai multŭ decŭt amŭ dori; cu multŭ mai greŭ ne vine de a

nimeri pe acela mai puçinü illustru alü împennaşilor lor compatrioşî.

Amü consultatü pentru acésta, tóte dicşionnariiele nóstre, chîar şî pe celü făcutü sub numele Societăşei Academice române, şî étö totü ce amü pututü allege, mai cu sémă din Vocabulariul franceso-românescü alü D-lor P. Poenaru, F. Aron şî G. Hill :

Grive se şice pe românesce *Sturçlü* ;
Draine se chîamă în limba nóstră *Cocoşarü* ;
Litorne este unü felü de *Cocoşarü*, cu capul cenuşüü şî *Mauvis* este unü felü de *Sturçlü*.

Autoriü Dicşionnariuluü Academicü nu înscriü cuvêntul *cocosiariu* ; - póte că nu va fi de originê latină ? Côt despre *sturdü*, âncö nu aü ajunsü la littera *S*.

Intr'unü cuvêntü, *la grive*, pe latinesce *turdus*, nu este cötuşî de puçinü *graurele* românescü, cu tóte că, judicândü dupe asemuirea lor, aceste duoë numirî parü a fi rudite.

D. Littré, în monumentalul sêü dicşionnariü alü limbei francese, nu sciă ce origină să decuvêntuluü *grive*. Ore acestü nume nu va fi elü derivatü din adiectivul latinü *gravis*, - greü,

grasü, — pe care îlă găsimü cualificându pe *turdi*, în următorul versü alü lui Marțialü :

Sylva graves turdos exagitata dedit. *)

Acésta arü fi o derivațiune în formă de synodoche, cötre care s'arü alipi, ca o metonomiă, denumirea românescă de *graure*, dată unei alte păsəri, pe care totü Marțialü o pune în opozițiune cu *turdi*, îngrăşați cu măslina din Picenum :

Si mihi Picena turdus pelleret oliva ,
.....
Nunc sturnos inopes . . . . **)

Despre *sturni* nu s'a pré çisü multü bine ; Marțialü , dupe cum vėdurėmü , îi declară bunı-de-nimicü , *inopes*. Pliniü †) vorbesce numai de obiceiul lor de a sbura în cãrduri rotunde , îndesați unii într'alții. Și mai multü

---

*) *Martialis, Epigram. IV. 66. v. 6 :*

« Pãdurile bãttute aü datü sturđi grași. »

**) *Idem, idem. IX. 55 :*

« Dėca așü avė sturđi îngrășați cu măslina din Picenum

.....
Dar numai grauri bunı de nimicü . . . . . »

†) *Plinii, Histor. natural. X. 31.*

insistă asupra acestei particularităţi Buffon, arătându că în sburarea lor rapide şi sgomotosă, grauri par a fi suppuşi la o tactică ce se exercită cu o disciplină militară, sub ordinele unui şef. Chiar şi Dante a luat furtunosul sbor al graurilor, grămădiţi în stoluri largi şi plini, drept terminu de comparaţiune, ca să descriă, în versuri nemuritoare, cum spiritele nenorocite sunt purtate fără repaos, de suflarea vijeliilor infernale :

E come gli stornei ne portan l'ali,
Nel freddo tempo, a schiera larga e piena ;
Cosi quel fiato gli spiriti mali.
Di qua, di là, di giu, di sù gli mena ;
Nulla speranza gli conforta mai,
Non che di posa, ma di minor pena *).

Nu rămâne înduoielă că *stornei* lui Dante, *les étourneaux* ai lui Buffon şi *sturni* lui Pliniu şi lui Marţialu sunt grauri noştri, cu pennele negriciose şi presărate cu pete albe seú sure,

*) Dante, *Divina Commedia. L'Inferno, cant. V. v. 38—45.*

« Şi precum grauri sunt purtaţi de ale lor aripe,
Pe timpul rece, în stoluri largi şi pline,
Aşa şi acea suflare purta spiritele nenorocite.
In coci, în colo, în jos, în sus le mână ;
Nici o speranţă nu le mai mângâie
Nu dore de repaos, ci de o mai mică pedepsă. »

cariî trăiescū în Europa, - din fundul Şvediei pêne în insula Malta, și chîr în Africa, pêne la capul Bunei-Speranțe, - cariî, după ce în luna lui iunie, 'și aū clocitū ouele lor cenușii, în cuiburî străine séu în scorburî de copaci, se adună de petrecū în stolurî, dormū nóptea în stufū, se cîorovăiescū séra și dimineța, se scólă toți de o dată cu mare volbură și trecū răpede ca unū norū negru îndesatū, se amestecă printre porumbieî și printre cîorî, se domesticescū bine în coliviă, ba chîr, decă îi puî în pensionū, învață a vorbi françozesce, pronunțându grasū littera r, întocmai ca la Paris.

Se vede că Buffon, - o spune însuși, - a auđitū graurî vorbindū nemșesce, latinesce, hellinesce și alte limbî; cît despre mine n'amū avutū parte a constata *de visu et auditu*, talentele polyglotte alle acestuî interresantū némū de păsəri. Atôt numai potū đice despre đinsul că desprețul cu care îlū tractésă intrigantul acela de Marțialū, declarându'lu bunū-denumica, *inopes*, mă îndémnă și mai multū a lua în antipathiă pe acestū poetū servilū și demoralisatū, urmându și întru acésta, exem-

plul dată de augustul meu strămoșu, Caiu Ulpiu Traiană.

Eă, de cote oră mi s'a întemplată să mă-năncă graură, - adică *sturni* latinescă, or *étourneaux* francesă, și nu *sturđă* romănescă, séu *grives* franțozescă, - le amă găsită ună gustă fôrte bună și măi allesă ună mirosă de vênată din cele măi plăcute. Nu căută dar la cele ce dică autoriă și când veă da peste stolură de graură, împuşcă fôră desprețu cõt veă pută măi mulță. Poă si încredințată că eă unul îă voiă rêmăné tare recunnoscătoră pentru ploconă!

Décă cum-va acum te simă cam obosită de lunga digressiune zoologico - philologică prin care amă răsbnată de nepăsarea ta, pe *sturđă*, pe *cocoșară* și pe *graură*, apoă totă măi ăertă-mă să adaogă vre o duoă treă cuvinte în materiă analoge, adică să'ă facă cote-va întrebără, și apoă, đău, vă daă pace și ăie și némului păsărescă.

Măi ânteiă, te rogă spune'mă decă scă séu nu scă ce soiă de sburătore este *grangurul*? Amă auđită de la ună, - și așă dori să aflu decă aceă nu se înșelă, - că păsăruăca ast-

felu numită este chiar acelă vrăbete grăsunu care se îndopă cu fructe de prin grădină, *emeriza hortulanus*, și care cu dreptu cuvântu, este socotită în Franția ca una din cele mai delicate îmbucături ornithologice. *) Abiéexpusă la dogoréla jaraticulu, elu se preface într'o sărmăluță de grăsime profumată. Gëndindumă la ele, așu vré să fiu și eu printre óspețiș șórecelu din Lafontaine :

Autrefois le rat de ville
Invita le rat des champs,
D'une façon fort civile
A des reliefs d'ortolans. **)

---

*) Mă amă luatú séma, séu - ca să ȕicú mai adevăratú, - după ce amă scrisú aceastea, amă aflatú că grangurele este o pasere galbină și mare còt mērla, care pe latinesee se chiamă *oriolus galbula*, iar pe franțozesee *loriot*. Dar numele românescú alú gustosulu *ortolan*, totú nu 'lú amă aflatú, ci din contra mai multú m'amă încurcatú vėdėndú în Museul de istoriă naturală de la'Academiă, duoė paseri de marime și de formă cu totul diferite, purtându amėnduoė numirea latină de *Emeriza hortulanus*, főră de ecuivalente românesci. - *Confusio summa sequetur!* - E pur eu amă mănecatú *ortolan*, vėnași în țerră la noi.

**) *La Fontaine, Le rat de ville et le rat des champs :*

«Odinióră șórecele de orașu
Posti pe șórecele de la cāmpu,
Intr'unú modú fórte politicosú
La mezelicuri de . . . . . (?)»

Trecu la a doua întrebare. Pentru ce, rogu-te n'ai spusu nici măcaru unu cuvântu despre o altă pasere de pădure care, de și e cam rară la noi, ânsă este privită pretutindenī ca unul din cele mai delicate vênaturī? Francesiī îī Ńicū *gêlinotte*; Germaniī *hasel-huhn* (adică găină de alune); Rușiī, - și amintescū numeleī rusescū, fiind-că pădurile de bradū și de mestecănu ale Russei sunt pline de acéstă preciosă sburătore, - Rușiī o numescū *rêpcik*; iar la noi, ea se chīamă . . . . . cum se va fi chīamândū? . . . . . Sciū de sigurū că în județele de munte ale Moldovei, unde vênatoriī le pândescū pe mușchīul celū verde de la tulpina brașilor, acele păseri, mai mari de cōt unū sitarū și împodobite cu sprîncene roșiī ca cocoșiī sêlbaticiī, portū numele de *țruncē*. Dar dincōce de Milcovū, cum le Ńice? găinușe sêlbaticē? găinușe de alunū? sēu . . . . . ?

Când divinul cântărețū alū Divinei Commedii, călăuzitū de maestrul sēu Virgiliū, ajunge în cercul acela din Infernū, unde erau muncite de o aprigă și neîmblânđită furtună, suffletele pécătōse ale muritorilor, cariī aci pre pămēntū, dândū uītărei sănētōsele dar asprele legi ale

înțelepciunii, își petrecuse viața în desmier-
dări lumesci,

a cosi fatto tormento
Eran dannati i peccator carnali,
Che la ragion sommettono al talento, *)

atunci poetul nu află, în puternica sa închipuire,
alte imagine mai potrivite spre a descrie pe
acei nenorociți, de cât a'î asemui, când cu șire
lungi de melancolică cocori, când cu stoluri
zăpăcite de grauri, când în fine cu amorose
porumbițe care, chiămate de dorință, cu ari-
pele întinse și drepte, sborū către dulcele lor
cuibū, purtate prin aerū de dorul ce le 'n-
cinge:

Quali colombe dal disio chiamate,
Con l'ali aperte e ferme, al dolce nido
Volan, per l'aer dal voler portate. **)

---

*) Dante, *Divina Commedia. L'Inferno. Canto V. v. 37-39*:
«La cazna aci descrișă erau osendiți cei cari au peca-
tuitū cu carnea, și au pusū rațiunea mai prejosū de plăce-
rile lor.»

**) Idem, *idem, v. 82-84*:

«Precum porumbiți, de dorū chiămați,
Cu aripele deschise și țepene, la dulcele cuibū
Sborū, purtați prin aerū de ale lor dorințe.»

Răpită de armonia acestor suave versuri, ciripite în dulcea limbă toscană, inima se avântă și dînsa pe urmele amorose ale pasărei ușore; ochiul o însoțesce prin spațiu; gîndul se resfață în desfătările aceluï cuibă doritū!

Dar colo, sub adîncul frunzișu alu codrului stă pititū vîntorului, cu ochiul țintitū la pradă, cu brațul agerū la trăgaciū. Blînda turturică a sositū, amețită de bucuriă, apröpe de soțul ei; ea s'a pusū alături cu dînsul pe o cracă verde a stejarului; gungunindū, ea își scutură aripile și 'și încovóia gușa argintiă. Sórele de améđi vîrsă emanațiunī voluptöse de căldură în rariștea pădurei și sub umbra copacilor; rađele lui se strecorū luminöse printre frunđe și sclipescū ca aurul pe undele limpediș ale pîriului. Totul în fire e liniște, tăcere, dorū și speranță; totul, pentru norocita păreche, plutesce în visuri de plăcere, în farmecū amorosū! Cu gîndul, ea sörbe póte o eternitate de fericiri!

Dar de o dată unū pocnetū fatalū rîsună; echo îi respunde de prin tóte adîncimile codrului trezitū. O sërmană păsërică a picatū mórtă sub stejarū. Vîntorului veselū o asvêrlă

sângerată în tolba sa. Dar soția turturică, cea care, vaî! a rămasă cu țile :

Côt trăiesce, totă jălesce
Și nu se mai însoșce!
Trece prin florî, prin livede,
Nu se uită, nu mai vede,

Și când șede cote-o dată,
Totă pe ramură uscată;
Amblă prin dumbrav'adîncă,
Nici nu bea, nici nu mănîncă.

Unde vede apa rece,
Ea o turbură și trece;
Unde e apa mai rea,
O mai turbură și bea.

Trece prin pădurea verde
Și se duce de se perde;
Sbora pînă de totă cade,
Dar pe lemnă verde nu șede.

Unde vede vînătorul,
Acolo o duce dorul,
Ca s'o vedă, s'o loviască
Să nu se mai prăpădiască!

De vreme ce tu, autoră ală *Manualulul* de vînătoare, n'ai socotită de cuviință a numera și

turturica printre paserile de vânat, eă amă dată cuvântul răposatului întru fericire, marelui Bană Iănăchiță Văcărescu, ca să răsbune de a ta uitate pe aceste dulci și fragede sburătoare. Totu de o dată grațioasă și jalnică elegiă a vechiului poetu română imi va servi dreptu orațiune funebre pentru totu vânatul împennat, asupra căruia m'amă întinsu, - mi se pare, - cam fôrte peste măsură.

Pănă aci dar cu paserile bune de împușcatu și bune de mâncat! Să le fiă țerrâna, - adică nu . . . . . să le fiă mai bine carnea ușoră stomacului, și apoi vecinica lor pomenire!

III.

În toate țerrile ce se bucură de legiuiri înțelepte și prevădătoare, pe care le și pune în lucrare o systemă de administrațiune regulată ca césornicul, prin toate acele țerrī, vine unū momentū alū annuluī când de-o-dată vênătórea se închide. Atuncī cōte-va lunī d'a rōndul nu mai audī nicī prin holde, nicī prin crângurī, pocnetul erbei de pușcă și șuerătura alicelor; atuncī se dă recreațiunī și vacanțī vênatuluī, iar vênătorilor li se impune pedépsa popreleī.

La noi pênă acum nicī legea nu prevede nimicū, dar nicī înalta oblăduire nu simte trebuința de a se amesteca în traīul, mai multū

séu mai puçinü turburatü, alü lighiónelor sêlbatice ; ea de o camdată se mulțumescce a *regularisi* vitele cu patru, și mai allesü pe cele cu duoë picíore.

Ast-felü stândü lucrurile în patria ucenicilor tēi, pentru ce, o tu, dascăle de vênătoriă systematică și rațională, n'ăi supplinitü lipsele legei și nepăsarea cârmuitoréscă, dândü óre-care povățe în privința timpuluï când se cuvine ca vênătorul să'și puiă pușca și pofta în cuiü și să dé nevinovașilor sēi adversari, unü rēgazü ce, în curëndü , îi va asigura, totü luï, o mai spornică și mai dăinuitoře isbëndă? Spune adevēratü ! cōte-va cuvinte asupra acestuï punctü n'arü fi fostü ele óre fórte la lócul lor, în *Manualul* tēu de vênătoriă ?

Bagü ânsē de sémă că deviü din ce în ce mai exiginte și că nu facü alta de cōt a scōtē mereü la mērunte ponóse, cărșei tale. Sunt sigurü că, de când citesci aceste lungi pagine fōră șirü, ai çisü miï de ori pēnē acum: «Lip-
«să 'mï de asemené critică, unde se vorbesce
«mai multü de ceia ce nu'mï a plăcutü séü
«n'amü socotitü de trebuinșă a le spune!»

Sciï ânsē că sunt totü felul de firï pe lume.

Când, spre exemplu, dai unui om flămând, un prânz cu care își poate foarte bine potoli foamea, mâncându totu lucruri simple, dar sănătoase și curat gătite, e învederat că nu se cade ca el să ceră mai mult. Dar decă acel om este lacom din fire și mai allesu decă are gusturi răsățate, el o să se totu plângă că nu i ai dat mezelicuri și trufandale, prăjituri și zaharicale; o să pretință că, în locu de carne de vacă, aru fi trebuit să i presentu dobe de mistrețu și keburu de caprioră, în locu de pu de găină fripi, prepelițe tăvalite în melașu și bicați prăjiți în mustul lor.

Socotesce că totu cam așa facu și eu cu *Manualul* tēu, cerēndu pōte prisosu acolo unde se află cea ce este de neapărată trebuință, și, în puterea prieteniei, ȳertă mi aceste nazuri de lăcomiă litterariă.

Dă mi dar voiă să mă întorcū iar la vorba de mai nainte și să arătū, în cōte va cuvinte, causele ce trebuiă să îndemne pe vênătorul înțeleptu a curma, pentru unū momentū, isprăvile sale. Dar de vreme ce tu nu ai voitū a spune acele cause, mie mi e témă că eu nu voiū puté; de aceia, ca să scăpămū amēnduoi cu

fața curată, hai să facem locuri aci între noi, poetului Lucrețiu, pentru ca, în versuri turnate ca de bronz, precum erau și legile Romei, să invoce el, în favoarea naturii aprinsă de dor, pe nascătoarea sporniceii ginte romane, pe desmierdătoarea Țeflor și a oamenilor, pe antica Vinere, fecunda și neobosita prenoitoare a semințiilor lumesci: *)

---

*) *Lucretii, de rerum natura, I v. 1-20 :*

«Nascătoare a gintei lui Enea, voluptate a oamenilor și a Zeilor, fecundă Vinere! tu, care sub stellele lucinde ale cerului, împoporești marea cea plutitoare și pământul cel roditor, prin tine totu nemul viețuitoarelor concepe și se nasce spre a vedea lumina soarelui. Dinaintea ta, Țeii, dinaintea ta și la a ta sosire fugă vânturile și norii de pre cer; sub tine, pământul împestrițat al așternei florii suave; Țeii zimbescă vallurile mării și cerul, înseninat de tine, lucește de o lumină preste totu împărățiată. Căci îndată ce primăvera deschide șirul frumosei și îndată ce suflările instrunate ale Zephyrului reîncepă a deștepta puterile fecundărei, mai întâiu sburătoarele cu inima străpunsă de a ta virtute, vestescă, o Țeii, a ta venire; apoi turmele sălbatică saltă cu veselie prin pășuni și străbătă în notă răpedile riuri; ast-felă, aprinsă de frumusețea și de farmecele tale, totă firea însuflețită te urmăseă cu înfocare pe tine, ori unde tu o mână a se duce. De aceea, prin mări și prin munți, prin apele volburăse, prin locuințele frunțose ale pășerilor și prin câmpiile înverdate, inspirându tutulor în peptu o dulce iubire, tu faci ca cu plăcere să se înmulțaseă în eternă generațiunile lumii.»

Aeneadam genetrix, hominum divomque voluptas,
Alma Venus, caeli subter labentia signa
Quae mare navigerum, quae terras frugiferentis
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur visitque exortum lumina solis.
Te, dea, te fugiunt venti, te nubila caeli
Adventumque tuum, tibi suavis daedala tellus
Summittit flores, tibi rident aequora ponti
Placatumque nitet diffuso lumine caelum.
Nam simul ac species patefactast verna diei
Et reserata viget genitabilis aura favoni,
Aëriae primum volucres te, diva, tuumque
Significant inicum percussae corda tua vi.
Inde ferae pecudes persultant pabula laeta
Et rapidos tranant amnis: ita capta lepore
Te sequitur cupide quo quamque inducere pergis.
Denique per maria ac montis fluviosque rapacis
Frondiverasque domos avium camposque virentis
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem
Efficis ut cupide generatim saecula propagent.

Aşa dar, când sosesce primavéra, amice vênătorule, îndură-te şi tu, şi lasă gingaşeï Vineri şi dulcelor ei desmărdări, întrégă domnirea lumei. N'ai avutü tu öre timpü îndestulü ca să respândesci gröză şi mörte prin crânguri şi pe câmpii? Chîar pe acéstă zăpadă ce se topesce acum sub adierea încropită a ze-

phyrului primăvăriticu, n'aũ fostu ore typarite
urme încrucișate ale copoilor, gonindũ prin
pădure iepurile fricosũ și vulpea viclãnã, cariș,
fiã-care dupẽ firea sa, se silescũ a'șĩ minșĩ go-
naciș și a încurca dĩa lor printre tulpinele
despuțete? Dar Brașca, Grivei și Dudașũ, cu
botul la pãmẽntũ, cu urechile blegite, cu cõda
ĩntinsã, alergã fõrã ĩndurare și cu glasul lor
spaĩmẽntã fẽra prin tõte cotiturile ei. Lãtra-
tura lor chĩalãlãitã, cãnd mai apropietã, cãnd
apoĩ perdutã prin atmosfera raritã de gerũ,
resunã cu o cĩudatã monotonã la urechile vẽnã-
nãtorului, ĩncrẽmentũ pe locu'ĩ de pãndã. Nu
sciũ ce cõrdã misterioșã a inimei sbĩrniã la
acea sëlbaticã armoniã! Cãnd copoii vestescũ
apropierea vẽnatului, nerãbdarea ĩlũ face sã
tresare mai multũ de cõt frigul. Cu ochĩul
pironitũ cãtre partea unde s'aude lãtratul, elũ
aștẽptã, ispitesce, cautã, mėsõrã lucĩul zãpe-
dei fõrã de cãrrare; iar cãnd de-o-datã s'aratã
șoldanul cu urechile cĩulite s'eũ vulpea cu cõda
tĩrișũ, ca ĩnr'unũ fulgerũ, elũ ĩea pușca la cã-
tare și trage! . . . . .

Pe cãnd eramũ ajunsũ aci cu scrisul, fuseiũ

Înteruptă de fetița mea care venia în fugă mare să'mi adducă o veste ce o înveselise foarte: mergându în curte ca să se jöce cu Capişona, căţeoă, a găsit'o culcată pe ună mindiră de paşe și avându împrejurul ei o grămadă de căţeluși, mică cöt pumnul și orbă ca soboliă. Erau unspredece bursucei, cari se svêrcoltau, chițându și mîerlăind, sub ugerul mamei, unii negri, alții murgă și alții bălțați. A trebuită negreșită ca dintr'o așa de numerosă prăsilă, să făcă și partea engherului. Aci dar, în allegerea căteilor cu dreptă de vieță, amă avută ocasiune de a pune îndată în aplicare, învățăturile și povățele ce se găsesc în cartea ta; amă oprită dar căteii «cari a-veă capă mă mare, botă mă largă, nări mă deschise, urechi mă subțiri și mă bine croite, peptă mă lată, picăore mă lungă, cödă mă grösă la rădăcină și mă subțire la vêrfu.»

Iti mărturisescă, amice, că în privința acestei ultime recomandațiunii, - cu tötă încrederea ce amă în cunnoscintele'ti și'n experiența'ti cynopedice, - rămăseiă pe gënduri, întrebându-mă: ce felă de influență voră fi avëndă grosimea și

forma codelor asupra facultăților intelectuali și physique ale unui câine? Așa dar acestu appendice alu șirei spinărei are și elu o însemnătate ethică în natură, și prin urmare filosoful communistu și phalansterianu Ch. Fourier scia ce cere, când pretindea că omul, spre a fi perfectu, aru trebui să aibă la spate o codă cu unu ochiū în vârfulu.

Alții, din contra, au așteptatū de la scurțarea codelor, chiar și la animale, efecte estetice pentru acestea, — dovadă caii englezesci, cărora li se taiă codă, pentru frumusețe, — ba chiar și efecte moralisătoare pentru omenire; coci, spre exemplu, Plutarchu ne spune că frumosul, resfățatul și sburdalnicul Alcibiade, flórea ephebilor din Athena, tăia într'o și codă cea frumoasă a unui câine minunatū pe care lū cumpărase cu șapte-deci de mine (vre o 6,500 lei noi), numai pentru ca, dându de vorbă concetățenilor săi asupra acestei nevinovate nebunii a lui, săi opriască de a cârti despre dînsul alte lucruri mai rele. *)

Apoi mai este încă și o vorbă românească :

---

*) Plutarchi, vita Alcibiadis, IX.

«*Codă lungă, minte scurtă!*» dicetóre nesocotită a poporului, pe care adese o dă de minciună și femeia cu lungi plete și vulpea cea lung-codată.

Dar dintr'una într'alta, vorbindu despre codă, despre vênătorî și despre vulpe, îmi aduseiü a-minte o poveste pe care amü auđit'o adese ori, pe când eramü copillü, spuind'o unü bętrânü vênătorü, căruia îi plăcea să glumiască cu tovaröșii săi.

Déca cum-va vreî să dormi și nu'ți vine de sine'și somnul, apoi pune capul pe pernă și ascultă:

A fostü o dată ca nici o dată, - déca n'arü fi nu s'arü povesti, - pe când se potcovia puricele . . . , și cele-l-alte . . . . . și cele-l-alte.

A fostü o dată unü vênătorü care, de câte ori mergea la vênătóre, avea obiceiü să ıea cu dınsul pe servitorul său, iar când se întorcea înapoi, povestia cui vré să'lü asculte o mulțime de întęmplări minunate care de când lumea nu trecuse nimenui nici măcar prin visü, și la tóte aceste basne, nu lipsia nici o dată de a aduce ca martorü pe bıetel servitorü, adevęratul omul-lui-Dumneđeu.

Ađi așa, mâne așa, pêne când într'o ți a-cesta, sătulă de a face mereu de pomană meseria ticălosă de martoră mincinosă, își ceru sēma de la stēpănă și voi cu totă dinadinsul ca săși Ÿea đioa bună de la elă.

Stēpănul stărui ca să asle pricina acestei neașteptate hotăriri și cu vorbe blânde, îlă întrebă: - «Óre nu te mulțumesci cu simbria ta și cu traful ce ai în casă la mine, de vrei să mă lași?»

— «Să nu păcătuiescă, cocóne,» - îi răspunse servitorul; - «tóte sunt bune la domnia-ta. Dumneđeă săși dea totă bine! Dar săși spuă curată si să nuși fiă cu supărare: uíte, mă muștră cugetul de atóte doveđi mincinoșe ce'mi ceri să dau pe totă đioa, când încep, - adică să fiă cu ȳertăcune! - când începă a tăia la palavre vênătoresci. E păcată de Dumneđeă, cocóne, să mă afundesă eă cu totul în focul Gheenei și să portă eă, săracul de mine, totă ponosul păcatelor cu care domnia-ta își încarcă de bună voiă sufletul. Lasă-mă mai bine să mă ducă cu Dumneđeă!»

Așa vorbi servitorul și stēpănul se puse pe gēnduri; dar fiind-că elă cunoscea prețul

unei slugi drepte și credincioase, se răsghîndi bine și'î respunse într'ast-felū :

— «Ia ascultă, băiete! Veđū că tu ești omū
«cu frica lui Dumnezeu. Rămâi la mine și a-
«jută-mă ca să mă desbărū de pūrdalnicul
«meū de năravū. Crede-mă, nici eū n'așū voi
«să spuī ceia ce nu pré este tocmai adevărul;
«dar ce să'î faci năravului? Mă ȳea gura pe
«dinainte. Așa dar, să facemū cum e mai bine;
«să facemū între noi o învoială, ca să scapū
«și eū de așa uritū cusurū, să rămâi și tu împă-
«catū cu sufletul. Când mă voiū afla în vre
«o adunare, tu să stai la spatele meū, și cōt
«vei auđi că începū a croi cōte una mai deo-
«chĳată, tu să mă tragī de mânica haīnei, cōcī
«eū îndată voiū îndrepta-o după ființa ade-
«vărului.»

Așa spuseră și așa rămase să fiă.

Peste cōte va țile, ședēndū la mēsă cu alții, vênătorul începu să povestĳască că la o vênă-
tōre la care fusese de curēndū, 'ȳa eșșitū îna-
inte o vulpe, care avea o cōdă; o cōdă lungă,
lungă celū puçinū de cincī stânjenī!!!

Pe când, în focul povestirei, elū rostĳa a-
cestea cu cea mai deplină încredințare ca și

când lucrul ară fi fostă întocmai după cum îl traspunea, de o dată se simți trasă pe dinderetă, de mânica surtucului. Iși adduse aminte de tocmela cu servitorul; își luă vorba înapoi și îndreptându-se că, în înferbînțela vânătoarei, nu va fi vădută tocmă bine, reduse cōda vulpei pêne la vre o două stâjenă.

O nouă smîncelă de haină, îl făcu s'o mă scurtese cu ună stâjenă.

La a treia, o cînti pêne la două coți.

Simțindă încă și acum efectele restrictive ale consciinței servitorului, se înduplecă a mă reteza din cōda vulpei: - « Două coți întocmai nu va fi fostă; - țise elă, asudândă, - « dar pre legea mea, că era de ună cotă și « mă bine! »

Servitorul, care se bucura acum și mulțumă în sine lui Dumneșă, aușindă pe stăpânul său cum se lepăda din ce în ce mă multă de ispitele Satanei, creșu că e momentul nimeritū spre a'lu adduce la o deplină pocăință și 'lă mă trase încă odată de mână.

Dar răbdarea vânătorului era ajunsă la culme, și întorcându-se de-o-dată înfuriatū cōtre neîmblânșitul său censoră, se răsti la dînsul,

strigându în gura mare: — «Bine, mișelule!
«Nu'ți e destul cu atôta? Ce! vrei să lasă
«vulpea bércă? Dar mai bine să te Iea pe
«tine Dracul de o mișa de orî, de còt să ră-
«mâță vulpea mea fòră de códá!»

Să nu 'ți închipuiescî, amice, că amû co-
piatû acéstă istorióră din cartea rēposatului
Antonû Pann, intitulată

*Povestea vorbeî seü culegere de proverburî
de prin lume adunate
și țarășî la lume date ; *)*

dar precum amû auđit'o de la betrânul meu
vênătorû, totû cam așa 'ți o și povestiû.

Morala ei, - déca va căuta cineva o mo-
rală într'insa, - este, precòt mi se pare, că,
de vreme ce exercițiile vênătorescî au darul
de a desvolta într'unû chipû cu totul excep-
ționnale, imaginațiunea omenéscă, nu trebuîă
să ceremû de la vênătorî o apprețuire rece
și nepărtinitóre a întēmplărilor și a isbēnđilor
ce se attingû de artea lor favorită. Celor ce
sunt Achilî și Diomedî pe câmpul de báttaiă,

---

*) 3 volume. Bucurescî 1852—53.

se cade să le ȳertămŭ a fi și Homerŭ, când începŭ a rhapsodia pe lyra Calliopei.

Ș'apoŭ, în thesă generală, făcendŭ partea slăbiciunilor omenescŭ, să nu uȳtămŭ că năravul din sire nu are lecuire și că cei mai mulȳi dintre ómenŭ sunt ca lupul, care pėrul 'și 'lŭ lėpădă, ȳar năravul bā.

De aceȳa, când vine unul și 'ȳi istorisesce, bună-órá, că a împușcatŭ, de la pândă, lupul, pe când i l'aŭ addusŭ copoŭi gonindŭ; că a înjunghiatŭ cu cuțitul de la brėu și a culcatŭ la pămėntŭ pe ursul, care se răpeđise asupra'ȳ, rănitŭ fiindŭ de glonțŭ și înfuriatŭ, eŭ unul nu sunt de părere că trebuiă să te frămėnȳi așa tare cu sirea și mai allesŭ mi se pare că este cu totul de prisosŭ ca să te cercŭi a ȳ dovedi cum că se amăgesce și că ceȳa ce spune nu a fostŭ nicŭ o dată și nicŭ se póte aȳevé întėmpla. Óre făcendŭ astfelŭ, nu cam perđi orđul pe gāsce?

Dar imŭ vei đice: - « Pentru ce să nu com-
« batemŭ errorile respândite în publicŭ de
« réoa credință séu de fanfaronnada unora?
« De ce, chȳar în materie de vėnătoriă, să
« nu hotărımŭ marginile posibiluluŭ? Pentru

« ce să nu arătăm celor ce voiesc a se scrie
« printre vrednicii cetași ai sântului Hubertū,
« la ce punctū alū orizontelū vênătorescū
« sfințesce sórele putinței și începe să licu-
« riască fosengherul *) înduoielnicū alū fan-
« tasticelor plăzmuirī? La ce mintea și gura
« să nu fiă drepte, tocmai la aceia cariī, cu
« ochīul și cu mâna nu potū să deé greșū?
« Pentru ce . . . . .? »

La tóte aceste întêmpinări judicióse și dic-
tate de cea mai candidă virtute, témă 'mī e
că tótă brasla veselă și ușorā a vênătorilor,
incepêndū de la vātaful Pasache și pênē la
tiriachiul Cafē-subțire, îfī va răspunde în
chorū cu o păcălitură vênătorescă, đicêndu'fī:
- « Veđī d'āia n'are ursul códă! »

Pasă atunci de 'ī mai învață carte!

Noī ânsē ceștia-l-alfī cariī judicămū sănē-
tosū, cariī scimū vorbi și cu gravitate, cariī

---

*) Dēca cum-va nu cunnosei acēstā expresiune, mă grăbescū
a 'ī spune că astfelū numescū țerraniī, în unele locuri, lucēfērul
dimineței, căruia 'ī đicū și *stēoa porculū*. Expresiunea allēsā de
mine este forā înduoielā mai elasicā, cōei derivā ovidentū din
duoē cuvinte hellinesēi: *φῶς*, *lumina* și *αἴγυς*, *lucisce*. Termi-
națiunea, dreptul lui Dumneđeū, e cam șocățescā.

ne silimū a găsi adevărul, binele și frumosul, în orī ce faptă, să ne vedemū de trébă și să urmămū a cullege, chīar și din vânătoriă, cugetări seriose și impresiuni plăcute, atôt pentru minte cōt și pentru inimă.

Dar de vreme ce nu ne pré înțellegemū amēduoi asupra felului preferitū de vână-tóre, - tu fiindū cu prepelicarul și eū cu cărruța Tămădăianului, - aīdemū, amice, să căutămū împreună, prin largulū dominiū alū vânătoriei, unū câmpū pe care ne vomū potrivī póte la gusturi!

IV.

Sunt acum mai bine de o sută de ani de când unul din cei mai mari scriitori ai Germaniei, Lessing, a scos o carte sub titlul de « *Laocoon său despre mărginile respective ale poeziei și ale picturii.* » *) Intr'această capă-d'operă de critică și de bun gust, autorul descrie cu fineță, cu claritate și cu eleganță, mișcăcele diferite ce fiă-care din aceste două arte pune în lucrare ca să interresese, să mulțumească, să misce și să răpască pe om.

Mă a venit în gând că o carte de felul

---

*) Tipărită mai întâiu la 1763 și tradusă în limba franceză la 1802, de H. Vanderburg.

acesta s'arü puté scrie, luändü cineva de subiectü vênătórea, spre exemplu, și analysändü, pe röndü, tóte impresiunile ce ea produce asupra imaginațiunei și asupra simțimintelor omenescı, atöt prin împärtășirea omuluı la înseși acțiunile ei, cöt și prin descrieri litterariı, prin imitațiunı armonice séü prin representări plastice ale scenelor de vênătóre.

S'arü puté deștepta, într'o asemené operă, miı de idei energice și salubre care arü scälda mintea obosită și sufletul amorțitü în roua în-tăritóre a timpilor de antică vârtoșiă trupescă; apoi arü veni röndul cugetărilor dulci și duıose ce vlăstărescü adese în traıul singuraticü alü vênătoruluı și care, cu totü nesațiul luı de omorü, facü une ori ca o lacrimă de dorü și de îndurare să'ı rourese géna. Intr'acea carte 'și arü găsi locul și întêmplările comice, și spusese glumețe, și petrecerile sgomotóse, care înveslescü vieța vênătorescă; apoi într'insa s'arü vedé äncö cum artele și poesia aü sciutü să 'și însușiască și aü isbutitü să resfrängă, în produciunı de meritü, tóte aceste felurite fapte și simțiri.

Intr'astfelü, mintea cititoruluı, preâmblată

prin spațiu și prin restimpă, foră ânsă a perde unū minutū urmele vânătoriei, arū vedé, ca într'o panoramă, desfășurându-se dinaintea tóte acțiunile pornite din acéstă crudă dar bărbătéscă applecare a firei omenescă; călăuzită de o critică judiciósă și atrăgétóre, ea arū trece în revisuire tóte creațiunile prin care geniul séu talentul aū sciutū, cu maī multū séu maī pučinū succesū, să concépă, să illustrese, să reproducă și să idealisese instinctele și faptele vânătorescī ale omului din toți secolii și din tóte părțile lumei.

Unei asemené cărți, - ca să nu 'i lipsiască nicī ei patronagiul mythologicū séu divinū, - unei asemené cărți 'i așu da, în fiă-care din părțile sale, còte unū titlu, luatū din regiunile ideale ale vânătoriei; așu caracteriza-o, pe ròndū, prin trei capete-d'operă ale artelor plastice, în care parū a se fi întrupatū tóte cugetările cele maī nobile, cele maī puternice, cele maī grațiose ce instinctul vânătoriei a pututū vre-o-dată să insuffle unor ómenī de geniū.

Aceste trei capete d'operă, mărețe embleme ale artei vânătorescī, le așu afla în

statua antică, numită *Diana cu cîta* din galeria Luvrului; în grupa *Diane de Poitiers*, sculptată de artistul francesu Jean Goujon, și în gravura pictorului germanu Albertu Dürrer, reprezentându vocațiunea miraculosă a *Sântului Hubertu*.*)

---

*) Despre *Diana cu cîta*, care se numesce și *Diana de la Versallia*, fiind-că a statu lungu timpu în acestu locu, după ce mai înteu s'a addusu în Francia sub Franciseu I, descoperitu fiindu în lacul Nemi (?) din Italia și a fostu expusă în castellurile de la Meudon și de la Fontainebleau, veđi: Braun, *Vorschule der Kunstmythologie*, (Gotha, 1854) n. 52. — Clarac, *Musée de sculpture*, (Paris, 1850) vol. IV. n. 1202, stampa 284. — W. Fröhner, *Notice de la sculpture antique du Musée Impérial du Louvre*, (Paris 1870). — *Diana de Poitiers* a lui Jean Goujon e reprodusă în Clarac, vol. V. n. 2600, stampa 359. O notiđia despre J. Goujon e reprodusă în vol. I. — Réveil a publicatú tóte operile lui, care se află și în *Musée des Monuments français de Robillard Péronville* (Paris 1803—1811). — Gravura lui Albertu Dürrer intitulată *St. Hubertu* și executată cu apă tare pe feru, se află reprodusă în P. Lacroix, *Les arts au Moyen-âge et à l'époque de la Renaissance* (Paris 1869), pag. 343. Pentru biographia artistului veđi: *Histoire des peintres de toutes les écoles par Ch. Blanc, Ecole allemande*, și viața lui de Eye (Leipzig 1860). — Pentru diferite reprezentări ale sântului Hubertu se póte consulta: Guénebault. *Dictionnaire iconographique des Monuments de l'antiquité chrétienne et du Moyen-âge*, (Paris, 1843) și *Dictionnaire iconographique des figures, légendes et actes des saints*, de acelașu (Paris, 1850. J. P. Migne).

În aceste trei creațiuni se vede într'adevăr unu și același scop; dar în câte-și trele, elu este exprimat sub forme perfecte, a căror singură diversitate dovedesce cât sunt de fecunde și de variate simțirile și gândurile ce au pututu să se resume în așa frumoșe și felurite concepțiuni. Cine aru sci să descriă tôte perfecțiunile, totu farmecul acestor trei opere, cine aru puté să rostiască totu ce spune ochiului și minței aceste splendide idealisări plastice ale artei vânătoresci, acela aru face celu mai minunatu panegyricu alu acestei arte; acela aru fi totu de-o-dată rhapsodul, trubadorele și psalmistul seminției lui Nimrod.

Acela aru lăuda-o cântându hymnul helenicei Artemide, sgomotosa sor-gemene a argintarcatulu Apollon și venerata fecióra, care pórtă săgetți de aurú, bucurându-se de larma vânătoréscă; care prin codri umbroși și pe piscurí furtunóse, străpunge cerbií; care întinđenduși auritul arcú, asvêrlă darde succigétore de se cutremurá creștetul înalților munți, de rêsună pădurile întunecóse sub

gemetele férelor isbite, de se însiorésă pământul și marea cu toți pescii din ea. *)

Acela arü face să rësune fanfara triumphală a vênătorilor feodale, reamintindü prosaiculu nostru secolü, imagine poetice din timpü de cavallerescă cortesiă, din acei timpü de ve-sele și elegante petreceri, când nobilul castellanü, sub ochii dalbei regine a cugetelor sale, se pornia, căllare pe falnicu'i armăsarü, ca să vênese, cu sprintena și tumultuósa lui haită de arcași, de slujitorü, de dulëi și de ogari, cerbul și mistrețul de prin codri, séu ca să dobóre, pe sub nuori, cocori, rãpedindü asupra-le agerü sêi șoimü, legați de oblincul șelei!

Acela arü cădi cu sãnte miresme, cu smirnã.

---

*) Hymni Homerici; XXVII, in *Dianam.* v. 1-9.

Ἄρτεμιν αἰείδω χρυσυλάκατον, κελαδεινὴν
παρθένον αἰδοίην, ἑλαφηβόλον, ἰοχέαιραν,
αὐτοκασσιγνήτην χρυσαόρου Ἀπόλλωνος·
ἢ κατ' ὄρη σκιοέοντα καὶ ἄκριας ἡμενόεσσας
ἀγρὴν τερπομένην, παγχρύσατα τόξα τεταίνει,
πέμπουσα στονόοντα βέλη· τρομῆει δὲ κάρηνα
ὑψηλῶν ὕρέων, ἴαχε δ' ἐπὶ δάσκιος ὕλη
δεινὸν ὑπὸ κλαγγῆς θηρῶν φρίσσει δέ τε γαῖα,
πόντος τ' ἰχθυῖεις . . . . .

și cu thēmăie, altarul vênătorilor, povestindu cum sêlbaticul urieșu alu anticelor legende germanice, cum vênătorul afurisitü care și vënduse suffletul cötre diavolü pentru ca să pötă lovi totü dreptü, printre brađi și printre stînci, cum acea fantastică ființă a posomoritelor visurî pągăne, printr'o minune cerescă, se prefăcu în blândul și cuviosul episcopü și apostolü alü *Ardennelor* creștinate!

A fostü töră înduoielă unü vênătorü inspiratü și a sciutü să mânuască bine arcul și săgetțile, artistul sub a căruı daltă s'a mlădiitü statua Dianeı de la Luvru, acea mëndră și sprintenă feciöră de marmură, care s'avëntă, ageră și ușöră, sub creșurile dese ale tuniceı eı spartane, scurtă în póle și larg-despicată la umerı. O mișcare viă și graçiosă a grumazuluı a înălțatü capuı, cu perı sumeși la cefă în corymbü, și pe frunteaı, coronată cu o ângustă diademă, se strecöră ca unü prepusü de mânia. Peplul ı înfășöră, ca unü brêu, talia sveltă și cutele veșmântuluı ascundü sînuı feciorescü; dar brațeleı góle, unul se 'ncovóia în susü ca să scótă o săgétta din pharetra de pe umerı; cel-l-altü se rézimă

pe creștetul cornută ală cîutei. Ce neastem-
părü va fi făcëndü pe deitã sã calce așa iute
pãmëntul, sub crepidele'ï împletite pe piciorü
ca opincele plãieșilor noștri? Pe cine amenință
ea cu darda împennată ce ea attinge cu de-
getele'ï delicate? Trãmitte ea óre în câmpii
etolicí ai Calydonului, pe mistrețul urieșü
care va muri înjunghietü de mânia regescului
vênãtorü Meleagru? Urdesce ea o crudã rës-
bunare în contra nenorociților fii ai nesoco-
titei Niobee? sêu că, încruntată, se gãtesce
a da prédã cãnilor, pe îndrãznețul Acteon,
care, vênãndü prin dumbravã, a cutezatü sã
'și desfãtase vederile cu uimitórea priveliște
a castei deite, scãldãndu-se în përiü? . . .
Cugetul ei e o divinã taînã. Artistul a sciutü
numai sã împetrëscã, în rãpidea și mëndra
pornire a mersului deitei, acelü versü carac-
teristicü alü piosului cãntãrețü :

ἡ δ' ἀλκιμον ἦτορ ἔχουσα
πάντη ἐπιστρέφεται, θηρῶν δλέκουσα γενέθλην. *)

---

*) Hymni Homerici, XXVII. In *Dianam.* v. 9—10 :
' Cu inima vitezã, ea trece pretutindenï, prãpãdindü
' odrasla fêrelor sãlbatice. '

Astfelu a isbutitü a crea unü idealü sublimü alü artei vênătorescï!

O inspirațiune de altă natură a datü nascere, în alü XVI^le secolü, Dianei lui Jean Goujon, care și dînsa va rămâne purure ca o mărêță symbolisare a aceiași idei. Dar sculptorul francesü, unul din lucéfërii acelei epoce, - cu dreptü cuvêntü numită *Rennascere*, - în care produțiunii de frunte în littere și arte, ca florile primăvéra, rêsărîau prin tótă Europa, din imaginațiunile stimulate de studiul modelelor antice, Jean Goujon, trăitü la curtea desfätată a regelui Henricü alü II^le de Valois, vêduse adese pe frumósa ducesă de Valentinois, pe Diana de Poitiers, favorita regelui și adevêrata stêpână a Franței, presidându la splendidele și voiósele vênători regale ce se dau în pădurile de la Fontainebleau și de la St. Germain. Pe chipul acelei voluptuóse regine a frumuseței, mâna mărestră a artistului a rêsânditü aureola unei divinități vênătorescï.

Ansê creațiunea sa, modulată în liniü undulóse și pline de morbideță, nu mai are nimicü din aspra candóre și din energia virginală a

anticey Artemide. Diana lui Goujon e o deitate lenósă ; ea se odihnesce , pe jumătate culcată. Trupu'ı, fõră veşmântü , nu ascunde nicı una din desmıerdările sale ; gura'ı zımbesce cu o trufaşă nepăsare ; përu'ı, în vişe undulöse, e rădicatü cu o măfestrită eleganşă, sud podóba artistică de pe creştetü ; braşul stıngü , ornatü cu brăşărı la umëru şi la mână , şine unü arcü destinsü ; iar mână dréptă , cu unü mánuchiü de florı , înconjură şi mângâia grumazul unuı cerbü măreşü. Adëpostită sub córnelé trufaşe ale nobiluluı animalü , deıta işı rezimă trupul pe şelele lui ; unü căne se odihnesce sub picıórele pe jumătate lungite ale Dianeı şi altul , läşostü , stă alăturé cu cerbul.

Unü aerü de nobilë mollecıune domnesce într'acéstă grupă ; înfăşışarea'ı fastuósă şi elegantă , repórtă mintea cõtre timpı cånd plăcerile vênătóreı, cu totü cortegıul lor de luxü şi de galanteria , era numaı petrecerea favorită a regilor şi a fericişilor de pre acéstă lume.

Cånd, de la aceste duoë modelurı, caracterisate , unul prin graşia correctă şi prin vigó-

rea juvenilă a Anticuității, cele-l-altă prin eleganța mai răsfățată și mai sumptuoasă a Rennascerei, ne întorcem privirea asupra gravurei vechiului artist german, mai înainte de toate, mintea noastră încercă ca un simțiment de sfielă. Ne întrebăm deca acea scenă complicată, cu totu vulgarul aparat al vânătorii, posedă cu adevăr în sine elementele unei opere estetice? deca cumva frumosul poate să existe acolo unde el nu isbesce chiar de îndată vederile? Ne uităm, ne întrebăm . . . . .

Dar cu cât privim mai cu băgare de seamă combinarea acestei compoziții, în care geniul tedesc se vede cu toate naivele sale amănunte și cu toate precugetările sale reflexive, cu atât mai multu încolțesce în noi o simțire înduoelnică de mulțumire, care cresce treptat și ajunge pînă la sfîrșitu a ne pîtrunde de o admirațiune, anevoiă de definitivă. Nu eleganța nici grația formelor, nu perfecțiunea nici simplitate corectă a compunerii deșteptă în noi acestu cîudat simțimentu, ci mai multu nu știu ce cugetare adîncă care a presidat la concepțiune, nu știu ce

misteriosu effectu pe care 'lu produce intru-
nirea intenționată a atotor detaliurî, așa de
naivă reprezentate.

Scena se petrece la pôlele unei stînci pădu-
roșe, pe care o încunună unu castellu feodalu
cu turnurî și cu metereze; la drépta curge
unū rîu, în undele căruia se resfrânge umbra
tufişului de pe malū; peste rîu trece o punte
de pétră; la stînga tērrâmul se 'nalță acope-
ritu cu cōțî-va rarî copaci, mai multu frânțî
și uscațî. Printre acéstă stērpă pădure, se ză-
resce cerbul, purtându cu smereniă crucea
rēsticnirēi pe alu sēu creștetu, înfiptă în fața
latelor sale cōrne. Pe ântēțul planu se așă
vênătorul cu callul și cu câniș sēi; elu a des-
cāllicatū și a datū în genuchî, privindū cu o-
cuviosă mirare vedenia ce 'î trāmitte cerul.
Costumu'î este îmbrăcăminteā vulgară a vên-
nătorilor contimporanî cu artistul. Callul șede
neclintitū fōră ca să vēdă ceā ce produce
piōsa mirare a stēpânului și ogariș, cōte-și
cincî, nedându sēma la ceā ce se petrece,
se odihnescū, ca de popasū.

Tōte părțicelele acesteî compunerî sunt lu-
crate, ca tōte operile lui Albertū Dürer, cu o-

scrupulosă acurateță; totul e exact, dar nimic în particular nu are o formă care să placă mai mult de cât simpla și reala natură. Stînci, copaci și animale, toate sunt în nesimțire, toate stau în nepăsare; singurî, cerbul miraculos și vînătorul pocăit, produc contrast, prin posele lor, în care se străvedu simțiminte adînci: cerbul, în repaosul său cumpănit, pare a simți de ce preț nestemat este sînta podobă ce el poartă; vînătorul vede uimit, chiar în obiectul persecuțiilor sale, chiar pe fruntea vînătorului, semnul celui va mîntui de păcate; el se 'nchină la dînsul, rostind pôte în cugetul său, maxima pe care, cu șapte secolî în urmă, a formulat-o într'astfelu renumitul vînător al mediului-evu Gaston Phoebus : « Prin vînătoare scapă omul de păcatul trîndăviei, « coci acela care fuge de cele șapte păcate « de mörte trebuiă, dupe legea noastră, să « fiă mîntuit; prin urmare vînătorul bun « va fi mîntuit. » *)

---

*) Gaston Phoebus, comite de Foix (1331-1391). Cartea lui s'a typarit mai înteiu la 1507, sub titlul: « *Des déduitz de la chasse des bestes sauvages et des oyseaux de proie* »

Étö în ce modü artea germană, întrunindü ideï abstracte cu prosaice amënunte, a sciutü sä traducă cu pannelul, ideile care se resumă în legendarea vênătoře a Sântului Hubertü, patronul vênătorilor creștinï din occidente.

Më oprescü, cöcï mi se pare că ȳar amü greșitü callea. Întreprinsesemü, pe cöt řitü min-te, a căuta în cercul litterilor ři alü artelor, imaginï vênătorescï asupra cărora sä ne po-trivimü la gusturï, ři étö că më pomenescü vorbindu'řï despre artea Germanilor ři despre gravură, duoë lucrurï care, precöt sciü, îři sunt de o potrivă urite.

Nu cređü, în adevëřü; ca la tine pictorul Albertü Dürer sä ařbă mai multă trecere de cöt compatriořïř lui, musicanřïř Beethoven ři Mendelsohn, ři negreșitü că nu invenřiunea gravureï cu apă-tare, ce i se attribuiă, ři va câștiga mai multü preřü în ochiř tëï.

«En chassant on évite le péché d'oisiveté, car qui fuyt les sept péchés mortels, selon nostre foy, il devroit estre sauvé; done bon chasseur sera sauvé.» - Sântul Hubertü, fiü alü ducelul de Acuitania ři apoi episcopü la Maestricht, pare a fi trăitü între 656 ři 730. - Cöt despre Albertü Dürer, pic-torü ři gravorü din Nuremberg, vięta lui se întinde de la 1471 pënë la 1528.

Póte ánsă că, pentru hatírul patronului tãu Sântul Hubertü, më vei ȳerta, în cazul de faãă și vei priimi chȳar ca, sub rubrica gravurei lui Dürer, să se grupese, în opera proiectatã, totü ceia ce ȳie nu'ȳi place în artea vãnãtoriei.

Acãsta ȳȳi va fi cu atôt mãi lesne cu cõt de sigurü, proiectul de carte va rãmãne, cõt despre mine, pururã în stare de proiectü și cã, așteptãndü să'mi viã momentul de inspiraȳiune și talentul de criticã ce'mi arü trebui ca s'o potü scrie, eü unul voiü rãmãne întocmai ca vrabia care mëlaiü visésã.

Așa dar fiȳ pe pace ; n'amü să așternü aci totü ce arü trebui să se afle în acea monographiã filosofhicã, istoricã, litterariã și estheticã a Vãnãtoriei. Nu ȳicü cã acãstã seméȳã ideã nu'mi a trecutü unü momentü prin creeri și cã n'amü începutü chȳar a citi, cu acestü scopü, tractatele în prosã, *Κοινήτων*, alü lui Xenophonte și alü complinitorului sãu Arrianü, notele despre vãnãtore, coprinse în *Onomasticonul* lui Iuliü Polluce, ba áncõ și poema hellenã a lui Oppianü, apoi și cea

latină a lui Grațiu Faliscu, în fine chiar și serbedele versurii fragmentate ale lui Marcu Aureliu Nemesianu Carthagesul, imitatorul lui Oppianu. *)

Vina este a ta! cine te a pusă să înșiră de aceste nume în Introducțiunea ta, însoțindu-le cu o grindină de citațiuni latine? În cualita-

---

*) Tôtă lumea scieă că generalul athenianu Xenophonte a trăit cam de la 445 pêne pe la 335 înainte de Chr.; dar scriitorii citați în urmări, fiindu cu multu mai puçin cunoscuți, însemnă aci epoca viețuirii și patria lor: Flav. Arrianu, istoric hellenu, născutu la Nicomedia în Bithynia, la anul 105 dupe Chr., a căutat mereu să imite pe Xenophonte; s'a păstratu din scrierile lui: *Expedițiunea lui Alexandru, Indicile, Periplul Pontului-Euxinu, Manualul lui Epictetu, Tractatul de tactică, Tractatul de vânătoare și altele.* - Iuliu Polluce (*Polydeucte*), sophistu și grammaticeu hellenu, născutu la Naucratis în Egiptu, pe la anul 130 dupe Chr., ne a lăsat unu lexiconu în 10 cărți, care portă numirea de *Onomasticon*, și în care cuvintele sunt dispuse dupe materii; la începutulu cărței V tractesa pe largu despre ale vânătoarei. - Poetulu hellenu Oppianu a trăit în alu II secolu dupe Chr. și a muritu forțe june, lăsându o poemă despre vânătoare, (sfârșitul perdut) și alta despre pescuire. Alte opere ale lui s'a perdut. - Grațiu Faliscu a trăit la Roma în timpul lui Augustu și a lăsat numai poema *Cynegeticon*. - M. Aur. Olimpiu Nemesianus a trăit în secolul III dupe Chr. Din trei poeme ale lui, despre vânătoare, despre pescuire și despre plutire, a rămas numai 325 versuri din cea d'ânteu.

tea mea de academică mi s'aŭ aprinsă călcăiele de focul clasicității și étă pentru ce ai fostă silită să rabđi, în această epistolă, o contrabombardare de versuri latinesci, bachiar și hellinesci. Acum ține-te bine și de aci înainte!

Dar cu tótă pofta ce amă de a te copleși sub ună nemete de erudițiune cynegetico-academică, trebuiă să'ți mărturisescă că amă constată cum că autorii anticī, cariī aŭ tractatū despre vânătoare, *de Venatione*, sunt totă așa plini de amănunte tehnice, ca și *Manualul* tău și prin urmare, nu m'amă simțitū, nici aci în stare de a face analyse. Apoi' m'ă fostă milă de noi amânduoi, când m'amă gënditū că ară trebui să traducă pe d'intregul, XIII capitole ale *Cynegeticelor* lui Xenophonte, alte XXXV ale urmașului său Arrianū, și vre o 85 paragrafe din *Onomasticonul* lui Polluce.

În Oppianū, în acelu *noianū de grațit*, βουδς τῶν χαριτῶν, cum îltă numesce cu îngânfare scholiastul Ioanū Tzetzes, așū găsi, sôră înduoielă, frumuseși îndestule de citatū; dar tinerelel poetū din Anazarba Cilicieī, nu pré scia să'și cumpăniască bine avânturile prolixie ale

înfloratei sale muse, și ce ai dice, rogu-te, când, spre a'ți reaminti numai poetica descriere a vânătoarei de lei din cântul alu IV-16, așu mai transcrie aci o sută trei decii și patru hexametri hellinescși?

Mă veți Yerta ânsă a fi mai pușinü discretü în favórea câneluși, și pe lûngă lăudărósele cuvinte ale D-luși de Quatrefages, pe care tu le ai tradusü; pe lûngă povățele tale, de care m'amü și folositü, - precum 'ți amü arătatü mai susü, - lasă-mă să adaogü și să puiü unul dupe altul, portretul câneluși, făcutü în versurï hellinescși de Oppianü, și unü fragmentü analogü din poema luși Grațiü Faliscu, ale căruși versurï, grele de înțellesü, ne aü păstratü limba tehnică a strămoșilor nostri, vânătorii latinï, limbă pe care poetul, ca omü de meseriă, trebuiă să o fi cunnoscutü adûncü.

Étö mai ântêiü ce spune Oppianü, despre câne:

Ἔθνεα σοὶ κυνῶν θαλαμηπολέοντι μελέσθω,
ἄρμενά τ' ἀλλήλοισιν ἑοικότα τ' ἔξοχα φῦλα . . .
Ὡδὲ μὲν εὖ κεράσειας ἀτὰρ πολὺ φέρτατα πάντων
φῦλὰ μένειν μονόφυλα τὰ τ' ἔξοχα τεκμήραντο

ἄνδρες ἐπακτῆρες· τὰ δὲ μυρία φύλα πέλονται,
 τῶν ἀμόθεν μορφαί τε καὶ εἶδεα τοῖα πελέσθω·
 Μηκεδανὸν, κρατερὸν δέμας, ἄρκιον, ἤδὲ κάρηνον
 κοῦφον, ἐΐγληνον· κυαναὶ στίλβοισιν ὀπωπαί·
 κάρχαρον, ἐκτάδιον τελέθιοι στόμα· βαιὰ δ' ὕπερθεν
 οὔατα λεπταλέοισι περιστέλλοιθ' ὕμένεςσι·
 δειρὴ μηκεδανή, καὶ στήθεα νέρθε κραταῖα,
 εὐρέα· τοὶ πρόσθεν δέ τ' ὀλιζότεροι πόδες ἔστων·
 ὀρθοτενεῖς κώλων ταναοὶ δολιχῆρες ἰστοί·
 εὐρέες ὠμοπλάται, πλευρῶν ἐπικάρσια ταρσά·
 ὀσφύες εὖσαρκοι, μὴ πίονες· αὐτὰρ ὀπισθε
 στρυφνὴ τ' ἐκτάδιός τε πέλοι δολιχόσκιος οὐρή·
 Τοιοῖ μὲν ταναοῖσιν ἐφοπλίζοιντο δρόμοισι
 δόρκοις ἢ δ' ἐλάφοισιν ἀελλοπόδη τε λαγωῶ. *)

*) *Oppiani, de Venatione. I. v. 393—413:*

«Impreunându nemurile de câni, să aibă grijă a căta speciile care se potrivească între ele și se asemene mai mult. Ast-fel le vei împărechia mai bine; dar vânătorii au observat înse că cele mai frumoase din toate sunt acelea care rămân neurcite. Sunt negreșit o mulțime de specii, iar forma și chipul unora din ele sunt ast-fel: trupul lung, sănătos și plin; capul ușor cu vedere bună; ochii carii lucesc vânetu; gura mare cu dinți ascuțiți, iar urechile scurte și îmbrăcate cu o piele subțire; gâtul lung și dedesubtu, unu peptu puternic și lat; labele de dinainte sunt într'adevăr mai scurte, înțepenite pe picioare drepte cu fluere înaintate; șoldurile largi; șira costelor așezată peșșu; cōpsele cārnoșe, dar nu grase, și la spate au o cōdă tare, lungă și bine umbrită. Ast-fel de câni se întrebuințesă la alergătură îndelungate dupe cārpiore, dupe cerbi și dupe iepuri iuși la fugă.»

Să trecem acum și la Grațiū Faliscu :

Junge pares ergo, et majorum pignore signa
Feturam, prodantque tibi Metagonta parentes,
Qui genere sua pecus hoc immane juventa.
Et primum expertos animi, quae gratia prima est,
In Venerem jungunt; tum sortis cura secunda,
Ne renuat species, aut quae detrectet honorem.
Sint celsi vultus, sint hirtae frontibus aures,
Os magnum, et patulis agitato morsibus ignes
Spirent, adstricti succingant ilia ventres,
Cauda brevis, longumque latus, discretaque collo
Caesaries, non pexa nimis, non frigoris illa
Impatiens; validis tum surgat pectus ab armis,
Quod magnos capiat motus, magnisque supersit.
Effuge, qui lata pandit vestigia planta;
Mollis in officio: siccis ego dura lacertis
Crura velim, et solidos haec in certamina calces.*)

---

*) *Gratii Falisci, Cynegeticon. v. 263—278:*

«Impreună dar între dinșii câni de acelaș soiū, pentru
ca prăsila să porțe semnele străbunilor și află că părinții cari
zămislesc tineri pruncii lor, își vorū da câni Metagonți enormi.
Mai înteu de tôte să aibă cea mai mare grijă ca să împărechesi
câni de o bărbăție încercată; apoi a duoa îngrijire trebuiă să
fiă ca înfățișarea lor să nu stea mai pre-josū și să nu deē de
rușine a lor fire. Aceștia trebuiă să fiă cu fața în susū, cu
urechi pērose pe frunte, cu gura mare ast-felū ca măselile căs-
cate să verse focū mișcându-se, cu pânticile strînse āngustū la
vintre, cu cōda scurtă, cu șele lungi, cu cōma mēruntă pe gru-
mazū, nu pré stufōsă dar îndestulă ca să'ī feriască de frigū, iar

Tóte mergü bine; dar bagü de sémă că numai în privința códei, Oppianü și cu Grafiü Faliscu nu se pré înțelegü între dânșii; latinul o vré scurtă, *cauda brevis*; hellenul din contra pretinde ca cânele să aibă la spate o códă țepănă, *στυφνή*, lungă, *ἐκτάδιος*, și care să umbrîască departe, *δολιχόσκιος*, adică să fiă și lungă și stufósă. Se vede că în totü timpul importanțea cuestiune a códei, a fostü tare controversată, cöcî

adhuc sub iudice lis est. *)

Chîar de m'așü încerca să împacü întru tóte pe Oppianü cu Grafiü Faliscu, puindü aci și descrierea câneluî din *Cynegeticele* luî Xenophonté, unde âmbii poeți parü a fi găsitü mai totü materialul lor adunatü gata, totü arü rămâne pricină de svadă între Roma și Athena, de vreme ce scolarul luî Socrate cere ca códa la câne să fiă lungă, dréptă și ascuțită, iar

---

sub umeriî lor sănătoși să se 'nalțe unü peptü care să ducă la alergătură multă și să nu se obosiască de cele mai mari góne. Fugi de cânele a căruî labă lasă urme late; acela e mólle la trébă; mie smî placü picîóarele țepene cu mușchî uscași și cu călcăie olide la luptă.»

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 78: «pênă acum pricina este în judicată.»

Arrianu, făcându lauda unui câne vestitū alū sēū, spune că acelū modelū alū rasei cânesci avea o cōdă subțire, lungă, aspră la pērū, mlădiósă, încovoiată și la vērful maī stufósă.*)

Dar ce atōta vorbă despre cōdă? Românul pretinde că « din cōdă de câne, sită de mătase nu se pōte face », și apoi numaī la pesce se ȃice că 'ī e cōda maī feritā chīar și decōt capul.

Din acestea se vede curatū că poporul românū, moștenitorū alū credințelor și alū înțelepciuneī Latinilor, nu se arată, în proverbii sēi, așa tare încântatū ca poeziī și prosatoriī helleni, de cōda cea lungă a câneluī, de încovoieturile ei mlădióse, de periī ei aspri și umbroși.

Fōră de a maī căutā în zadarū o soluțiune pentru interresantea controversă *de cauda canis*, hai să o lāsămū și de astă dată încurcată.

Pe lumea acēsta, cele maī bune și frumoše lucruri trebuiā să aībā o margine!

---

*) Xenophont, *de Venat.* IV: « οὐράς μακράς, ὀρθάς, λεγυράς »
- Arriani, *de Venat. libel.* V: « οὐράς λεπτάς μακράς, δασείας
τὴν τρίχα, ὑγρὰς, εὐκαμπεῖς, τὸ ἄκρον τῆς οὐράς δασύτερον. »

V.

Să sărimă acum pe nerăsufflate din litteratura cynegetică a anticilor, în sfera artelor vânătorescī, totū la dînşii.

Décă vre odată, amice, te va ajuta norocul să mergi la Roma, ca românū, negreşitū te vei duce să visitesī forul lui Traianū, şi vei admira, în mişlocul acelei pīāce, prăbuşită sub nivelul cetăţei moderne, mărăţa columnă de marmură, care esse din pământū încolăcită cu istoria originelorū nóstre naţionale. Acea imagine încă viă a resbóielor dacice, scóse la bunū capătū de gloriosul Traianū, o vomū vedé póte într'o şi, - decă va voi Dumneđeū şi guvernul nostru! - turnată în bronzū cu

totu proeminentele relievu alu însufflețitelor sale sculpturi, împărășindu pe una din plăcele capitalei nôstre; așu adăoga chïar că mai la locul sėu decôt orı unde, ea aru fi în fața Academiei, la punctul unde s'a aședatū de o cam-dată statua ecuestră a voevoduluı românescu Michaiu Vitezul, carele, - deca aru puté vorbi, sërmanul, - aru spune de siguru tutulor cõt se simte de rușinatū, vėdėndu-se expusū a juca rolul de căpeteniă pe o vastă și erudită scenă, ce pare înadinsu croită pentru împărătescul simulacru alu dominatoruluı *Urbis et Orbis*.

Dar ne avėndu de-o-cam-dată nimicū de vėnatū pe plăca S-luı Savva din Bucurescu,*)

---

*) Pe plăcă nu! Dar ia să ne abatemu, în trecėtu, prin sălile de josū ale Academiei, ocupate provisoriu de Museul de anticuități.

Scenele de vėnătoare au fostu forțe multu întrebuiņate ca subiecte decorative de către sculptorii anticuităței. Chïar și în museul nostru, unde nu ne pré putemū lăuda pėnė acum cu multe sculpturi antice, totu însė se vėdū duoē scene vėnătorești.

Una e pe unū fragmentū de pėtră, (0,^m 19 nălțime; 0,^m 24 lărgime), purtăndu josū inscripțiunea hellenă ΑΥΡΗΑΙΟΣ ΔΙΟΓΕΝΗΣ. Pe acėstă lespede trunchiată se mai vėdū piclórele unuı căllăreșu cu partea de josū a calluluı alergăndu;

să ne întorcem, - celu puçinü cu gëndul, - la Roma și, aflându-te acolo, tu, ca vênătorü romanü, nu uità să te îndreptesi tocmai în fundul Foruluï romanü, la stînga de Coliseü, în capul stradeï San-Gregorio, acolo unde se înalță âncö și astăzi, unü anticü și falnicü arcü de triumphü, numitü alü luï Constantinü-celü-mare.

---

sub dînsul, ritul și copitele unui mistrețü, asupra căruia se asvêrlă unü câne cu botulü căscatü și cu cöda în susü. Săpătura e cam grossolană, dar desemnul e plinü de mișcare.

Cea-l-altă scenă de vênătoare e în adevêrü mai desvoltată, dar din nenorocire mai puçinü distinctă. Ea se află pe unü brêü ângustü care încinge buza de susü a unui sarcophagü, ale căruï laturï externe sînt acoperite cu sculpturï. Acestü interesantü monumentü a fostü addusü de peste Oltü, (de la Reșca seü de la Celeï, dupë totă probabilitatea,) de către rëposatul banü Michalache Ghica și depusü în curtea case-lorü sale, care apoi vëndându-se prefecturei de Ilfovü, sarcophagul a servitü cöțï-va annï d'a röndul dreptü sghïabü și iesle pentru caiï dorobanțilorü. Sînt ânsë duoi annï de când amü isbutitü, cu ajutorul prefectuluï, D. C. Manu și alü Comitetuluï permanente, a face să se adducă la museü tote petrele antice care zăceau neîngrijite în acea curte. Printre dînsele e și sarcophagul.

Pe una din laturile sale cele marï sînt patru personnație în piclöre, înfășurate în togele lor; fiă-care se află sub o osebită arcadă, formate prin duoi pilaștri, la colțurï, și prin trei colönne despărțitore. Pe cea-l-altă lature mare, se vëdü trei genï aripați, fiă-care pe cöte unü osebitü postamentü

Istoria acestuî monumentu nu pré face onóre primuluî împëratu creştinü, cöcî, - ca să vorbimü curatü, - arcul nu este cötuşî de puçinü alü luî; nu este nicî măcar dăruitü, ci este tocmaî lucru de furatü.

Cum? ce va să dică: unü arcü de triumphü

---

geniul din mişlocü sună din cimbale şi cel-l-altî duoî dăntulescü, fiindü în mână cöte o cörechină de strugurî şi cöte unü mânuchiü de căpëşine de macü. Pe una din laturele micî, alţi duoî geniî, totü aripaţi şi totü pe postamente, cântă, unul din flautü şi altul din naiü. Pe laturea oppusă iarăşi duoî geniî, dar pe unü singurü postamentü, se ţinü îmbrăcişaţi. Tragü ei öre împreună unü danţü îmbinatü? sëu sânt ei chipurile emblematiche ale luptei amoruluî, pe care Hellenii le numău *Eros* şi *Anteros*? La colţurile sarcophaguluî se vëdu patru Victoriî, purtândü soî de palme şi coronne: duoë mai micî, duoë mai mari.

Acum să venimü şi la brëul superiorü, pe care, jurü-împrejurü, se zărescü, sub ştersura roşëtore a timpuluî, vre o duoë-deci şi patru animale, vre o trei sëu patru barbaţi, toţi în pose förte animate, şi pöte äncö şi cöşî-va copaci. Animalele parü a fi lei, mistreţi, cerbi şi tauri sëlbateci, atacaţi cu furiä de câni collosali şi pândişi sëu isbişi de către vënätorî. La unü locü, între altele, se vede lämuritü cum unü vënätorü, rezimatü intr'unü genuchiü, îşi îndreptesä suşiä către unü taurü, carele, cu cörnele plecate, se räpede asupräşî. Ore nu vomü fi avëndü aici representarea unia din acele scene vënätoresci, care negreşitü se petreceau ädesë prin pădurile Daciei, între coloniî romanî şi buorî urieşi (bos urus), ce äü lässatü şi pënë ädî creştetul lor fiorosü pe stemma Daciei rësăritene?

furatü? Atöta namilă de marmură, cu o boltă mare căscată la mişlocü şi cu alte duoë arcade mai micı în lături, cu opt colonne de *gialo antico*, cu opt statue de marmoră phrygiană vioriă, cu întreite frise, cu tympane şi cu medalliöne sculptate, atöta clădăriă, de patru orı celü puşinü cöt turnul Colşei, cum öre să o facă zaptü cine-va, fiă măcarü acela şi unü borfaşü încoronnatü?

De şi 'mı vine förte cu greü de a adduce aşa necuviincıösă pıră împotriva sântului împëratü şi patronü alü Bucurescilor, dar, -amü mai spus'o şi într'altü locü, -eü şiu în totü-da-una cu Traianü şi nu potü să lasü ca să i se yeé ce este alü luı.

Apoi tötă lumea sciă că, pe când marele Ulpü biruıa pe Germanı, pe Dacı şi pe Partı, pe când elü împlea întinsul seü imperiü, de edificı şumtuöse şi de lucrări de artë folosıtöre, senatul şi poporul Romeı se întreceaü care de care să serbese cu mai multă pompă binefacerile şi triumphurile gloriosului împëratü. İ decretarë dar totü felul de clădirı commemorative, la care lucrà illustrul architectü şi sculptorü grecü, Apollodorü. Atuncı

se 'nălțară în Roma, forul lui Traiană cu tôte edificii decorative din-prejuru'ı: portice, bibliothecă, templu; atunci basilica Ulpiană cu cinci rînduri de stîlpî de granitü; atunci, columna rësboýelor dacice cu statua învingătorului d'asupra; atunci în sine, la capul căi Appiane, pe care elü o restaurase, unü arcü de triumphü, pe care ânsë nu'lü puturë sfërși, pe cõt âncö fu marele împëratü cu ñile. *)

Urmașii lui, geloși de a sa mărire, mai multü se gëndirë a'și face loru'și monumente, decöt a consacra pe cele ce amintiați poporului neasemuita gloriă și dreptate a ıericitului Traianü. După ce trecurë ânsë duoë sute de anni la miðlocü, se găsi împëratul Constantinü, carele, de când îi venise gustul de a'și face din Byzanțiü, o nouă capitală, se deprinsese strașnicü a despuia fõră rușine capetele de operă ale lumei, ca să'și împodobiască cu ele, Constantinopolea sa.

---

*) L. Rossini, *Gli archi trionfali, onorarii e funebri degli antichi Romani* (Roma, 1836). - L. Canina, *Gli egizi di Roma antica* (Roma, 1851). - Dr. H. Francke, *Zur Geschichte Traian's und seiner Zeitgenossen* (Leipzig, 1840) - Dionü Cassii, *histor. roman.* LXVIII.

Elu vedu arcul lui Traianu, standu fora capetiiu, in respantia cailor Sacra si Triumfală; la basă, ii lipsia cu totul ornamente si pe frontispiciu n'avea nici o inscriptiune votivă: - « Stăi! dăse elu; - « totu n'are arcul « acesta stăpănu; aidi să 'lu facu alu meu! » Si puse îndată de 'i cïopli pentru pedestaluri, nisce grosolane figuri de Victoriï pocite; iar pe ambele fece ale atticului aşternu lungi dedicațiuni, în care spunea cum elu a scăpatu lumea de tyrannul Maxentiu, cum a liberatu cetatea, *Liberatori Urbis*, si a întemeiatu pacea, *Fundatori quietis*.

Astfelu arcul lui Traianu, deveni arcul lui Constantinu.

Dar ce folosu? In zadaru inscriptiunile lauda pe noul triumfătoru. Sculpturile din capetiele atticului si cele de la tympanele arcului ne amintescu isbëndile lui Traianu în contra Dacilor si Parșilor; statuetele aşedate pe întabulamentele columnelor sunt ale regilor barbari, robiși de Traianu; în sine cele optu medallione sculpturale care, alăturate câte două, împlinescu golurile dintre colonne, d'asupra arcadelor laterale, ne attestă si ele

pietatea și iubirea de vânătoare ale învingătorului Daciei.

Patru din acele mari medallioane reprezintă sacrificii făcute de împăratu pe altarele ȃeilor mythologică ; alte patru sunt scene vânătorescă.

Pe unul din acestea, Traiană, în tunică scurtă, cu *tibiale* său poturi vânătorescă pe pulpe și cu toga pe umeri, esse, cu alți două soți, de sub ună portică, ținădu callul de frâu ; alături e ună mândru june cu chlamida asvêrlită pe spate, purtându de sgardă ună frumosă ogară. Câte și patru țină în mână lăncă înalte cu ascuțișă romboidale la vârșă, de cele ce se număă *contus*. Totul arată că ei se gătescă să plece la vânătoare.

Pe ală douăle, împăratul, în góna callului său, cu capul golă, cu mantia fâlfâindă, cu o spadă lungă și îngustă rădicată în susă, urmăresce pe ună ursă, carele fugându, își întorce capul spre dînsul. Două tovaroși, asemené căllări și fugându cu spadele plecate, pe sub crăcile unui copaciă, însoțescă pe Traiană.

În ală treile medallionă, aceleași trei per-

sónne căllări, - împăratul în frunte, - străbattü în fuga mare, unü tērrâmü stufosü și mlăștinösü, amenințându cu darde scurte, *venabula*, unü mistrețü gata a se predà.

In celü d'alü patrulé, vânătoarea e terminată. Marele Traianü, încunnunatü cu o aureolă circulară séü nimbü, ca icónele sântilor noștri, stă în piclóre, sub umbră de copacî, și dă ordine altor trei bărbați, toți cu sulife în mână, din care unul, mai în lăturî, fine de frēü unü callü; unü servitorü, în partea oppusă, popresce în locü unü altü callü. Dinainté împăratuluî e unü leü mare, lungitü mortü la pămēntü.

Cu fiăcare din aceste scene vânătorescî se află împărechiată cöte o scenă religiósă în care împăratul adduce rugăcîunî și offrande deilor: când e să plece la vânătoare, elü invocă pe ocrotitorul familieî sale, pe Herculele rusticü alü Lațiuluî, purtătorü de baltagü, acoperitü cu pelle de leü; când merge să vênese ursul, elü își oçelesce vârful lanceî în focul de pe altarul luî Apollon lungü-săgetătorul, *ἐκρηβόλος*; dupě ce a uccisü mistrețul, elü îi înfige căpășina în copacül sacru care

umbresce statua Dianei vânătoare ; și în fine , după ce a biruit pe leu , elu îi depune virtosă comă la picioarele bellicosului deu Marte.

În nici unu periodu alu ei , sculptura antică n'a fostu pôte mai în stare de a înfățișa cu unu caracteru mai energicu și mai adevăratu , asemenea scene , în care sëlbaticia și gravitatea subiectelor reclamă ore care asprime în mânuirea daltei . Vigore în locu de grația , demnitate în locu de frumusețe , strictă exactitate la reproducerea naturei omenesci în locu de forme estetice ideale , eto cualitățile ce caracterisă stylul sculpturei din timpul lui Traianu . Aceste cualități le au avutu mai multu de cõt ori cari alții , artiștii aceia cari au săpatu marmurile columnei dacice , precum și bas-relievurile arcului triumphal . Producțiunile lor constituiescă ceia ce s'arū puté numi *sculptura istorică* , cõci sunt interpretațiuni credincioase și perfecte ale faptelor ce ele representă și fiind-că , în casul de față , faptele au fostu mărețe , operile de artē au sciutū și ele să păstrese unu aspectu cu totul impunătoru .

Este lucru cunnoscutu că cei vechi n'au

nimeritū séu n'aū voitū să înfăcișese animalele, sub formele lor reale; de aceea să nu cătămū la férele din medalliónele arcului; dar vênătoriī, - dar Traianū maī allesū, - în posele, în mișcările, în expresiunea, în musculatura lor, sunt adevărați heroī la vênătóre precum în realitate eraū heroī și pe câmpul de băttăliă.

În aceste precioșe rămășițe ale artei romane din periodul heroicū alū imperiului, avemū totū de-o-dată dinainté ochilor, imaginea clară și viiă a acelei vênătorī pe care, singură, o permittea Platon cetățenilor republicei sale, « vênătórea cea perfectă, - dupe cum đice philosophul, - « care se face în con-
« tra patruipedelor, cu caī, cu cânī și cu în-
« săși puterea trupuluī, în care féra, învinsă
« prin alergăturī, prin rănī, prin loviri, cade
« sub propria mâna a vênătoruluī; vênătó-
« rea, care singură aprinde în omū đeescul
« darū alū bărbăției. » *)

---

*) Platonis, *leges*. VII, 824: « μόνη δὴ πᾶσι λοιπῇ καὶ ἀρίστη ἡ τῶν τετραπόδων ἵπποις, καὶ κύνεσσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν θήρα σώμασιν. ὅν ἀπάντων κρατοῦσι δρόμοις καὶ πηγαῖς καὶ βολαῖς, αὐτόχειρες θηριόοντες, ὅοις ἀνδρίας τῆς θεῖας ἐπιμελές.»

Dar strecurându-ne încetinelu prin totu felul de cotituri fără pericolu, étö-ne ajunși pe terrâmurile aprige ale vênătorei celei mari. În care góna férelor devine une-orî o luptă crâncenă și 'n care omul adese trebuia să deé însuși peptu în fața primejdiei.

La asemené casuri, prepelicarul têu, amice, nu are ce 'ți face, și chiar, - dupe cum tu pretinși, - nici cușitul de la brêu nu te pré póte ajuta. Côt despre cărruța mea, dóre numai luând'o mârțogele la fugă, póte că m'arü scăpa, (Dómne feresce!) de așa năpaste!

Cu tóte acestea, ședëndü acuma colé, fără grijă, răsturnatü în jeșul meu, privindü liniștitü pe feréstră cum mugurul liliacului se despică și 'nverdesce sub aburósele sărutări ale sórelui de aprilie, și ascultândü, cu o dulce răpire, cum vrăbiile limbute ciripescü și cum brotäcelul cântă veselü înturnarea șilelor calde, te încredinșesü că 'mî arü place să străbattü, - fără totuși de a mă mișca din locü, - și codrii umbroși, alergândü cu gëndul în góna cerbilor, și piscurile de stîncă, dupe urmele ideale ale caprei-negre, și vi-

zuinele de prin munți, în prepusa dibuire a urșilor, și luncile cu richită, dupe umbra dîreî de mistrețu, ba chîr și pustiile năsipóse, pe unde mi s'arü năluci vênătorî heroice de tigri înfricoșăți și de lei firoșî!

Dar fiind-că pênă acum, nici prin visü, piciorul nu m'î a călcatü prin asemené prăpăstióse locuri, și fiind-că însu'mî, - o mărturiscü cu umilință, - n'amü fostü nicî odată la acea aspră scólă în care, dupe spusa anticuluî dascälü de vênátóre, *) « cetățeniî învață a fi « meșterî în rěsbóle și în tóte cele unde tre-
« buiă omuluî să sciă a cugetà, a vorbi și a « lucrà bine, » de aceia, đicü, nu mă voiü încuměta a spune ceia ce aievé n'amü vėđutü cu ochiî, ci, legănatü în resfățările poesiei și ale frumóselor arte, voiü cerceta numai cum alșî, mai pricepușî, aü cugetatü, aü vorbitü și aü lucratü, descriindü și reprezentändü episoade caracteristice din vieța plină de neastěmpěrü a vênátoreî celeî marî.

---

*) Xenophontis, de Venatione, I: «ἐκ τούτων γὰρ γίνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοὶ, εἰς τε τὰ ἄλλα ἕξ ἂν ἀνάγκη καλῶς νοεῖν καὶ λέγειν καὶ πράττειν.»

Dar în ce parte să ne întorcem mai întâi privirile? Pe cine să întrebăm a ne spune în ce timp, în ce loc a fost vânătoarea mai prețuită, mai măreță, mai trebuincioasă, mai desfătătoare?

Căuta-vom a descoperi, prin negura timpilor preistorici, pe sălbaticii primitivi ai pământului, cutrierându colosalele vegetațiuni antidiluviane și luptându-se cu fere urișe, ale căror seminții s'au stinsu acum de multu de pre fața lumii? — Tu ai spus, la începutul cărții tale, că vânătoarea este o aplecare firică a omului, vechiă ca și dînsul; eu voi adăoga, totu spre lauda vânătoriei, că acestu instinctu a înlesnită chîr omului primele sale inspirațiuni artistice și acesta ne o dovedescu cu prisosu figurile de elefanți-mamuth cu corme stufoase, cele de renni cu late corne răschirate, de urși ai speluncelor și de alte animale dispărute, ce s'au găsitu pe unelte de cornu, pe arme de osu și pe plăci schistoase, gravate cu sula de către ómenii străvechi, cari, în timpul periódei glaciare a Europei, se adăpostiau în pescerile de la Madeleine, de la Augerie, de la Massat și

din alte stațiuni cufundate ađi sub tĕrrĕmul Perigorduluĭ, alĭ Gasconiei și alĭ multor provinciĭ din Francia meridionalĕ. *)

Urma-vomĭ cu ochiĭ cetele nesocotite de arcași și de lănceri, cĕrdurile nenumĕrate de sburătore, turmele nesfĕrșite de animale, ce staĭ puse la șirĕgĭ printre hĕroglyphele templelor egyptene sĕu pe pĕreșii de pĕtrĕ - vĕrósă aĭ palatelor ruinate din Niniva și din Babylonĭ? - Ca să vĕnese lei și tigri, girafe și gazelle, ba chĭar iepuri și cocori, pharaoniĭ Egyptuluĭ, despoșii Assyriei și tyranniĭ Perșii rădicaĭ în picĭóre ordii și popóre întregi; iar dupe terminarea acelor năprasnice măcelluri, legiuni de zugravi și de petrarĭ eraĭ osĕndișii ca să așterne pe ziduri, pentru încremenirea viitorimei, tóte acele nemărginite epopee vĕnătoreșci, care, prin nemilostiva lor monoto-

---

*) Despre descoperirile de asemenĕ natură ale Dlor **Lartet, Christy, de Vibray, Garrigou** și alșii, vorbescĭ tóte publicașuniile care se ocupă de timpĭi preistoriei, așa de multĭ studiașii în anulĭ ceĭ din urmă. — În anulĭ acesta chĭar, pentru prima óră, s'aĭ descoperitĭ óse de renni, sculptate cu figuri de acestășu animalĭ, și într'o pescere din Helveșia, la Thaugen. Cine sciă dĕca și pescerile munșilor noștri nu ne păstrĕză destăinuirĭ de felul acesta!

niă, speriă și obosescă ađi ochii cãlătorului minunatü. *)

Asculta-vomü, depe rîpele înverđite ale lacului Celor-patru-cantóne, voiosul și semețul cânticü alü plăiesuluı helvețianü, cadențatü de musa luı Schiller, amanta libertăței? Fiul luı Guilomü Tell ilü întonă cu glasü puternicü și echo ilü repetă din sinul munților inimați în Uri, în Schwytz și în Unterwalden :

Mit dem Pfeil, dem Bogen	Wie im Reich der Lüfte
Durch Gebirg und Thal	König ist der Weih —
Kommt der Schütz gezogen	Durch Gebirg' und Klüfte
Früh am Morgenstrahl.	Herrscht der Schütze frei.

Ihm gehört das Weite :

Was sein Pfeil erreicht,

Das ist seine Beute

Was da kreucht und fleugt. **)

---

*) Wilkinson. *Private life, manners and costums of the ancient Egyptians.* — Layard. *Niniveh and Babylon.*

**) Schiller. *Wilhelm Tell.* Act. III. Scen. I :

Cu săgétta, eu areul,	Prin munți și prăpăstii
Prin munți și prin văi,	Domnesce liberü vênătorul.
Vênătorul calcă întinsü	Alü luı este spațiu;
De timpuriü, la rađa dimineței.	Totü ce attinge a sa săgétta
Precum în împărăția vênaturilor	Este pręda luı
Domnü este vulturul, —	Totü ce se tęrraseo și sböră!

Aci mă aslu din nou în mare primejdiă ca să asvêrlî din mână fóia pe care, cu mai multă séu mai puçină răbdare, tu te silescî a mă citi. Cum! amü cutezatü a 'ți pune sub ochî chîar și versurî nemțescî? Ore puté-vei să mă ȳerți? . . . .

Dă 'ți ostenéla, rogu-te, a căta în josul paginei, traducerea schÿopătândă a acestor frumóse strofe, în care colcotescü cele mai nobile simțiminte ce ȳubirea de vênătóre póte aprinde în inima unuî omü, și sperü că tu, vênătorü, te vei împăca îndată cu poetul, déca nu și cu limba luî.

În acea limbă ânsé este scrisă cea mai expresivă poemă a vieței vênătorescî, heroica dramă a luî Guilomü Tell, în care rêsusflă peste totü, aerul liberü și curatü alü plaȳurilor alpestre și ȳubirea necumpétată de patriă a cetățenilor libereî Helvețîr. O țerră întrégă scăpată din robiă, numai prin inima vitéză și prin săgétta dibacî-mânată ale unuî vênătorü, étö de sigurü cea mai falnică isbëndă cu care se póte mëndri vênătoria. Poetul s'a pëtrunsü de acea mëndriă de vênătorü și auđî'lü cu cötă dragoste vorbesce elü chîar și de înțellepcîunea

caprei-negre, care, când merge cu cârdul să pască la înțarcători, pune stréja la pândă, ca să tragă cu urechă și să fluere când se apropiă vânătorul *)

Totü despre acea sprintenă și sfuciyösă fiică a stîncelor a çisü și poetul latinü, în versuri mai vii și mai colorate de cöt celü mai nimeritü tabellü :

Pendentem summa capream de rupe videbis ;
Casuram speres ; despicit illa canes. **)

Étö cum sciă poetul să ne facă a simți chîar și decepțiunea vânătorului. Ajunsü pe culmele alpestre,

pe stînci descuți de ghiaçă, troiene de zăpeçi
pe care o sufflare le' aruncă răpeçi josü ,

elü se opresce, se uîtă în drepta și în stînga,
cătândü să zăriască amăgitórea prédă care 'i

---

*) Schiller, *Wilhelm Tell*. Act. I. Scen. I :

« Das Thier hat auch Vernunft ;

Das wissen wir, die wir die Gemsen jagen.

Die stellen klug, wo sie zur Weide gehn

'ne Vorhut aus, die spitzt das Ohr und warnet

Mit heller Pfeife, wenn der Jäger naht. »

**) Martial, *Epigram*. XIII. 98 :

« Veî vedé capra-négră atêrnată de vêrful unei ripe ;

Sperî că va cădé ; dar ea cată cu disprețü la căni. »

a peritü din ochi, și apoi întăritatü, obositü, mâniosü de zadarnica'ı ostenelă, elü strigă în limba lui Byron . . . . ba stăi! mai bine să 'lă facemü să vorbăscă romănesce, în versurı pe care însuși autorul lor va fi și uıtatü că le a scrisü odiniöră, în depărtatele'ı *césurı de mulțumire* :

Așa ; și 'n aste locurı căprița a săritü.
Piciorul ei celü agerü m'a încurcatü de totü :
Căștigul meü de astăđi abié de va plăti
Primejdioșa'mı muncă . . . . .*)

Altă dată ânsă vênătorul, mai norocosü în góna sa, își cântă cu veseliă isbênda, și, în inima 'ı mulțumită, dorul iubitei sale vine de se amestecă cu plăcerile vênătoriei. Atuncı poetul, — acela carele, în secolul nostru, a sciutü

---

*) C. A. Rosetti, *Césurı de mulțumire*, (Bucuresci, 1843) traduce astfelü aceste versurı din *Mansfredul* lui Lord Byron. Act. I. Scen. II:

Ye toppling crags of ice!
Ye avalanches, whom a breath draws down,
. . . . .
. . . . . Even so
This way the chamois leapt: her nimble feet
Have baffled me; my gains to-day will scarce
Repay my break-neck travail.

mai bine decât ori care să împrăspătesc cu o nouă dulcēja și cu ună mai viū profumū, limba îmbătrănită a lui Ronsard, - Alfred de Musset a pusū în gura plăărășului unū cântū veselū, în care bucuria triumphului la vână-tóre se îngână cu dulcī amintirī de amorū:

Chasseur, hardi chasseur, que vois-tu dans l'espace ?
Mes chiens grattent la terre et cherchent une trace.
Debout, mes cavaliers ! C'est le pied du chamois. —
Le chamois s'est levé ! - Que ma maitresse est belle ! -
Le chamois tremble et fuit ! - Que Dieu veuille sur elle ! -
Le chamois romp la meute et s'enfuit dans le bois. -
Je voudrais par la main tenir ma belle amie. -
La meute et le chamois traversent la prairie :
Hallali, compagnons, la victoire est à nous ! -
Que ma maitresse est belle et que ses yeux sont doux ! *)

---

*) Alfred de Musset, *La coupe et les lèvres*. Act. II. Scen. II :
« Vânătorule, semețe vânătorule, ce zăresei tu óre în spațiu ?
Câni mei rîcăiă țerrâna și caută o urmă.
Săriți, voinicī ! E copita caprei-negre.
Capra-negră s'a sculatū ! - Frumósă mai este iubită mea ! -
Capra-negră tremură și fuge ! - Dumnezeu să 'mī o păziaseă ! -
Capra-negră sparge halta și fuge în pădure. -
Așū vré să țiu de mână pe draga mea iubită. -
Halta și capra-negră trecū peste pășune :
Hurra ! tovaróși, isbēnda este a nóstră !
Frumósă mai este iubită mea și dulei îi mai sunt ochi ! »

Cântă și chiușese veselă vânătorul, coci
isbânda este a lui! A prinsu capra în pădure;
și în valle, iubita 'i cu ochi dulci îlu așteptă
ca să 'lu strîngă de mână. Suffietu 'i acum în-
nótă în bucuriă. Au trecutü, s'au ștersü șilele
de dorü pe când elü rătăciă prin luncă sus-
pinându doina vânătoréscă :

Lunca țipă, lunca sbéră   Frunđa cresce, frunđa cade,
Pentr'unü puiü de căprióră.-   Căprióra n'ó mai róde. -
Val de biéta inimíóră;   Val de mine ce m'oiü face ?
Ca și lunca geme, sbiéră   Doru 'n suffletul meü zace
Pentr'o puică bělăióră, -   Ș'inimíóra 'mí nu mai tace!-

Inimă, fií răbdátóre
Ca pământul sub picíóre,
Pên'ce puică bělăióră
S'o întórce 'n luncă éró,
Cu celü puiü de căprióră! *)

Puică s'a întorsü în luncă; ea a înfrântü și
a sdrobotü inima poetului mai réü decót crudul
vânătorü când sfêșiă főră milă sinul căpriórei
și atunci, totü dînsul, totü de Musset, mlă-
diindu'și lyra pe unü tonü mai dușosü, addă'ți
aminte, amice, cum, în cöte-va versurí rápeđi
și armonióse, adevérate margăritare picate

---

*) Poesii populare ale Románilor, adunate și întocmite de
Vasile Alecsandri. Bucuresci. 1865. pag. 225.

din acelu cornu de poetice îmbilșugari ce ilu
riversă suava lui musă într'o frumoasă nopte
de maiu, cum sciă, șicu, a schiță în trecutu,
o întregă elegiă vênătorască :

Suivrons nous le chasseur sur les monts escarpés ?
La biche le regarde ; elle pleure, elle supplie,
Sa bruyère l'attend ; ses faons sont nouveau-nés ;
Il se baisse ; il l'égorge, il jette à la curée
Sur les chiens en sueur son coeur encore vivant. *)

Sărindū cu ciuta și cu capra, din piscū în
piscū și din stîncă în stîncă, cine ne opresce
acum de a ne strămuta pênă și în munșii
noștri?

Aci ne așteptă *Vênătorul Carpașilor*, pe care
s'a cercatū a 'lū cânta, într'o lungă ballada
descriptivă ; unū munténū românū ; unū câm-
pulungénū, carele fôră înduoielă a gustatū
plăcerile și ostenelile vênătorei de munșii și a

---

*) Alfred de Musset, *La Nuit de mai* :
«Urma-vomū vênătorul pe munșii ripoși?
Ciuta ilū privesce; ea plânge și se rōgă,
Culeșu'î de burieni o așteptă; Ieșii îi sunt de curêndū năseu'î.
Elū se plēcă, o înjunghă și aruncă în prêdă
Cânilor asudașii inima'î âncō viă.»

resimțitū în sufletul său tóte înviiátóarele fremete ale vieței de plăeșū. Déca natura l'arū fi înzestratū cu darul de a spune precum simte, D N. Rucărénu arū fi făcutū de sigurū unū capū d'operă nemuritorū. Dar scii că are românul o vorbă care cam çice că acolo unde nu este putința, la ce 'i e bună voința?

Cu tóte acestea, în ballada *Vénătorul Carpașilor* sînt imagine care se vedū a fi photographiate de pe natură.- Pécacū că aū aspectul ternū alū photographiei și nū coloritul viu alū vieței! Sînt și expresiuni néoșe-romănesci de o originalitate preciósă, care arū luci ca nestemate într'o frumósă salbă de versuri armonióse.

Subiectul balladei este fórá înduoíelă conceputū cu o bogată și adese fericită varietate, căria, din nenorocire, cititorul se vede silitū a 'i duce mereū jalea; cōci pe totū minutul elū simte în sine mintea învrăjbindu-se cu urechya. Eū unul mărturisescū că, pētrunsū fiindū de mărețele dorințe ale poetului, amū încercatū unū felū de simțimētū durerosū, vedēndū cōt de puçinū limba și versul aū venitū în ajutorul puternicei sale închipuirī, alū

nobilelor sale aspirațiuni. — De ce nu poți omul toate câte le dorește? Dar, vai! sunt puțin, foarte puțin aceia.

Non omnia possumus omnes. *)

O chemare către vânătorii, la revărsatul zilei, deschide șirul neregulatelor și capricioșelor strofe, scrise în versuri albe.

Ușor ca însuși cerbul pășește vânătorul
Pe cămărașă rărită de piciorul de munte.
În pământ se întinde câmpia strălucindă
De mișcă de briliante ce vărsă aurora
Pe gâtul răsărit, pe verșii ei bucle.

El trece pe mușchii însmăltate cu flori
suave; apoi pășește tăcut pe sub bolta în-
tunecată a fagilor și a frasinilor, unde mur-
mură izvorul și unde cântă merla, grango-
rul și sturzul. De-o dată însă vânătorii se
opresc:

« Atârnați, feciori, merindea
Sus pe ramure de arbori!

---

*) Virgiliu. *Eclog.* VIII. v. 63: «Nu toți putem toate.»

Écö urma căprioarei
Próspătă, de astă nópte ;
E culcată 'n fața cóstei
Séu în higîul *) dintre plașuri. —
Bătăleşî, pe fuga 'ndată !
Véntul batte de minune !
Lăuți bătăia susü din piscuri ;
Venii trómbă cam spre valle ,
Dreptü la fagiü cei înalți ;
Acolo ne șinemü noi. —
De veși auđi copoiș
Peste voi trecëndü în dosuri,
Să tăceți, să nu dați gură,
Cöci se 'ntorcü cu ea îndată ;
Sciți că trage totü în josü ,
Și atunci să întețiți !

Jute la pândă, la șitori !
Coprindeți bine din muche 'n valle !
Și curmătura să nu rămăă !
Și treceți unul peste pêrî !

Bătăia' acum începe și iarăși încetăsă.
Abié s'audü copoiș pe vêrfuri depărtate ;
Dar trecü, se lasă 'n scapëtü, și pare că vênatul
Cu câniș împreună s'au dusü pe altă lume.
Tăcutü acum e totul ; munténul nici nu mișcă ;

---

*) «Pădure jună și forte dêsă.» N. R.

În muta'î aşteptare se uită l'a sa umbră
Din ce în ce crescândă, şi timpul elü măsórá. —
Şi iar s'audü copoiî. Ca fulgerul de iute
Sosescü din muche 'n valle, din valle iar în muche.
Băttaia reîncepe ; mereü se înteeşce :
Chefnitul *) e aprópe ; cõt colo frunđa sună,
Ş'aci cü'o detunare, totü sgomotu 'ncetésă. —
Din fundul vâi' adünce, c'unü pasü mai rarü, dar sigurü,
Cu désa'î respirare, se vede vênătorul
Măreţü, allegru, sprintenü, ce' adduce pe' ai sëi umeri
Pe svelta căprióră şi pe pämëntü o 'ntinde.

Dupe aceste versurî, care pe lüngă orî ce alte merite, aü mai allesü pe acela de a se presenta adese sub forma limbagîului vênătorescü alü muntenilor noştri, dupe aceste versurî, vine descrierea orelor de repaosü : focul de brađi strălucindü nóptea prin pădure, ghicitorile şi iresurile rostite pêně să se gătfască cina, în sfêrşitü somnul ce vine, când începü ochiî « a vedé cam susü găina. »

---

*) «Lătratul copoiului când este pe urma vênatului. Când vênatul adică ursul, mistreţul său lupul vulneratü stă pe locü ca să facă rezistenţă, atunci numai copoiul latră, şi acéştă, în limbagiul vênătoriei, se dice: *battü căniî*. Totü ast-felü latră copoiul şi totü ast-felü se dice când elü a închisü capra nêgră în colşü său aninătóre.» N. R.

Când apoi răsare din nou sórele, vânătoarea reîncepe.

Alte două strofe, dispuse într'acelaşu chipu, împlinescú partea curatú vânătoréscă şi negreşitú cea mai interesanté a balladei. Le vomú mai transcrie numai pe ele, însoçite cu notele lor philologice şi patriotice, cöcî urmarea, péné la sfêrşitú ne înstrăineză cu totul de viejá vânătorilor. Perdêndu-se, când în zadarnice doruri dupe timpul patriarcali şi heroicí ai Domniilor străbune, când în amarnice mâni în contra influençelor străine ce rësbuttú în ţerră prin *căi ferrate* şi prin *batelle cu vaporú*, ballada ne face să simţimú atunci, în modú obositorú, tóte neputinçele musei câmpulungene. Abié déca într'acelú chaos de idei străine subiectului şi de versuri anevoiose, ne mai deşteptă cöt-va descrierea furtunei care

Rësbubuiă p' în braşul ce şueră ca şerpi,

séu déca ne mai înviiă amintirea mëndruşelor
cărora vânătorul le destină, cöte o « cetină

frumósă de bradü verde, neuscatü, » dreptü
semnü

că vênătorul

E ca bradul neschimbatü. *)

Să ne întórcemü dar curêndü și cu plăcere
cätre dînsul.

Curiósă ideeă a avutü D. Rucărénu de a în-
curca pe bîetul *Vênătorü alü Carpaților* prin
Eisenbahnul lui Strussberg și prin *Kaiserlich-
Königlich-privilegirtul Dampfschiff!* Ia mai bine
să 'lú rugămü a ne fi domnialü âncö o dată
cälăuză spre a ne duce prin *aninătorile*, prin
tuäele, prin *înfurciturile* și prin *colțanii*, unde se
ivesce, sfiștü sêü îngrozitorü, vênatul de la
munte.

Vênătorul se opresce : -

« Josü, copii, pe brânci cu toții !

---

*) « Acestü ultimü passagiü 'lú amü cređutü necesariü aici
pentru duöe cuvinte : ântêiü ca să completeesü forma poesiei
mele atöt de variabilé, și alü duoilé ca să daü o mică desmin-
țire acelorü autorü sêü *philosophi romantiarü*, carü aü đisü că
vênătorul nu póte amä. » N. R.

Auđirė'ți șueratul
Caprei-negre pîntre stînce?
Ne'aũ ulmatũ ; dar sînt aici.
Dreptũ l'aninãtorĩ vė duceți,
Și vedeți de le luați vîntul.
Ca nici una sã ne scape!
Iar în iudele *) din faã
Se ținũ cerbiĩ, staũ și urși;

---

*) «O grãmãdire de arbori resturnați a cãrei numire derivã de la unũ vîntũ fõrte furiosũ ce batte mai în acelașũ timpũ, din mai multe părți, și pe care vênãtorĩi muntenĩ a'lãũ numitũ *Judã*, pentru cã, ducẽndũ mirosul de pe totũ locul de la omũ la vênatũ, acesta ilũ ulmã, fuge și se depãrtesã, ast-felũ cã totã ostenela vênãtorului rãmãne în vanũ. Cuvîntul dar este simplu și naturalũ; acestũ vîntũ trãdãndũ pe vênãtorũ, a meritatũ fõrte bine numirea de *iudã* sescũ trãdãtorũ. - Sublimũ rezultatũ alũ religiunii orthodexe în țerrile romãne! Țerranul celũ mai simplu, fõrã carte, fõrã instrucție, fõrã educație, necunoscẽndũ decõt necesitățile și nevoile sale, sciã prin limba pãrinților sãi, ce a aũditũ și înțellesũ pe totã ziua în bisericã, singura lui scõlã; sciã, dieũ, cã Iuda a vîndutũ pe Fiul lui Dumneđeũ, mântuitorul lumel. - O Dõmne! decã acei bãrbați ce ne aũ formatũ acestã limbã, sancționãnd'o mai înteiũ prin biserica nostrã, sînt în imperiul tẽu, între sãntiĩi tẽi, primesee tu acestã lacrimã de recunoscinã, ce picã pe aceste rõnduri și o transmite lor prin angelĩi tẽi! Fã, Dõmne, ca în secolũi secolilor sã dicemũ: *Dõmne, fũ cu noi!* și nu *Domine, esto nobiscum!* Fã, Dõmne, ca în totã diminẽșã, și nu *deamantia*, sã lãudãmũ numele tẽu! Ține-ne, Dõmne, tari în credința, și nu în *credentia*, ta! Atuncĩ prevedința ta ne va mântui!» N. R.

Dați la câni înda'ă drumul!
Fuga susū la 'nfuncitură;
Alergați la creeri *) unul,
Unde esse'incornoratul. **)
Altul rămâneți la strungă
Unde trage, sciți, desculțul; †)
Dar vedeți, coprindeți bine
Ș'armele vă primeniți!
Némțul ††) batte . . . a 'nchisū capra
În colțanul celū din valle;
Eū alergū pe fuga 'colo;
Fiți deștepți la țitori!»

În iuți gonescū copoii, spre vèrfū cī se 'ndreptésă,
Din ce în ce chefnitul mai multū se întesce.
Unū trăsnetū se aude; unū altul îlū urmésă
Și totū se mai repetă. Apoi unū rēcnetū mare
Cutremură pădurea și sguduia și munții,
Iar câni batū într'una, ș'unū sgomotū formidabilū
Din ce în ce totū cresce, și detunări terribili
Din țeve fulminante, rēsună în echouri

---

*) «Pădurea cea mai înaintată spre vèrful muntelui, de unde apoi se începe golul culminante.» N. R.

**) «Cerbul.» N. R.

†) «Ursul.» N. R.

††) «Nume ce se dă mai adese de țerrani cânilor de vènatū. Facū acéstă explicație ca să nu se confunde cu unū altū némțū ce vomū întèlni mai încolo.» N. R.

Din stîncă pîne 'n stîncă, din valle pîne 'ntr'alta ;
Se perdû în depărtare. - Se face 'apoî tăcere
Și nu se mai aude decît murmura surdă
A rîului din valle, decît svolîndul șuerû
Alû brașilor, ce trece, se perde peste golurî,
Dar nencetatû revine ca undele de mare.
O pausă . . . și étô pe budurû, *) vênătorul
Descinde 'ncinsû cu capra ; iar alții' ajungû acolo
Cu cerbul și cu ursul și cu colțatû mistreșul. -
E mare bucuriă și mîndru vênătorul ! **)

Negreșitû că tabellul ce s'a prezentatû la
ochiî scriitorului a fostû măreșû ; inima'î a
bătutû cu tăriă la acele splendide priveliști,
la acelu sgomotû formidabile, urmatû de
tăcerea , prin care se aușîa numai surda
murmură a rîului din valle și șuerul brașilor
clătiți ca undele mării! Pecatû ânsê că mu-

---

*) «Unû felû de stîncă mare și eu ôre care vegetațiă nere-
gulată, unde capra-négra se ține mai adese.» N. R.

**) N. Rucărênu, *Modeste încercări poetice originale și tra-
ducțiuni*. Bucuresei. 1873. pag. 56-70. - Titlul ce D. R. a datû
cărței sale este de natură a desarma critica ; dar noi aci, puin-
du'lû alături cu coriphêi ai litteraturei, ne amû simțitû siliți
a'î eroi unû loeșorû de care nici cunoscuta D-sale modestiă
să nu se înspălmênte, nici ilustra companiă în care se află să
nu se pôta scandali.

sele gelóse nu s'aũ înduratũ a'ĩ încorda lyra pe unũ tonũ mãĩ melodiosũ ?

Așũ vré pe când mi se desfășórá dinainté mințéĩ uĩmite priveliștĩ așa de răpítóre, ca sã audũ, ca prin visũ, o musicã plinã de farmecũ, bunã-órá ca cea din opera Guilomũ Tell a lui Rossini, și mãĩ allesũ ca acelũ minunatũ chorũ de vênãtorĩ, care, dupé ce a trômbițatũ pe unũ rythmu vioũ și allegro, fanfarele de chiã-mare, se perde apoĩ cu vuetũ armoniosũ, prin taĩnica resonanțã a codrilor de brađĩ !

VI.

Ce minunată interpretațiune a vieții vânătorescî este, în adevărü această măiestră melopeă, odă scrisă în acea limbă fără rostü, ale cărei sunete modulate prefiră în inima omului, mai lesne decöt orî ce cuvinte, și dorul și veselia! Se pare că din înduoîsoasa amintire a duoë cântice, cullese poté chiar prin munții Helveției, dintr'o ariă comună din cele care ce cântă veselü pe trömbița de vânătoare, și dintr'unü melancolicü *lied* nemțescü, pe care țerraniî germanî îlü gîlgăiescü (*judeln*), adunați în chorü, marele compositorü italianü a sciutü să plămădiască acestü capü d'operă alü mușiceî de vânătoriă.

Dar Rossini a intratü celü din urmă pe calea , în care alți mari musicanți îi apucase înainte.

Bêtrânul Haydn, părintele acelor symphonii germane pe care tu le urăscî așa de tare , Haydn, la vârsta de 68 de annî, puse capëtü sutimilor sale de compositiuni musicale, prin oratoriul numitü *Cele-patru-timpuri-ale-annului*, - die *Jahreszeiten*, - în care , recapitulându tôte amintirile vieței sale , simplë și simțitóre , bêtrânul maestro cântă pe rîndü , cu instrumente și cu glasuri omenescî , tôte bunurile și tôte plăcerile de peste annü. Când ajunse la timpul tîmnei, unchîaşul obositü nu se sfi a îm-buca bărbătesce trîmbița vênătoréscă și totü sciu âncö să mlădiese prin sympathica și nai-va dulcétă a geniului său , stylul musicalü cam pipernicitü și cam întoponatü alü secolului din urmă , stylü pe care l'aü denumitü , în țerrile occidentale, cu porecla comică de *stylul perrucelor*, - *Zopfenstyl*, - și care la noi s'arü dice: «de când cu Nemțiî cu cödă.»

Cam totü pe timpul când Haydn scri în Vienna, oratoriul *Celor-patru-timpuri*, unü compositorü francesü , carele a înzestratü scena

lyrică cu multe opere frumoase și care a compus hymnuri și cantate patriotice pentru revoluțiunea de la 1793, Méhul, a datu patriei sale, în uvertura operei *Junele Henrici*, - le Jeune Henri, - o încântătoare symphoniă vânătorască.

Cele două națiuni musicante ale Europei moderne, Italienii și Germanii, contestă neîncetată Francesilor, geniul acestei arte.

Asemene cestiuni nu se desbattă cu pușca în mână, și, fiind-că noi acuma ne aflăm la vânătoare, timpul nu ne یرtă ca să aparăm aci pe Boieldieu, pe Auber, pe Halévy, pe Gounod, pe Félicien David, nici chiar pe acel sublim geniu cu totul francesu al israelitului germanu Meyerbeer. Totu ce putem spune de o cam dată, în materie de musică vânătorască, este că Francesii au avutu și au păstratu din timp străvechi, - de prin secolii feodalității chiar, pre cât se sciă, - o mulțime de cântice vânătoresci, pe care slujitorii speciali le sunau pe cornuri, în petrecerile sgomotoase ale regilor și ale castellanilor. Fiă care episodă ală vieței de vânătoare, fiă care soiă de seră luată în gónă, fiă care mo-

mentu alu dramei cynegetice avea cânticul seü consacratu și tradiționalu, ca semnalele milităresci.

Țiu minte că într'unu timpü când, departe de toți ai mei și cu sufletul adüncü întristatu, trăiamü într'unu colțișoru alu Franciei, pe malul unu rüu și în vecinătatea unei mari păduri, în tóte serile, la ora când aburi, înălțându-se de pe apă, începeau a înnegura orizontele amurgitü, unü sunetu de cornü rësuna de pe malul oppusü alu rüluü și repetä cöteva ori d'a röndul una din acele fanfare vênătoresci, alu cărorü rythmu iute și chyar glumețü pare că se îngână cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentulu ce le produce. Nu'mi place, amice, a 'mi repurta mintea cötre momente așa înnorate ale trecutulu: dar, din minutele, pe care în singurătatea mea de atuncü, le socotiamü de o potrivă cu secolü, numai acelea imi erau mângâiose, când vocea cornulu imi legănä aușul în sunetele cadențate ale semnalulu de vênätore. Pe tonurile duiose și întunecate ale trömbiței metallice, se juca cu o veselü săltăreță, melodia cânticulu francesü, și atuncü, în mine, aușul șoptia ini-

mei măhnite, neașteptate cuvinte de speranță și de bucurie. Côt voiți trăi, nu voiți uita ce dulce îmi era acel balsam melodos; el și acum îmi înmăie inima de câte ori se întemplă să audă *uvertura de vânătoare* a lui Méhul, în care același fanfară domnesce ca motiv de căpetenie și răsare, sub felurite tonalități, printre diverse episoade musicale pline de frumusețe: aci, artistul a imitat tropotul cailor ce fac să răsune pământul sub ale lor copite; aci iar, el amintesce lătratul vesel al cânilor, când li se dă drumul la gônă; aci încă, pare că, într'o dulce melodie, cerbul, în agonia sa, plânge și cere cu lacrimi, iertare de la neîmblândiții săi dușmani. Dar aceștia, spre a și deștepta mereu în suflete o nouă ardore, repetă din cornuri cunoscutul semnal, pe care totu francesul îl știe și îl cântă pe riturnella poporană: « Tonton, tonton, tontaine, tonton! »

Dar este oare vre o idee pe care spiritul glumeț al Francesului să n'o fi dat, — cum amădăce noi, — pe pëlitură? — « Cântă, vânătorule, — dăce poetul popular al Franciei, — « cântă prin crânguri și prin câmpii, cântă mereu refrenul

«tëu de vênătore: Tonton, tonton, tontaine, ton-
«ton! - Pe când tu vënesi cerbul din pădure ,
«altul mai istețu vënesă în culcușul tēu ; tu ții
«urma ciutei și altul a gingașei tale neveste ;
«tu dai chiorîșu în fēră, și altul face cu ochiul
«tinerēi tale soçiore , pe care tu ai părăsit'o ,
«*teneræ conjugis immemor* , *) ca să batți codrii.
«De aceia, când te vei întorče, mēndru , cu
«cornoratul a casă, înslândū sunetul cornului
«tēu, Ia ascultă cum acelū primejdiosū păcă-
«litorū de Béranger îți va întorče pe franço-
«zesce dicitórea românului: ce sciă satul nu
«sciă bărbatul!»

Chasseur, tu rapportes la bête
Et de ton cor enflés le son.

Tonton, tonton, tontaine, toaton!

---

*) Horatii, *Carmin.* l. I. v. 25.

. . . . . Manet sub Jove frigido
Venator teneræ conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas. —
« . . . . Stă sub cerul frigurosū
Vênătorul, uitându'și tēnēra soçiă,
Sēu că canii lui credincioși au zăritū o ciută,
Sēu că mistrețul marsicū a năvălitū în holdele
roditóre.

L'amant quitte alors sa conquête.

Et le cerf entre à la maison.

Tonton, tontaine, tonton. *)

Lăsăm pe Francesi să rîdă și se glumiască
chiar și pe bătrânele, pe frumoșele lor arii
de vânătoare, de care au știut așa de bine
să se folosească francesul Méhul, în uvertura
sa și pe care nu le a desprețuit, cu vre o
trei-șeci de ani mai în urmă, nici italia-
nul Rossini, în Guilomü Tellul său, și să ne
oprimă ună minută, între aceste două mode-
le de musică vânătorască, asupra unei opere
de același natură, în care se resumă totă ge-
niul națională ală Germanilor. *Freischütz*, sêu
Liberul-Vânătoră, e titlul cap-d'operei thea-
trale a lui Weber. **) Fantasiă întunecată de

---

*) Chansons de Béranger: *La double chasse*:

«Vânătorule, tu adducă dobitocul

Și înfi sunetul cornului teă!

Tonton, tonton, tontaine, tonton!

Atunei și amantul plăcă de la iubita sa

Și încornoratul intră în casă la tine.

Tonton, tontaine, tonton!»

**) Franz. Ioh. Haydn, născută la Rohraū în Austria, la
annul 1732, a murită la 1809; elă are 527 compozițiuni in-
strumentali; oratoriul *Die Jahreszeiten* este din anul 1800..
H. Méhul s'a născută la Givet, în anul 1763 și a murită

ridicole credințe diăvolesci, simplitatea cea mai naivă în viața reală, simțimentalismul cel mai idealist în dorințele inimei: eto din ce este compus subiectul operei, și sym-pathica musică a lui Weber, așa plină de suave melodii, pare că netteșesce cu o suf-flare lină, toate asprimile, toate nesăbuitele cîudății ale unor așa discordante contraste.

Chorul din alu treilé actü din Freischütz, în care vênătorii proclamă că, nimicü pre pămëntü nu se póte asemui cu plăcerile vênătoriei,

Was gleicht wohl auf Erden dem Jägervergnügen?

este compus pe unü rythmu mai puçinü va-riatü și are o melopeă mai puçinü mărétă de cõt cînticul vênătorilor din Guilomü Tell; dar nici originalitatea, nici graçia nu' lipsescü și

---

la 1817. Opera *le Jeune Henri* este compusă la 1796.- C. M. Weber născutü la Eutin (Holstein) în anul 1786, a muritü în Londra la 1826. Opera *Freischütz* este din 1822.- Gioachimo Rossini s'a născutü la Pesaro în Italia, la anul 1792 și a muritü în Paris la 1868; cea dupe urmă operă a lui, adică *Guilomü Tell* s'a reprezentatü la anul 1829.

caracteru'î differă cu totul de fanfarele vânătorescî ale Francesilor. Pe sub candida veselie a melodieî, sbîrnîia unû acompaniamêntû surdû care pôrtă mintea în mystice regiuni. Este fôră înduoielă unû cântû cu totul germanû; dar, să nu te temi! poî să'lû ascultî foră frică; n'ai să găsească într'însul nimicû din acea langedă și sérbédă monotoniă a unora din cânticele nemțescî, pe care românul a caracterisat'o cu porecla batjocoritóre de *tara-raoa nêmtulû*.

Déca férele arû fi și 'n țilele nóstre totû așa de simțitóre la plăcerile delicate ale armonieî precum eraû în timpî binecuvêntați ai vestitulû virtuosû și tenore-sfogato Orpheû, negreșitû că ele arû veni singure să se predé de bună-voia celor cariî le arû executa, în răriștea unei pădurî rêsunătóre, unû concertû symphonicû compusû din tóte cap-d'operile de musică vânătoréscă despre care îți vorbiîu aci în trecétû. Dar vai! se vede că de când pe bîetul Orpheû l'a luatû Offenbach în respêrû, înseși férele, scârbite de a vedé scăpătarea gustulû artisticû la bipeđi, și aû luatû lumea în capû, s'aû sêlbăcitû cu totul și astăđi este

mai multă de cât sigură că, deca s'arū ispitī cineva să cerce a instrumenta și a vocalisa prin codrii, musică clasică, precum este uvertura luī Méhul, séū oratoriul luī Haydn, séū chīar și chorurile luī Weber și luī Rossini, urși, lupi, mistreși, vulpi, cerbi, ba chīar și iepurii, arū apuca'o îndată la piciorū, împreună și cu vênătorul lor, decă cum-va acelū vênătorū s'arū întempla să siă amicul meū, autorul *Manua-luī* românescū de vênătoriă.

Cu tôte acestea n'a fostū în totū-d'a-una așa! Multū mai încóce de timpii fabuloși ai pătituluī amantū alū Euridiceī, și chīar în regiunī lipsite de castellanī feudali și de sunătorī de fanfare, în țerrī depărtate, asiatice, pe care noi le socotimū de păgâne și barbare, musica a fostū preșuită ca o neapărată auxiliară a petrecerilor vênătorești.

Primesce, te rogū, pentru unū momentū, ca să ne întórcemū cu vre o cincī-spre-șepte sute de anī mai înapoi, pentru ca să ne încredințămū cum că vênătorile cu acompaniamentū de orchestră nu sunt, precum s'arū puté crede, o deșertă închipuire a imaginațiunei mele pușinū vênătorești, ci că din contra, cele mai

mărește sărbări cynegetice au fostu însoțite, chiar din vechime, cu concerte instrumentale și vocale. Consideră totu-de-o-dată că această nouă digressiune pe câmpul artelor din anticuitate, o facu și pe dînsa numai și numai întru cea mai mare laudă și gloriă a artei vânătoresci, și mai allesu nu uita că pentru ca omul să facă unu lucru bine, trebuia mai înteu de tote să aiba multă, forte multă răbdare; de aceia și înțelepciunea poporului te învață ca să prinzi Țepurile cu carrul.

Negreșitu că pentru oru care scia să țina unu condei cu trei degite și pentru oru care din acei scriitori ce nu s'au pētrunsu că scri-sul trebuia să fiă numai o urmare cugetată a gândirei și a studiului, forte lesne le vine de a scrie *currente calamo*, despre oru ce materie, sciută séu necunoscută lor. Ii vezi, nepricepuți plagiatori ai a-totu-sciutorului Pic de la Mirandola, tractându cu ușurință *de omni re scibili et quibusdam aliis.**)

---

*) Nobilele italianu Pic de la Mirandola, născutu la 1463, învățase la vârsta de deuce ani totu ce se putea sci pe atunci și la duoă-deci și trei, se laudă în Roma că pōte vorbi *de omni re scibili*, de totu ceia-ce se pōte sci; elu muri la vârsta de 31.

De va fi vorba de musică, apoi îți opărescū totū într'o leșiă pe Rossini cu Offenbach, pe Auber cu unū óre-care Souppé, fabricantū de operette la Vienna; pe Meyerbeer cu Lécocq, unū altū imitatorășū parisianū alū caricaturistuluī opereī; și apoi din acea căldare, îți scotū la lumină învățaturī și povățe pentru formarea și dirigerea unuī Conservatorū nationalū de Musică.

Dar cu atôta arū fi puçinū! Gróznicū orbesce ura pe ómenī și maī allesū pe supărăcîosul némū alū scriitorilor, *genus irritabile vatum.**)

Avemū dinainté ochilor o spăimêntătóre dovadă despre acêsta. Sunt în țerră la noi duoë foī litterariī care 'și au juratū neîmpăcata ură și mâniă;

Duoi Joui se întërrîtă, și fulgerul josū plumbă!**)

Convorbirile literare de la Iasși mușcă carne

---

de anī. Maī minunași în sciință de cõt minunatul italianū, mulși scriitori de acum vorbescū nu numai de totū ceia ce se pôte sci, dar âncă și de cõte-va altele, *de quibusdam aliis.*

*) Horatii, *Epist.* II. n. v. 102.

**) Hellade, 20 decembrie 1843, în *Curierul de ambe sexe.* period. IV.

viă , când gădescu , în *Revista Contemporană* din Bucuresci ; iar acésta ,

Tantaene animis coelestibus irae ! *)

împinge urgia pêne 'ntr'atôta , încôt , spre a defăimă chîr și titlul rivalei sale , typăresce cu littere negre pe chîrtiă albă , sub acelașu nume dușmănită de *Convorbiri*, **) felurite povești vrednice de vênătorul celă cu cōda vulpei , în care se dice , între altele , că , la anul 1852 , D. Pantazi Ghica , deșertându într'o séră , prietenesce , pahare de Chably , de Chambertin , de Champaniă și de Xeres , într'ună cabinetă la *Caffé(sic) Anglais* din Paris , împreună cu Alexandru Dumas tatăl și cu Alfredă de Musset , - aū rēposatū , sērmaniī , amēnduoi și nu mai potū mărturisi , - după ce domnia-luī le a istorisitū multe și mērunte despre litteratura , musica , instrucțiunea și politica României , dupe ce le a vorbitū prelargū despre dascălul Lazărū , despre Alexandru-Vodă-Ghica , despre mitropolitul Dosotheiū , despre Tudorū Vladimirescu , despre Meșterul Manole , despre Ianache

---

*) Virgiliū , *Aeneid.* I. v. 15 : «Incape atōta ură în sufflete
ceresci!»

**) *Revista Contemporană*. Anul II. No. 4. 1 Apriliu 1874
pag. 324.

Văcărescu și despre alții mulți cōți în Christosū s'aū botezatū pe pămēntul românescū, însferșitū a bine-voitū a le citi și poema popularē «*Inșiră-te Mărgărite* de V. Alexandri». — «Să nu se uite că această conversațiune (între D-nii Pantazi Ghica, Alexandru Dumas tatăl, și Alfredū de Musset) se petrecea la anul 1852,» chfar dupe cum spune nota autorului, (pag. 335,) și că D. P. Ghica le a cititū atunci, precum țice «în limba francesă, dupe textul românescū,» poema *Inșiră-te Mărgărite*, pe care, ânsē D. V. Alexandri a compus'o la Mircescī, tocmai în anul 1856, adică cu patru anni în urma vestitei ei citiri de cōtre D. Pantazi Ghica, și apoi a dat'o la lumină, pentru ântēya óră, în *Revista Română* din anul 1862 (pag. 160 - 166).

Pe limba vênătoréscă, în casul de față, s'arū țice că autorul articolului *Convorbiri* din Revista Contimporană a vëndutū pellea ursului, pe când ursul jucă âncō prin pădure. Dar între scriitorī nu este ca între vênătorī. Locū de jocū nu încape, și, *horresco referens!* *) cōt

---

*) Virgiliu, *Aeneid.* II. v. 204.

despre mine, ȕeũ , mē cutremurũ de o rēsbu-
nare litterariã ca acēsta. D'așũ fi măcarũ cun-
noscutũ cu redactoriĩ *Convorbirilor* din Iasșĩ,
le așũ da de sigurũ povața ca sã schimbe
cõt mai curēndũ titlul fóiei lor, pentru a cã-
ruĩ rușinare s'a jertfitũ cu atõta lepãdare de
sine , însușĩ D. Pantazi Ghica.

Trãindũ ânsē cu totul înlãturatũ de aseme-
né crâncene lupte, eũ, amice, când scriũ cõte-
ceva , scriũ mãi multũ pentru a mea propriã
plãcere , fóra de a cugeta rēũ la alșĩ , - afõrã
põte numai de astã datã, când m'amũ apucatũ
a scrie pentru pēcatele tale. Déca ânsē chĩar
și tu mē veĩ învinovãșĩ cu totũ dinadinsul cã
m'amũ întinsũ pré multũ cu scrisul și cã facũ
aci pré mare cheltuĩelã de citașũni de prin-
autorĩ strãini , apoi îșĩ voĩũ rēspunde cã ace-
lea, - mai tõte, nestemate cullese din sãlbile
bogașilor , - le presarũ pe sãrãcãciõsa mea
scriere ca s'o mai întonlesũ și sã 'ĩ daũ și ei
ceva preșũ ; iar déca nu scriũ scurtũ și coprin-
ȕãtorũ , se vede cã , rēũ sēũ bine, nici eũ, ca
mulșĩ alșĩ , nu mē pricepũ a face într'alt-felũ.

Așa dar, suppusũ blãndũ la o nouã osēndã,
ȕea-te binișorũ dupe mine și vino sã ne în-

dreptămă pașii rătăcitorii tocmai sub póelele munților din Kurdistanü, pe callea care duce de la Bagdadü la Hamadanü, acolo unde este stînca stérpă și rîpósă ce se chîamă Bisutunü. Picîorul despre apusü alü stînței se numesce, în limba locului, *Takh-i-Bostan*, adică *bolta grădinei*. Grădina de o cam dată lipsesce, - și unii erudiți credü că aci vorü fi fostü vestitele grădinii atêrnate în aerü ale Semiramidei, *) care chîiar déca odiniórá aü fostü aci, apoi acum aü sburatü cu totul în

---

*) *Diodori Siculi, Bibliotheca histor.* II. 33 : «Dupe ce sövêrși aceste lucrări, Semiramida, în capul unei oștiri numeroase, întreprinse o expedițiune în contra Meșilor. Sosindü în fața muntelui Bagistanü, ea își aședă acolo tabăra și face o grădină care avea două-spre-șee stadii (mai multü de două kilometri) în ocolul ei; era pe o câmpie și coprindea o fântână mare care dá apă pentru plante. Muntele Bagistanü, care este consacratü lui Joue, formésă una din laturile acestei grădinii, prin stîncele sale rîpóse, înalte de șapte-spre-șee stadii (ca la 2850 metri) și tăiate dreptü. Semiramida puse să scobiască picîorul acestor stînce și să sculptese pe dinsul chipul ei înconjuratü de o sută de streji. Ea puse să sape pe stîncai o inscripțiune cu littere syriane, în care se dicea că Semiramida, grămădindü totü bagagiul și töte uneltele oștirii sale într'unü singurü mormanü, făcuse dintr'insele o seară pe care s'a urcatü pêne în vârful muntelui.» - D'Anville și de Sacy aü credütü că aceste cuvinte se potü applica stîncelor de la Bisutunü.

aerü ; - dar bolta este în fințã și pe zidurile ei se vëdũ nenumãrate sculpturĩ sãpate nu pré adũncũ în pétrã și póte chĩar odiniórã colorate. Sã le descriemũ tóte, nu este tréba nóstrã ; pe noi ne attinge numai cele duoë marĩ scene de pre pãrețĩ lateralĩ. Intr'adevëru, pe una se vede o vënãtóre de mistrețĩ ; pe cea-l-altã, mãĩ ștërsã, este o vënãtóre de cerbĩ.

Stylul sculptureĩ, óre-care amënunte archi-
tecture și chĩar costumele și usurile figuri-
lor reprezentate ne înlãturã de la prepusul cã
vomũ fi avëndũ aci dinainté ochilor, imaginea
petreckerilor cynegetice ale vitezeĩ amazone
assyriane, ale regineĩ Semiramide,

di cui si legge

Che sugger dette a Nino, e fu sua sposa ;
Tenne la terra, che 'l Soldan corregge. *)

---

*) Dante, *Divina Commedia. L'Inferno. Canto V.* Pasagiul
întregũ despre Semiramida țice : v. 52—60 :

La prima di color, di cui novelle
Tu vuoi saper, mi disse quegli allotta,
Fu imperatrice di molte favelle.
A vizio di lussuria fu si rotta,
Che libito se licito in sua legge,
Per torre il biasmo, in che era condotta.

Gândul ni se repórtă mai bucurosă asupra acelor puternici despoți ai Persiei, Șapurii, Hormuzii, Khoșruii, Firuzii, Iejghirdii și alții, cari, din vechea lor cetate a Ctesiphonului, aprópe de Bagdadul de acum, supărară mai bine de trei sute de ani pe împărații romani de séma lui Aureliană, lui Theodosiu, lui Justiniană, lui Heracliu; asupra acelor mândri și luxuoși Sassaniți, cari se închinau focului dupe legea lui Zoroastru, clădiau palate gigantice acoperite cu sculpturi și cu poleieli și înmuiaă în firă și în petre scumpe hașnele de pe dînși și hamaturile de pe caii lor.

Vênătórea, lupta cu férele, alergările cu caii și încordătura arcului erau visele de aură

El' è Semiramis, di cui si legge,
Che sugger dette a Nino, e fu sua sposa;
Tenne la terra, che 'l Soldan corregge.

« Cea d'ântéu din acelea despre care tu vrei să aibi cunos-
« cință, - imi dize elu atunci, - a fostu împăratésă a multor
« limbi. La vițiu desfrânării a fostu așa dedată în còt neruși-
« narea su țertată sub stăpânirea ei pêne 'ntr'atòta în còt însăși
« a cutezată să leé asuprăși blestemul în care căduse. Ea este
« Semiramida, despre care se citește că a dată să sugă lui
« Ninu, și apoi 'l a fostu și soțιά. Ea stăpânia țerra pe care o
« cârmuiesce acum Sultanul. »

cu care se desfătau ei, atot în ființă, cât și în priveliștea armelor, vaselor, uneltelor și podóbelor cu asemenea scene, pe care meșterii și artiștii lor le reproduceau mereu, în metale și în petre scumpe.*) Subiectele de vânătoare, înfățișate cu o vioiciune, cu o mișcare, cu un foc nespuse pot fi privite ca una din însușirile caracteristice ale artei Sasanide pe care o admirăm aș în câte va prețioase obiecte de lux ce au rămas, din acele epoce depărtate, prin colecțiunile de curiozități artistice ale Europei, și pe care o întâlnim în sculpturile de prin diferite ruine

---

*) Artă persană din timpul Sasanidilor a fost foarte puțin studiată; ea merită însă o atențiune specială, avându pe lângă aspectul imosant al produțiilor anticuității asiatice, un caracter de energiă și de mișcare pe care l'a împrumutat de la operele Hellenilor și Romanilor. Multe muzee și thesaure ecclesiastice din Europa posedă vase, monede și petre scumpe gravate, de stylu sasanid; dar mai cu seamă în Museul Ermitagiului din Sanct-Petersburg sunt nenumerate plăci și ornamente de aur, reprezentându lupte de animale și vânători, care acestea toate s'au găsit prin movilele din Rusia asiatică meridională. — Vezi în *Annali dell' Istituto archeologico*, vol. XV. 1843. pag. 98 et sq., articolul D-lui A. de Longperrier, intitulat, *Explication d'une coupe sassanide*, în care descrie un tasu de argint al ducelui de Luynes (astăzi la Cabinetul de medallii din Paris) reprezentându o vânătoare sasanidă și reproducu în *Monumenti inediti*, vol. III. pi. LI.

ale Persiei, iar mai alesu pe stîncile de la Bisutunü. *)

Ambele vînători de care avemü aci a vorbi, sunt coprinse în duoë cadre pătrate, închipuindü țarcuřî îngrădite cu taraci, de care staü atêrnate zăvese orı perdele, spre a încinge totü ocolul unde se petrece vînătorea. Proptele și mănunchi de tufișü, legați cu fringhiü, sprijină și întărescü taraci.

Intr'unul din âmbele cadre, locul allesü e o mlaștină cu stufü și cu richită, în miđlocul căria a rămasü o lumină de apă nettedă, cu pescișori și cu păseri plutitoare într'însa. Unü șirégü de elephanți, mânați de cornaci ce 'ı încallecă și 'ı îmboldescü, gonescü din dumbravă, turme nenumărate de mistreți cari, în fuga mare, cu rîturile întinse, cu colți ascuțiți, cu spinarea încovoïată și cu codița sumésă, dau năvală prin lésă și prin mocirlă. In duoë lunturi marı și adünci staü în picıore, cöte unü vînătorü urieșü cu capul încoron-

---

*) Ker Porter. *Travels in Georgia, Persia, Armenia, ancient Babylonia, etc.* (London 1822). Vol. II. stamp. 63—64.—
E. Flandin et P. Coste, *Perse ancienne* (Paris) Vol. I. stamp. 10—13.

nattü, cu veşminte bogatü ornate şi cu arcul în mână ; în prémă-le cadü pe brânci gliganii şi vierii săgettaşi. Dar atôt în aceste duoë lunttri principale, cõt şi în alte duoë mai micî ce însoşescü pe ale regescilor vênătorî, şedü josü, cântândü din nisce harpe în formă de dreptare şi cu dece cörde fiă-care, bande de femeî musicante ; într'o a cincé luntre sunt cântăreşi cariî sufflä d'a 'mpicîórele, în flaute. Tóte vasele sunt cârmuite de cõte duoî vês-laşi cariî, cu lopeşile, spumegă faça apeî. Pe muchîa cadruluî se vede cum mistreşiî uccişi sunt transportaşi pe spinarea elephanşilor, şi apoi cum slujitoriî îi înjunghîă şi'î despică.

A dua vênátóre, cea de cerbi, este cu multü mai confusă ; şigurile pe a locuré parü a fi neisprăvite. Totü ânsë se vede pe ici şi pe colé o împrejmuire de zăbrele şi de stofe atêrnate, formêndü o arenă cu duoë porşi, păzite de cõte duoî strejarî ; cerbiî intră în alergátóre prin pórtă din drépta şi sunt urmărişi de vênătorî ; unü căllăreşü mai mare la trupü, în góna calluluî, trage cu arcul într'înşî ; alşîi mulşi, mai micî, se ţinü şi ei gonindü, dupe vênătorul principalü. Cerbiî

se poticnescă și cadă la pământă când ajungă la fundul țarcului ; dar cîutele, ferite de ună altă căllărețu cu trupă mare, scapă singure pe cea-l-altă pörtă, avëndü la gütul lor ună arcanü cu cordé filfîindă. Pe laturile cadru-luï se vede, de o parte, cum se adună și se păzescü cu elephanțï, turmele de cerbï ; de altă parte, cum cerbiï uccișï prin munți pă-duroșï se încarcă pe spinarea cămilelor.

Dar maï mare și maï presusü de toți actoriï tabelluluï și ca privitorü liniștitü alü acestuï spectacolü animatü, stă căllare regele, cu arcul atêrnatü de gütü și adêpositü sub o umbrelă rotundă pe care 'ÿ o ține d'asupra capuluï unü slujitorü. Imprejurul luï cãntă o numerosă orchestră, aședată de tóte părțile, care pe josü, care pe o estradă înălțată cu scară. Acolo sunt și harpiste, ca la vênătórea de mistreți, și cãntăreți cu flautul, cariï sedü turcesce, cu picîórele încrucișate sub dînșii, și trômbițașï, și toboșariï, și lăutari cu naïul, cu daïraoa, cu cimbalele, cu diblele și cu surlele, póte chïar și cãntăreți din gură ; într'unü cuvêntü, avemü aci o bandă numerosă de musicantï, reprezentă celü puçinü.

prin douăzeci și cinci de personaje cu instrumente variate, lucrându toți din mână și din plămâni ca să încante pe răsfățatul Șah, în pomposul și trufașul său repaos. Te lasă să îți închipuiesci ce kefu și ce mândrețe!

Ore ce ții? nu se pricepeau bine regiul Sassanidul a vena mistreții și cerbi?

A pluti linu pe apă și din sigurul adăpostu alu luntrei, a săgettă mistreții, pe când auzul îți este răpitu de dulcele cântări ale unei armonioase plejade de ține acuatice, étö o realitate sassanidă cu multu mai încântătoare decöt basnul primejdióselor Syrene ale lui Homeru, și decöt visul amăgitoarei Loreley de pe țermurile negurose ale Rinulu!

A privi de sub umbră și la sunetele unui concertu à-grand-orchestre, peripețiile unei gone și unui măcellu de cerbi, étö ancö o petrecere sassanidă, care negreșitu că nu este tocmai de desprețuitu.

Nu rămâne înduoélă că regiul Sassanidul au fostu ómenil cu gusturil nobile și delicate, de vreme ce le a plăcutu și de a venă în sunetele muziceil și de a vedé reprezentate în sculptură și cu coloril, asemené petreceril vânătorescil.

Rămâne numai să ne battemă capul spre a afla deca musicanții lor și mai cu seamă deca vestitul cântărețu Barbaud, carele răspândia în palatele marelui Khoşru Anuşirvan, *celu cu sufletul mărinimosu*, « note mai dulci decât privigătorea », erau în comparațiune cu Haydn, cu Méhul, cu Weber și cu Rossini, cea ce sculptorii de la Takh-i-Bostan sunt față cu artiștii moderni cari au înfățișat pe pânză scene de vânătoare, bună-ora cu P. Rubens, Fr. Snyders, Philippü Wouwerman, Fr. Desportes, J. B. Oudry, J. E. Ridinger, Horace Vernet, Edw. Landseer și alții. . . .

VII.

Dar étö acum, förä veste, unü noü orizonte artisticü ce mi se deschide, totü pé tÛrrämul vÛnätoriei! DÛü! când plÛcă omul la vÛnätöre, nu sciä de unde'i sare iepurele! Amü ñisü pÛnÛ aci multe, - ba chÛar pré multe, - despre littere și poesiä, despre sculpturä și musicä; amü ñisü și cöte-va despre gravurä, întru cöt acesté tóte se attingü de artea cynegeticä; dar nu sciü cum s'a întÛmplatü de a rÛmasü pictura cu totulü înläturatä din cärrarea multü cotitei mele colinde de vÛnätörühoïnarü. Cade-se óre sä o läsämü cu totul uïtarei?

N'arü fi o nedreptate, unü afrontü ce amü

face de buna noastră voiă vânătoriei, când amü nesocoti drepturile ce ea are la născarea a încă unia din cele patru podóbe artistice ale geniului omenescü?

Amü găsitü prilejü de a spune cum omul, înveselitü séü jalnicü la vânătoare, a simțitü gustul de a cânta, în elegii și 'n dithryambe poetice, și în fanfare melodióse, vitejiile și neajunsurile sale, ba chýar și a'și aduce aminte cu dorü séü cu mëndriă de drăguța de a-casă.

Amü pomenitü și de acei sëlbaticei ai periodei glaciare cari, în lungile lor rëgazuri, au născocitü artea sculpturei, sgâriindü pe óse, pe petre și pe córne, profile de dobitóce antidiluviane.

Uita-vomü acum a dice că, - dupe cöt se póte bănuí, - totü o applecare de acelașü felü a făcutü să se nască și pictura?

Dar în casul de față, nu din doveđi plastice vomü puté cullege o asemené sciință. Philologia ne vine aci în ajutorü și ne arată că în limba Hellenilor, a națiunei celei mai artiste din anticuitate, pictura se chýamă ζωγραφία, adică: *scrierea, γραφία, animalelor τῶν ζῶων.*

Acum, déca s'arü scula cine-va și arü dice că așa vorü fi tóte acesté, dar că *animalü* nu vré să dică *vênătore*, și că săpăturile din pescerile Acuitanei, precum și denumirea caracteristică a picturei la Helleni, aü rapportü numai la *ființele însufflete* în genere, și nu, în particularü, la luptele lor, care provinü din instinctul *vênătoriei*; atunci ne amü vedé siliși să mutämü judicata la tribunalul lui Darwin, carele dupe teoriile sale physiologice, ne va dovedi că lupta pentru existență, adică *Concurența vitalé*, este unul din cele duoë principii fundamentali ale universului și că orü ce ființă pre lume trăiesce și se desvóltă numai și numai fiind-că a biruitü în acéstă luptă, adică a fostü *vênătorü* și nu *vênatü*. Elü va adaoge póte, spre a'și completa theoria, că vênătorului norocitü îi rêmâne și dreptul exclusivü de *Selețiune naturalé*, adică de a'și allege, dupe alü sêu placü, soçiä sêu soçii (precum se și simte) și că, - scurtü și coprinđătorü - viața întrégă a universului se resumă în aceste duoë cuvinte: *Vênătore și Amorü!*

Pornindü d'aci, cum să nu credemü că totü ce e bunü, mëndru și frumosü pre lume s'a

născutū din avēnturī amorōse și din pornirī vânătorescī?

Étō-ne dar asigurați și despre originea picturei.

Ânsē spre a nu abusa peste măsură de dicala grecésă a împēratului Augustū : Σπεῦδε βραδέως! *) să dămū îndată năvală în pictura cu subiecte vânătorescī. Mi s'a urîtū mie scriindū ; dar fie citindū !!!

Când vine vorba despre vre una din frumōsele-arte, și mai cu sēmă despre pictură, noi, în lumea modernă, ne gēndimū numai decōt la Italia. Acolo pare că 'și a găsitū acēstă artē și lumina cu care se împacă mai bine și formele în care se resfață mai bucurōsū și typarele dupe care se mlădiă mai cu înlesnire. Nu sciū pentru ce rēsunsetul numelor lui Raffaelū, lui Corregio, lui Tițianū, lui Paul Veronese pare că ajunge la auđū cu vibrațiunī mai răpeçī și mai sonore de cōt ale lui Rubens, lui Rembrant, lui Poussin și ale tutulor pictorilor de la Nord.

---

*) Suetonii, *Vita Octavii Augusti*. xxv. Elū spune că acēstū împēratū avea obiceiū a dice că este totū-dauna mai bine ca omul să se grăbiască încetinelū, Festina lente.

Fără îndoielă însă, acesta este o nedreptate a minții noastre și cei din noi cari iubesc vânătoarea și artele ce au serbat-o, aru fi cei d'ânteiu cari s'aru căi și s'aru vindeca de o așa greșită applecare, când aru cugeta că, în totă acea grămadă de artiști illustri, cari au așternut, trei secolî d'a rîndul, toți părăreții Italiei cu nemuritorile lor picturi, nu s'a găsită măcaru unul care să se fi dedatu a zugrăvi mai cu plăcere scene de vânătoare.

Spre a găsi în Italia picturi vânătoresci de unu merită ore-care, în numeru mai considerabile, trebuiă să ne repurtăm în timpî anticî, pe când se vede că artiștii pompeiani și romanî aflaū mai multă mulțumire de a decora zidurile cu subiecte reprezentându luptele ómenilor cu férele și cursele ce ei le întindeau.

Printre picturile antice de acéstă natură, ce s'au păstratu pêne în timpî modernî, datorimū o îndoită atențiune acelora din salla mormentală ce s'a descoperitū la 1674, - acum tocmai duoē sute de annî, - într'unū malū de pe callea Flaminia, la o mică distanță de Roma și în care se aflaū sarcophagele lui

Quintus Nasonius Ambrosius și alii femeii sale, Nasonia Urbica, urmași, după cum se crede, al nenorocitului poet Ovidiu Nasone, carele a murit exilat pe țărmurile sălbatice ale Mării-Negre, fără ca mâna, dibace pe cordele lyrei latine, să se fi putut deprinde a încorda arcul sarmatic,

Moris an oblitus patrii, contendere discam
Sarmaticos arcus, et trahar arte loci? *)

---

*) *Ovidii Pontica*. I. v. v. 49-50:

«Uitându obiceiurile patriei, învăța-voi să încordesă
Arecurile sarmatice și trăi-voi dupe chipul locului?»
Poetul Ovidiu a petrecut anii săi de exiliu și a murit în cetatea Tomi, pe Marea Neagră, care fără îndoială era la satul Anadolkiol, aproape de Kiustenge. Vezi *A. Papadopoulo Vretos*, la *Bulgarie ancienne et moderne*. (St. Pétersbourg, 1856) p. 119-146 și 186. - S'a făcută multă desbattere în trecut despre situațiunea cetății Tomi și despre mormântul lui Ovidiu, pe care mai mulți au pretins a-l fi descoperit în deosebite locuri ale Ungariei, Podoliei și Rusiei meridionale. Vezi pentru această chestiune, viațele lui Ovidiu, scrisse de *J. Masson* (Amsterdam, 1708) și de *Cavallerul Rosmini* (Milan, 1821); disertațiunile de *Ovidii exsilio et sepulchro* (de *Rabener* și de *Villenaye*) în edițiunea completă și annotată a operilor poetului, publicată de *N. E. Lemaire*, (Paris, 1824) vol. VIII; și *A. Deville*, *Essai sur l'exil d'Ovide*, (Paris, 1859). - În *Demetrii Cantemiri, descriptio Moldaviae* (edițiu-

Unu interesu înduoitu se légă de picturile din mormântul Nasonilor, *) fiind-că, pe de o parte ele sunt din cele mai bune printre puçinele rëmăşite ale artei picturale din anti-cuitate şi pe de altă parte, fiind-că scenele vênătoresci reprezentate în ele ne punu dina-inte ochilor curiose moduri de vênătoare.

Aceste picturi ocupaü patru comparti-mente pătrate pe tavanul boltei şi correspun-deau fia care cu cöte o grupă de duoë figuri allegorice, symbolisându cele patru timpuri ale annului. Cu primăvera se îmbinà vênă-torea de cerbi; cu vera cea de lei; cu tómnă, cea de panthere şi 'n fine compartimen-

---

nea latină typăr. de Societ. Academ. Român. Bucuresci, 1872.) sunt cöte va frase şi mai multe note desvoltate ale illustrului autorü asupra locului de exiliü alü lui Ovidiü, pe care unii l'au creðutü a fi Akermanul seü Cetatea Albă, al(ii) Chilia, amênduoë în Bugécul Basarabiei. (cap. III. p. 9.-IV. p. 19-21).

*) Picturile din bolta Nasonilor nu mai existä în fiinã; ele au fostü änsë publicate de Bellori, *Le pitture del seipolcro de' Nasoni, disegnate et incise da Pietro-Sante Bartoli e descritte*. Roma. 1680. in folio stamp. xxvi-xxix.— Veði şi *Oeuvres choisies des peintres de l'antiquité*. Paris 1846 stamp. 101-104.

tul Iernei era ocupatü de o vênătore de mistreți. *)

Cele duoë d'ântëü , adică vênătoreä de cerbi și de lei , se petrecü în păduri îngrädite cu zäbrele. Unü câne gonesce unü cerbü și o cütä , urmăriți și de unü vênătorü pe josü , carele opresce de sgarda numitä *copula* , pe unü alü duoilé copoiü. Altü vênătorü cu sulia , pändesce animalele la marginea țarcului.

Vênătorii de lei sunt mai numeroși ; ei äü toți paveze mari rotunde , din dosul cărorä se ascundü , lipiți unii de alții. Una din fere se räpede întäritată , asupra acelor mișcatori päreți de metallü ; dar cea-l-altä a isbutitü a dobori josü pe unü vênătorü și 'lă strivesce sub propriul lui scutü , pe care ea calcä cu o ferösä mëndriä.

Totü cu paveze și cu țepöie , *venabula* , sunt înarmați și vênătorii de panthere , cariü închidü și rostogolescü pe animalü într'unü

---

*) Acestü alü patrule compartimentü s'a dirämätü îndatä dupë deschiderea boltei. Desemnul publicatü de Bellori este dintr'o altä descoperire făcutä la 1672 în Roma , în grädinele Sertoriane , sub muntele Celius.

cercu de scuturi late și solide; dar ei și mai multu se bizuță, spre a prinde și a uccide féra, pe o cursă în formă de ladă pătrată, în fundul căria au pusu o oglindă. Panthera, turbată de mâniă, își zăresce de o dată chipul resfrântu pe fața lucioasă a sticlei; ea stă și se miră,

fremet illa marito

Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram
Dispergit maculis, jamjamque hausura profundo
Ore virum, vitreae tardatur imagine formae; *)

apoi se asvêrlă răpede spre dînsul și ét'o prinsă în capcană, unde o ajunge la siguru darda vênătorulu, care sta pîtitu d'asupra oglindei.

În timpîi noștri, oglindele slujescu vênătorilor francesi ca să prindă nevinovate cîocârlii. Dovadă că în totu dauna și pretutin-

---

*) Claudiani, *de Raptu Proserpinae*, III. v. 265-268:

„ . . . . . Ea tresare decôt soțul ei
Zephyrul mai răpede; mânia ei pe tôte strălucitórele
ei peto se resfiră și gata a înghiți în adunca ei
gură pe vênătoru, ea se opresco dinainté chipulu ei
resfrântu în oglindă.»

deni oglinda, cu mincinósele'i străluciri,
ameţesce şi pe vesela păserică şi pe féra
sélbatică, şi pe naiva Margareta a lui Faust,

Ah! je ris
De me voir si belle en ce miroir!*)

şi pe betrâna cochetă, care, în doru'i plinú
de *parapon*, trâncănesce verđi şi uscate, bu-
nă-órá ca versurí de acestea :

Plângi, oglindă, plângi cu mine!
Nu găsimú ce mai cătămú!
Când mă vęđú acum în tine,
Amênduoë ne'ntristămú.

---

*) Aceste versurí francese sunt din libretul operéi *Faust*
pusú pe musică de *Gounod*; în drama originală a lui *Goethe*,
oglanda Margaretei este însemnată numai ca unú jocú de scenă;
apoi şi vecina Martha deşteptă cochetăria tinerei fete cu aceste
cuvinte:

«Komm du nur oft zu mir, herüber,
Und leg'den Schmuck hier heimlich an;
Spazier ein Stündchen lang dem Spiegelglas vorüber,
Wir haben unsre Freude dran;» -

«Vino tu numai desú pe la mine încóce
Şi pune aci pe ascunsú podóbele pe tine.
Prâmblá-te ca o órá pe dinainté oglindei,
Şi să veđi ce mulţumire o să avemú şi dintr'atóta.»

Tu v $\acute{e}$ duși, v $\acute{e}$ duși, oglindă,
Frumusețea 'm $\acute{e}$ r $\acute{e}$ s $\acute{a}$ rint $\acute{u}$,
Și cu 'ncetul eclips $\acute{a}$ nd $\acute{a}$,
O veđi iar $\acute{a}$ și apuind $\acute{u}$!

În zadar $\acute{u}$ color $\acute{e}$ silite,
Frumuseț $\acute{e}$ de 'mprumutat $\acute{u}$;
În zadar $\acute{u}$ s $\acute{u}$ nt îngrijite
Nisce flor $\acute{e}$ ce s' $\acute{a}$ u uscat $\acute{u}$! *)

Dar ce st $\acute{a}$ m $\acute{u}$ s $\acute{a}$ ne bocim $\acute{u}$ cu baba, în stihur $\acute{e}$ vrednice de ale ei «color $\acute{e}$ silite, frumuseț $\acute{e}$ de 'mprumutat $\acute{u}$.» Déca e vorba de oglindă și de am $\acute{a}$ girile ei, s $\acute{a}$ ascult $\acute{a}$ m $\acute{u}$ mai bine cum ciripesce musa «plină de *nur $\acute{e}$* și de dulc $\acute{e}$ ț $\acute{a}$ » a Clucerului Alecu V $\acute{a}$ c $\acute{a}$ rescu, luc $\acute{e}$ f $\acute{e}$ r $\acute{u}$ trec $\acute{e}$ tor $\acute{u}$ din secolul din urm $\acute{a}$, pe care s' $\acute{a}$ u gr $\acute{a}$ bit $\acute{u}$ a 'l $\acute{u}$ stinge dușman $\acute{e}$ glorie $\acute{e}$ rom $\acute{a}$ nesc $\acute{e}$, ch $\acute{y}$ ar în țorile vi $\acute{a}$ ț $\acute{e}$ sale și

---

*) «*Cocheta b $\acute{e}$ tr $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la oglind $\acute{a}$* », poesi $\acute{a}$ pe care a publicat'o, - nu ș $\acute{p}$ re sci $\acute{u}$ de ce, - Lord Stanley, în eleganta sa carte: «*Fleurs de la Roumanie, recueil de poésies anciennes et modernes*. Hertford (Angleterre) 1856.» - Se vede c $\acute{a}$ philorom $\acute{a}$ nul engles $\acute{u}$ n'a voit $\acute{u}$ s $\acute{a}$ u $\acute{t}$ e, printre *florile Rom $\acute{a}$ nie $\acute{e}$* , nici $\acute{e}$ ch $\acute{y}$ ar

«Nisce flor $\acute{e}$ ce s' $\acute{a}$ u uscat $\acute{u}$!»

în primul susurü matutinü alü poesiei nóstre naționale.

Póte că strofele ce amü să transcriü nu vorü fi tocmaı la locul lor aci, în fumul de prafü de pușcă cu care eü thēmâyesü de-o-cam-dată cartea ta, dar în totü casul, fragedul archaismü alü acestuı «cânticü de lume» va fi ca o sorbitură de apă limpede și rēcórósă, dupě hapul de trudnică și bábescă ver-sificațiune ce te făcuiü să înghiți:

Oglinda când'ți arü arăta
Întregă frumusețea ta,
Atunci și tu ca mine,
Te'al închina la tine.

D'aceia nu da cređemëntü
Oglindei, ce cu scađemëntü
Îți face 'nșelăciune
Și totü minciunii îți spune,

N'arü fi miđlocü să te privesci
Asemene după cum ești,
Și idololatriă
Să nu'ți adduci tu ție !

Ci câtă ești să scii de vreı,
Dă cređemëntü ochilor mei,
Fiindü-că nu te 'nșelă,
Nici faci vre o greșelă,

Ochii în ea când'ți 'ıarunci,
De totü se 'ntunecă atunci,
Și de te și arată,
Iar nu adevărată.

În ei te cată să te veđi
Întocmaı pe cât luminesci
Și dintr'a lor vedere
Veđi câtă ai putere !

Crede'î, săracii, când îți spun
Că numai ție se suppun,
Și că tu ești din fire
A lor Dumneșire!*)

Acum, deca lumina oglindei, în nestatornicia reflectelor sale, ne a preschimbătu privescile vânătoriei în imagine amorose, noi să profităm fără zăbavă de învățăturile lui Darwin și din sfera *Selecțiunei naturale*, să ne înapoțemă țarășî privirile asupra *Concurrenței vitale*. Acastă ne va fi cu atot mai lesne, cu cõt alu patrulé tabellu anticu, celu care representă vânătoarea de mistrețu, ne face să intrămă cu totul în focul acțiunei vânătorescî, *in medias res*.

---

*) Poesiile lui Alecu Văcărescu, fiul Banului Iănăchiță și tata lui Iancu Văcărescu, sînt cele mai multe inedite; abie deca vre o cõteva s'au păstratî în memoria vechilor lăutari. Ansă fiul poetului le adunase și, deca va vré Dumneșeu, peste puçinü voiü isbuti a le publica. Viața acestui poetu, perdutü, — omoritü negreșitü în exiliu, — în vre o cetate de peste Dunăre, la vârsta de 32 de anni, e unü întregü romanșu, pe care amü de gëndü si 'lă povestescü când voiü scote la lumină poesiile ce au mai rămasü de la dînsul. Nu mă temü a dice că pêne acum nici unü poetü românü n'a avutü mai multü focü și mai multă graçia. Aceste cualități răsaru scînteietore, prin limba învechită și une ori ađi chîar ridiculizată a versurilor sale.

Unu vieru urieşu fuge urmăritu de unu căllăreţu cu duoë suliţe în mâni, de alţi patru vênătorî cu ţepóle şi cu săgetţî, de câni, unul liberu şi altulu opritu de sgardă; în faţa vênatuluî se presentă duoî junî, unul cu arcu încordată, celă-l-altu cu suliţa îndreptată spre fêră. Toţi alérgă, toţi strigă, toţi sînt aprinşi de cea mai ferósă turbare.*) De nu s'arü deosebi, pe sub acéstă mişcare, sobrietatea de liniî a artelor antice şi óre care imperfectiuni de forme care denotă o epocă de scădere, s'arü puté crede că acestu episodü a fostu schiţatü de pannelul energicu alu lui Rubens.

---

*) Tóte eualităţile acesteî picturi şi pôte ehîar mai multă mişcare, mai multu focü, se găsescü într'unu bas-relievü anticü din Museul Capitolinü, la Roma, (salla împêraţilor), în care se vede unu vieru urieşu împesuratü şi atacatü de şése vênătorî şi de trei câni. Unu june, de la spate, a'trasü eu arcu într'insul; alţi duoî, din care unul pôte fi Meleagru, îşi înfigü lăncile lor în şelele lui; o femeia căllare, - pôte ehîar Atalanta, - îl ü isbesce şi ea eu suliţa; în faţăî unu bărbatü mai în vêrstă, - Telamon, se crede, - rădicü baltagul ca să 'l ü loviască în creştetü. Unu servitorü a cădütü sub dobitoçu, oprindü de sgardă unu copoiü; cel-l-altî duoî câni, din care unul molossü, saltä ea să 'l ü apuce de ritü. Acestü frumosü monumentü portä numirea mistreţuluî din Calydon.

Cöci și acestü domnū alü pictorilor flamandî a zugrăvitü scene de vênătoriä, în care férele sêlbaticë, mistreșî, tigri, lei, ba chîar hippopotamî și crocodilî, intră în luptă cu omul. Sînt ânsë mai allesü scene fioröse, în care geniul semeșü alü maestrului a datü vênătorei unü caracterü cu totul heroicü seü tragicü, deșteptändü admirațiunea atöt prin spăimêntătoreä încăierare a luptătorilor, cöt și prin energia poselor, prin vîrtoșia musculaturei lor și prin vioiciunea coloritului. *)

Unü fiorü îșî trece prin vine când veșî într'unü tabellü alü lui Rubens, pe unü cavalerü numidü sfîșiatü de creștetü și de umëru, de către unü leü puternicü care 'i a săritü în cârcă și s'a stîrcitü pe șoldul armăsarului negru ce se rădică îngrozitü pe picîórele'i de dînderëtü. Féra aurîä mușcă din umëru cälărețului; unü rëcnetü gróznicü esse din bu-

---

*) **Petre Paul Rubens**, celü mai mare pictorü älü scölei flamande, născutü în Colonia la 1577 și mortü la 1640, a produsü, printre sutimî de tabelluri de totü felul, cöteva subiecte de vênătore, care se află ađî prin galeriile de la Muniëü Dresda, Marsilia și în cöte-va collecțiuni particulare din Anglittera; apoi sînt de la dînsul și o mulțime de desemne cu subiecte vênătoreșî, chîar și în collecțiunea Luvrului.

zele căscate ale acestuia ; fața 'i e învinețită de spaime și de durere ; ochii îi sînt holbați ; din mână îi scapă lancea.

Dar aci artistul a trecutü peste hotarele vînătoresci ; cöci ne a pusü sub ochi o dramă de cele care, și déca ațîță vitejia heroilor, ânsë înghiață îndrăznéla simplilor vînători. Acestora le place ca celü puçinü, printre primejdii, să se întrevéđă isbênda lor. Numai în asemené casü, se pöte applica cualificațiunea de *curatü vînătorescü*, unui tabellü séu ori căruï altü obiectü de arté. Acolo unde féra remâne învingétóre și vînătorul este sacrificatü, se pöte çice că artistul a esșitü din sphaera artelor vînătoresci și opera lui inspirä unü interesü de gröză care s îșiä tötă armonia regulelor cynegetice ; aceia este o notă discordantă în musica vînătoriei, o greșéla de orthographiä în grammatica ei.

În secolul nostru, unü pictorü francesü cu talentü de frunte, Horace Vernet, a reîn-nouitü, în pênzele pe care a zugrăvitü vînătorile de lei și de mistreți din Algeria și din Sahara, emoțiunile unor scene în care primejdia situațiunilor jöcă unü rolü de căpeteniä ;

dar fiindu însuși elu vânătoru, s'a feritū de a commite incorrecțiunii anti-vânătorescī ca Rubens, și tabellurile lui, așa vrednice de admiratū, aū tôte, acelū caracterū care che-zășușesce în totū d'auna vânătorilor, o superioritate măgulitoare asupra férelor vênate.*)

Unū tabellū de vânătoare africană alū lui Horace Vernet e ca o povestire a vestituluī officerū francesū, Jules Gérard, carele în unspredece annī petrecuī în Algeria, a împușcatū duoë-șeci și cincī de lei și a câștigatū astfelū meritata poreclă de « uccigătorul leilor ».**) Chīar basne d'arū fi cōte povestesc vânătorul și cōte zugrăvesce artistul, totū pare că te scuturī la idea că omul se jōcă așa

---

*) Horace Vernet, născutū la 1789, mortū la 1863. Dintre numeroșele lui tabelluri de totū felul, allegemū pe cele de vânătoare: elū a expusū în anul 1836, *Vânătoarea în pustiul Sahara din 28 maiū 1833*; la 1839, *Vânătoarea de lei în Metigé*; la 1855, *Vânătoarea de mufiloni* (berbeci sēlbatiei) *de către Marocani*; *Intōrcerea de la vânătoarea de lei*; *Vânătoarea de mistreți în Sahara*. A mai făcutū și numeroșe gravurī reprezentândū subiecte de vânători europene.

**) Jules Gérard, născutū la 1817, a descrisū vânătorile sale în duoē volume fōrte interresante: « *La Chasse au lion* ». 1855 și « *Le tueur de Lion* », 1858. D. Alfredū Poissonnier și Vicomitele Adolfū d'Houdetot aū scrisū biographia lui.

lesne cu viața sa, pentru unŭ simplu gustŭ de vênătorŭ ; dar când citescŭ sêu privescŭ, multŭ nu trece și asŭ sêu celŭ puçinŭ ghicescŭ cã féra cea primejdiosă este mai în pericolŭ decôt omul, cã ea are să pice învinsă de alŭ ei prigonitorŭ și atunci îndată, încrederea, bucuria, ba chŭar și mândria se deșteptă tôte de o dată în inima'ŭi, acum liniștită și mângâiată. Atunci çicŭ cu încredințare: «Étö unŭ frumosŭ tabellŭ vênătorescŭ!»

Aceste considerațiunŭ potŭ să 'ŭi pară a fi ideŭ metaphysice cam confuse, - adică, cum amŭ çice, dupe unŭ terminŭ inventatŭ și pusŭ la modă de unŭ veselŭ și spirituosŭ invalidŭ alŭ vênătoriei, cam *philosophiă absolută*;*) - eŭ

---

*) *Philosophia absolută!* Acéstă minunată sciință nouă o cunnoseŭ și o prețueseŭ cõtŭi aŭ petrecutŭ și aŭ risŭ în vesela societate a Dnŭi Iancu R....., nepotŭ alŭ rēposatului Heliade Rădulescu, carele, din feluritele daruri ale unehŭului, a moștenitŭ pe acela neoșŭ-romănescŭ de a sci minunatŭ să păcăllaseŭ cu vorba pe cei slabŭ de ângerŭ. Dintre nenumăratele aneedote glumețe ale nepotului sêu, Heliade, într'unŭ articolŭ din *Bibliotheca portativă* (vol. II, Bucurescŭ, 1860, pag. 253 și urm.), ne povestese cum elŭ, a datŭ pe bete, într'o çi, pe unul din aceŭ lingēi, nătângŭ și morocănoșŭ de Ardelenŭ, cariŭ trecŭ une ori din cœci de munți în cualitate de profesori, próspeți scăpați din cœte unŭ pęcătosŭ de *ghimnasiŭ* ungu-rescŭ, lăudându-se cã *li a fostŭ succesu pe deplēnu a absol-*

ânsă stăruiesc a crede că, și deca nu știu eu bine să lămuresc aceste idei, s'arū putē totuși stabili în principiu că, precum artea v-

---

vere prelectionile la philosophia, necum și cursurile theologali; ergo se recomândăluiesc că 'sū batēr theologī și philosophī absoluti, numai bunī ca să tēmpiască cu nesciința lor fumurată pe bletii copillași de pe aci. Cântărindū numai dintr'o elipă arama philosophului sēū, păcălitorul nostru, viță de tērgoviștēnū, bunū de gură, ilū luă la refecū și, lăudându-se că și dīnsul a studiatū adūncū philosophia, mai allesū în limba englesă, începū, ca probă de sciința și de systema sa philosophicā, să'ī tōrne, cu o limbușiă modulată pe intonări de cele mai convingētore, o vijeliă de definițiunī și de formule cam de felul următorei: - « Pentru mine, Domnule philosophū, simțirea este unū fluidū individualū, care redusū la cea mai simplē expresiă, printr'o impulsiiă comunicativă, și făcēndū prin hypotenusă o tangentē prin fibrele simțitive, străbatte prin tōte liniile paralele ce se unescū din natura lor într'unū punctū, și prin simțibilitate producū tōte sensațiunile, tōte simțimintele sentimentalismului celor cincī simțiri ce simțualmente funcțiōnă prin cele cincī simțuri și cadū tōte în synthesa perpendicularē spre a se manifesta spiritului umanū printr'o phosphorescență supranaturalē a intellectului simțitorū . . . . . » —

Dupē unū vallū-vērtejū de felul acesta, bletul unгурēnū, zăpăcitu și uluitū, rēmase ânsē bine incredințatū *cum cā onoratul și măritul domnu Iancu este apriatū a fire cu multū mai profundū și mai absolutū philosophū decōt dīnsul, de bună sēmă cō âncō sciuse mintenașū a subșternere și a respicare certe materie philosophice tare încălcite, intru a căroră esențiă percepera intelligenței sale nece-cum nu potuse bene a resbaterē. - Judicați acum domnia-vōstră, onorați cititori, care din duoi era mai tare în philosophiă absolută!*

nătoriei consistă numai din reguli care facă pe vânătorul să învingă pe vânatul, și nu vice-versa, totu așa și operele litterarii său plastice nu se potă cualifica cu titlul de *cynegetice*, decôt atunci numai când ele prevădă neînduo-yósa victoriă a vânătorului, chíar și déca une ori ele arü attrage unü óre care interésul de milă séu de admirațiune asupra vânatului persecutatü.

Admitțändü o asemené definițiune pentru tóte ramurile de belle-arte care se ocupă cu illustrarea vânătoriei, putemü acum să trecemü în revisuire pe toți acei pictori, din diferite scoli, cari se numescü maí specialü *pictori de vânătoare*.

Déca Italia și cu dînsa Spania, remânü multe la fansarele de chiámare ale vânătorilor, *)

---

*) Dicëndü acestea nu voimü a înțelege că nici o dată, nici unü pictorü italianü séu spaniolü n'a reprezentatü în vre unü tabellü alü séu, scene de vânătoare. O asemené assertiune arü fi fórté lesne de răsturnatü. Dicemü numai că nici Italia nici Spania n'au avutü vre unü pictorü illustru care să se fi datü într'unü modü cu totul specialü la pictura vânătorilor.

Nu se póte numi *pictorü de vânători* boloniesul **Domenico Zaupieri**, ce 'i díeü și **Dominichino**, (1581-1641), fiind-cá într'o dí a avutü grációsa inspirațiune care a produsü frumosul tabellü, de unü aspectü cu totul anticü, ce se nume-

apoi scólele flamandă, hollandesă, francesă, germană și englesă răspundú tóte la apellú și fiă-care din ele se presentă cu unul séu maí

---

see *Vênătórea Dianeí* și care se vede în galleria Borghese din Roma. La marginea unui crângú și pe malul unei ape, în care se scaldă și se jocú duoe fragede díne, șepte nymphe pădurețe se întrecú cu săgetțile care de care să nimeriască maí bine o porumbiță, pusă dreptú țelú pe vârful unei pră-jini. Diana stă în fundú, la mijlocul pênzei, și le arată preçurile luptei, care sunt unú arcú de aurú și o pharetră de purpură. Din dosu'i, alte nymphe privescú curiose; una pe malul apei, se descălță; alta opresce în locú ogarií. În depártare se védú maí multe figurí luptându-se, sunându din buçumú, aler-gându și purtându, atêrnată pe bárnă, o cãprioară uccisă. La o parte se zărescú capetele a duoi păstorí, pitiți în tufișú ca să asiste nevedúți la jocul deitelor. Opera Dominichinului e plină de graçia, de frăgețime, de mișcare.

Nu se póte íar numi *pictorú de vênătóre* nici spaniolul **Don Diego Velasquez** (1599-1660), *pintor de camera*, mareșalú și amicú alú regelú Philippú IV, fiind-că, în peisagiul numitú *O vedere la Prado*, din *Museo del Rey* de la Madrid, a zugrăvitú, cu pennelul séu energicú și realistú, o încãleră-tură înfuriată de ómení, de cai și de câni, vênându mistre-țul; nici fiind-că într'unú tabellú din galleria naționale din Londra, unde figurésă regele cãllare cu tótá curtea sa, a schițatú asemeni o vênătóre de vieri; nici fiind-că în maí multe alte portrete ale lui Philippú IV séu ale infantului Don Carlos Baltazar, í a prezentatú în costumú de vênătóre, cu arme în mână și cu câni în prejma lor.

Acestea sunt florí gingașe, rêsărite icé și colé, pe cãmpul, năpustitú în Spania și în Italia, alú artelor vênătoresei; dar cu o flóre nu se face primăvera, nici cu unú tabellú séu duoe, o scólă de pictură.

mulți artiști însemnați, avându această specialitate. În Flandra, găsim pe Francis Snyders, amicul și conlucrătorul lui Rubens; în Hollanda, pe Philippū Wouwerman, pictorul de cai și mai ales al callului bălan; în Franța, pe Franç. Desportes și pe J. B. Oudry, cari au fost pictori oficiali ai vânătorilor date de regele Ludovic al 14^{le} și al 15^{le}; în Germania, pe J. Elias Ridinger, portretarul vânătorului înjunghiat de prințesoi și de grosii nemțesci din secolul din urmă; în Anglterra, trăiesc încă Sir Edwin Henry Landseer, carele a înșipt cu penna pe pânză, cele mai frumoase și mai originale tipuri de câini englezesci și a poetizat moartea tragică a cerbilor măreți din poșenile înorate și din bălăriile fantastice ale Scoției.

VIII.

În acestu șir de artiști, care se destinde peste unu spațiu de trei sute de ani, avem ca și o istorie întrégă a picturii vênătorești, a deosebitelor fase prin care ea a trecut; se pare că destinele au voit ca, în timpii moderni, acéstă ramură a artei, bogată și variată în identitatea ei caracteristică, să încolțiască pe rînd și să porțe rod treptat, în siă care din țerrile culte ale nordului Europei, fîră ca într'însa să se iviască vre unu intervallu de amortire. Ca ramura aurită a țeiței de sub pămîntu, abié unu pannelu consacratu Dianei începea a șovăi în mîna artistului îmbetrînit, și altul răsărîa sub o climă vecină,

ca să întrefiă totu viăă, admirațiunea pentru esthetica vânătoréscă ;

Primo avulso non deficit alter
Aureus, et simili frondescit virga metallo *)

Dupě ce, în timpu de mai mulți secolî, vânătoră n'a avutü alți interpreți plasticî decöt pe migăloșii miniaturişti, cariî înluminaü cu poleielî și cu văpsele cleiöse, mulțimea de manuscripte, dupe care castellaniî secoluluî de mișlocü învățau, prin citire și prin exemple zugrăvite, regulele însemnate în cărți, vestite pe acele vremuri, precum «*De arte venandî cum avibus*,» scrisă de împăratul Germanieiî Fredricü alü II^{le}, «*Le livre du roy Modus et de la royne Racio*», «*El libro de la Monteria que mandò escrîver el rey Don Alonso de Castilla y Leon*», «*Les déduitz de la chasse des bestes sauvaiges*» de Gaston Phoebus, pe care nu l'ai trecutü nicî tu cu vedere, și încă altele, ***) care au

---

*) Virgilli, *Aeneid.* VI v. 143-144:

«Rupëndü una, nu lipsia alta
totü de aurü, și ramura infrunđia de acelașü metallü!»

**) Cartea împăratuluî Fredricü alü II^{le}, fiul lui Fredricü Barbarosa (1194-1250), a fostü mai înainte typarită la 1596 de

constituită multă timp totă litteratura și totă artea vânătorilor, apoi tocmai în secolul alu XVI^{le}, artiștii adevărați începură a se inspira din subiecte vânătoresci.

Amă spusă în ce modă, mysticū sēu dramaticū, Albertū Dürer și P. Rubens aū concepută asemené subiecte. Ei aū fostū fōră înduoșelă bărbați de geniū, dar nu se potū numi curatū *pictori de vânătoare*. Altora, mai

---

Velser (Augusta Vindelicorum, adică Augsburg). 1 vol. in 8°, și mai completă de Jos. Gottl. Schneider, la Lipsca, 1788-89, 2 vol. in 4. - *Le livre du roy Modus (et de la royne Racio)*, ty-părită mai întēiū în Chambéry, la 1486, în fol. got., a fostū reprodușă, cu o prefață, de D. Elzéar Blaze, Paris, 1839, in 8°, cu 50 stampe. - Amă menționatū mai susă opera luī *Gaston Phoebus*, comite de Foix. - Cartea spaniolă *Libro de la Monteria*, scrisă dupe ordinele regelui Alfonsū alū XI^{le}, învingătorul Maurilor la batallia del Salado, a fostū typarită de Gonz. Argote de Molina, la Sevilla, 1582, in fol. - Voiū mai adaoge la acēstă listă de bibliographiă archeologică a vânătoriei, încă duoē cărți curioșe: una, fiind-că este opera unui rege alū Franciei și vânătorū vestitū, *La chasse royale par Charles IX, roi de France*. Paris. 1625, in 8°, cu stampe; și alta, fiind-că ne descrie vânătorile cu șoimii, nu numai în occidente, dar și la Grecii byzantinii și la Turci: *Falknerklee*, bestehend in drey ungedruckten Werken über die Falknerey: nämlich: 1. Das Falkenbuch (türkisch). - 2. *Ιερανοσογιον*, das ist die Habichtslehre. - 3. Kaisers Maximilians Handschrift über die Falknerey . . aus dem türkischen und giechischen verdeutscht und herausgegeben von Hammer-Purgstall. Wien. 1840, in 8°, cu stampe.

puşinū genialū, dar nu mai fōră talentū, li se cuvine unū titlu aşa speciale.

Sunt aceia chiar despre cari amū şisū adineuri că, în răstimpul de trei secolū, din alū XVI^{le} şi pêne acum, 'şi aū trecutū din mână în mână fitilul învăpăyatū alū operilor de artē cynegetică.

Et, quasi cursores, vitai lampada tradunt.*)

În fruntea lor timpul a pusū pe flamandul Francis Snyders,**) celū care a lucratū alăturī cu marele Rubens şi a împărşitū cu dīnsul meritul multor picturī, în care Rubens făcea figurele omenescī, iar Snyders, animalele fōră ca acestea să deé de ruşine produsele, eşsite din mâna faimosulū maiestru. Viaţa

---

*) Lucretii, *de rerum natura*, II. v. 79: Şi ea alergătorī, işi trecū facla vieţii». Acesta vestită şi frumōsă imagine o presentase mai nainte Platon, *leg. VI*: «καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόρτας ἄλλοις ἐξ ἄλλων.»

**) Francis Snyders, (1579-1649), a fostū pictorū alū regelū Spaniei Philippū III şi alū arhiducealū Albertū din Tērrile de josū. Elū a făcutū tabellurī de vânătoare, animale şi nature mōrte; cele mai principalī sunt în galeriile Belvedere din Viena, Luvru din Paris, Ermitagiū din St. Petersburg, din Bruxella, Anvers, Amsterdamū, Haga, Muničū, Dresda şi Florenţa. Vânătorile lū de mistreşi sunt cele mai faimose.

care ferbe în ómenii lui Rubens, mișcă cu aceeași vigóre și pe férele lui Snyders. Ochii lor scînteiasă, nările lor rësufflă, fãlcile lor spumegă, botul lor cãscatü e jilavü de sânge, și când artistul ne aratã cãni întãrîtați dãndü nãvalã asupra unui mistrețü, rupëndü șélele, mușcãndü'lü de urechi, lãsãndü pe unii dintr'înșii spintecați la pãmëntü, pare cã se și aude rësunsetul latrãturei lor, chiãlãlãitul lor de bucuriã séü de durere, grohãitul férei și sunetul cornului de vênãtóre. Mãi bine decõt așa nu se póte reproduce cu pinsula, impresiunea ce resimte cãmpénul care, trecëndü prin pãdure, vede de o datã strecurãndu-se pe lûngã dînsul unü dobitocü mare și negru, cu hața lui de dulëi, urlãndü în urmãii cu turbare.

Aci se póte mãi cu sémã pricepe deosebirea ce existã între Snyders, pictorü din scóla flamandã, și artiștii din scóla hollandesã, cariü aü tractatü asemené subiecte. Philippü Wouwerman*), spre exemplu, în locü de a ne duce

---

*) Philippü Wouwerman, nãscutü în Harlem (1620-1668), a fãcutü unü numëru considerabile de tabelluri de dimensiuni în genere mici, în care figurésã pretutindenü cai, și neapãratü

chiar pe scena dramelor vânătoresci, ne pre-
âmbă numai în préjma lor, arătându-ne, când
pregătirile de vânătoare în curtea castellului
senioriale, când popasul în rariștea pădurei,
când vesela întorcere a vânătorilor isbânditori.
Elu foarte rarü ne face să simü faça chiar la
intêmplările luptei; acelea pentru noi rămân
afundate în zarea aburösă a peisagiului. Din
contra, Snyders ne mână mereü pe câmpul de
bătăiă, în miđlocul vânătoarei, în sênul co-
drilor. Cerbul și câniü sunt actoriü de căpete-
niă ai tabellului sëü; minutul ce 'y place mai
multü a allege este acela când animalul, ză-
dăritü de haüta primenită, își lee inima în
dinü și se apără cu desperare sëü sare d'a-
supra cânilor sângeraü, pe cariü 'y a spintecatü
cu córnelé sale. Acela e și momentul celü mai
dramaticü, celü mai interresantü alü vânătó-
rei; ne sciindü încă bine cum are să se allégä
urma, privitorul își închipuiesce că dobitocul,

---

unü callü albü. Mai tóte galeriile publice ale Europei și mulü
particulari posedü tabelluri de ale lui, care se vëndü acum,
- când se găseseü, - pe preü de 10 pênë la 40 miü franci unul.
Tabellurile falsü attribuite lui Wouwerman sunt încă și mai
numeröse.

sprintenü, ușorü, pe care 'lă împodobesce chîar armele sale, va isbuti póte să scape și de dințiî aprigî ai dulăilor și de junghîerul vênătoruluî care se apropia.

Wouwerman a fostü celü d'ântêlû pictorü care a sciutü să scótă la ivélă graçia cällăriei și carele, representändü mai adese scene cu nobilî de țerră, cu cavallerî galanți, cu vênătorî, a făcutü ca, în pênzele sale, callul să fiă în totü dauna figura de căpeteniă; în mulți-meä cea mare de producțiunî ale luî nu se găsesce o singură pictură în care să nu se zărîască măcarü unü șoldü de callü, iar mai cu deosebire unü callü bëlanü. Așa de multü 'y a plăcutü a da cailor rolul principale, în cõt chîar și în *vênătorile* sale, pictorul mășestru, temëndu-se a reschira interresul, mai nicî o dată nu s'a ispititü a înfăçișa cerbul în lupta sa desperată cu câniî, precum aü făcutü Snyders, Oudry și chîar marele Rubens; elü a înțellesü că atuncî când cerbul, în fuga sa minunată, se avêntă ca în sborü, d'asupra rovinilor, séü esse din crângü și se ivesce unü minutü prin câmpiă, cu capul ușorü plecatü pe umerî, cu trupul șulü și elegantü, cu përul

plăvițu, încântătoru de grațiă și de iuțelă, a înțellesu că aru fi peste puțină ca atunci toți ochii să nu se țintiască asupra'i și ca elu să nu sórbă la sine totu interresul priveliștei. De aceia Wouwerman mai adesé lasă a se bănui vênătórea, séu o schițésă în depărtare, chîmându vederea spectatorilor asupra pregătirilor și urmărilor acestei plăceri; elu îi poftesce să asiste la *Plecare*, la *Béutură*, la *Popasú* séu la acea veselă gustare ce se chîmă *Intórcerea de la vênatú*. Vênători, aci înghitú unu paharú mai nainte de a se porni, aci se odihnescú pe érbă verde, cu caii lîngó dînșii, aci iar sosescú voioși, sunându fanfarele lor de isbêndă. Damele, grațiosú plecate pe șelele lor de catifea négră, se uita cum șoimii se răpedú în aerú pe páserelele spăimêntate; una din ele s'a depărtatú în taină spre pădure și după dînsa alérgă, în fuga callului séu albú, unu galantú cavallerú, ducêndu'i vélul pe care ea 'lú a uitatú atêrnatú de craca unui copaciú; tocmai în fundú, pe marginea pădurei, se zărescú, prin céța umedei Hollande, cânií urmărindú unu cerbú abié profilatú.

Pictorul din Harlem, ca odinióră francesul.

Jean Goujon, sculptorul Dianei de Poitiers, a privit vânătoarea, nu ca Snyders, pasionatul iubitor al sëlbaticei naturi, ci oglinditã prin rađele mai line ale unui prismã de elegantã curtenia

Totũ ast-felũ, invãțaturile mëndrului amicũ alũ lui Rubens, trecëndũ, peste o generațiune, în mintea unui altũ pictorũ de vânătoare, francesului François Desportes,*) au luatũ și aci unũ caracterũ mai puçinũ sëlbaticũ, mai potolitũ. Pornirile impetuóse ale lui Snyders se preschimbarẽ în mișcare, sub pannelul lui Desportes; uria ce întypãri acela în chipurile de animale se prefãcu, la acesta, într'o vioiciune, totũ așa de veridicã, dar mai puçinũ întãrîtã. Ce era focũ și zorũ pe pênzele maestrului flamandũ, deveni graçia naturalã și vioiã pe ale discipolului francesũ.

---

*) François Desportes (1661-1742) pictorũ francesũ, scolarũ alũ flamandului Nicasius, carele invãțase pictura de la Snyders. Tabellurile lui de vânătoare, portrete și animale, sunt destul de numeroșe (23) în galleria Luvrului; apoi se mai gãsescũ și în museele de la Lyon, Grenoble, Rouen, Valenciennes, Nancy. Veđi Clément de Ris. *Les musées de Province*.—Mai multe castelluri regale au fostũ decorãte, în parte, de Desportes: Fontainebleau, Versailles, Trianon etc.

Snyders zugrăvise, alături cu amicul său Rubens, vânătorii la care se cerea o inimă de viteză. Desportes reprezintă petrecerile vânătorescilor ale curții și ale domnilor, ce o înconjură. Cu toate acestea, în tabellurile lui, caracterul vânătoresc este cu mult mai bine marcat decât în ale lui Wouwerman; el nu se știe că a împlă un cadru întreg cu chipul sbîrlit al unui lup, apărându-se crâncen în contra unei întregi drăce de câni, cari îl înhață de gât, de urechi, de cîmă, de pulpe, de pre unde 'lă potă apuca. Botul rînjit le arată colți amenințători și limba, de gîmă multă, îi esse uscată din gîtlej.

Negreșit, amice, că pe cînd te aflaî scolar în Paris, vei fi rătăcit une-oră duminică, - cînd ploua afără se mai allesă cînd vîntul fluiera în pungă - prin lungile săli ale Luvrului, căptușite cu tabelluri din scôla francesă. Nu se pôte atunci ca tu, avîndu lora înduoelă de copillă instinctul vânătoriei, să nu te fi oprit cîte o dată dinaintă vre unei pînze pe care se vedă frumoșii câni de vânătoare, prepelicari, copoi și alte soiuri, stîndu cu îngrijare prin balarii, un stol de potăr-

nichi, s^{eu} scul^{ându} r^ăpede o p^ărech^ă de fa-
sanⁱ cu pennele aurii. Acela a fost^u un^t
Desportes, d^{eca} nu cum-va va fi fost^u o
oper^ă a lui Oudry, c^ocⁱ am^{enduoi} ace^{ști} pic-
torⁱ 'și au împ^{ăr}țit^u, în lunga lor via^ă, favo-
rele cur^{ței} Franciei, zugr^ăvind^u t^ote v^{en}ăto-
rile regale și portret^{ându} pe r^ond^u to^{ți} câniⁱ
cei mai alle^{și} din ha^ștele de la St. Germain,
de la Fontainebleau, de la Rambouillet și de
la Compiègne. Se d^{ice} că Ludovic^u al^u XV-l^e,
ba și strămo^șul s^{eu} marele Ludovic^u al^u
XIV-l^e, se vesela^u f^orte când li se aducea^u
acele portrete și le plăcea a recunn^{osce} și a[']și
aduce aminte numele fi^ă-c^ăruia din câniⁱ
lor de v^{en}ăto^{re}: — «Acestea sunt Bonne,
»Nonne și Ponne!» - va fi d^{is}u cu gravitate
Ludovic^u-cel^u-mare, v^{ed}end^u cele treⁱ că^{țe}le
negre și albe, zugr^ăvite de Desportes. —
«Ace^știa sunt Mitte și Turlu!» - va fi stri-
gat^u r^{id}end^u Ludovic^u-mult^u-iubitul, recunos-
cend^u copoiⁱ s^{ei}, portreta^{ți} de Oudry.

J. B. Oudry, *) care lu^ă hot^{ăr}îrea de a de-

---

*) Jean Baptiste Oudry (1686-1755), scolar^u al^u lui Lar-
gillières, a gravat^u însu^{și} multe deseme. Tabellurile lui sunt
la Luvru precum și în museele din Dijon, Toulouse, Mont-

veni pictorü de vênătoare, din momentul când într'o ñi profesorul lui îi ñise, vëdëndü cum schiñase unü câne: — «Tu n'ai să sîi altü-
ceva decôt unü zugravü de câni!», — Oudry, care a illustratü cu aña multü spiritü ñi talentü fabulele lui Lafontaine, Oudry fu contimporanul séü öre cum urmañul lui Desportes. Nu este tocmai lesne a deosebi unul de altul, pe aceñti duoï artiñti; modul de a vëna ñi întëmplările vênătoareï, fiindü pe timpul lor, mai totü mereü aceleañi, subiectele lor de tabellurï se repetä neîncetatü; apoi amënduoï fusese mai la aceiañu scölä, adicä învăñase de la elevi ai mañestrilor flamanñi. Cu töte acestea, observänduï bine, se vëdü ñi deosebiri în spiritul lor. Desportes are unü talentü lesnicïosü ñi îmbilñugatü; elü vede, pricepe ñi imită natura mai multü cu o grañiä naivä decôt cu sciinñä ñi precugetare. Din contra, Oudry este cu multü mai priceputü, mai dibacü în meñteñugurile arteï; elü sciä să împarñä mai bine lumina, să întocmïascä mai

---

pellier, Nantes, Rouen, Caen etc. Veñi. Clém. de Ris. *Les musées de province.*

frumosu o grupă; elu este într'unu cuvântu mai academicu; dar prin acésta chîr, inspirațiunile îi sunt mai puçinü vióte și coloritu' mai ofilitu decót ale lui Desportes. Pentru dînsul natura e dominată de arté; tigrul, sub pinsula lui, se îmblândește, panthera se înmóia, leul se domesnicește; dar cerbul își păstrésă tótă a lui eleganță, căprióra tótă gingășia ei și în genere, elu sciă să allégă minunatü priveliști plăcute pentru a grupa într'insele scene de vênátóre.

Amênduoî acești pictóri au trăitü fórté bêt-rânî și se póte dice că ei au fostü annaliști plasticî ai vênătorilor din secolul de mărire alü regalității franceze. Pe atunci plăcerile cynegetice ale regilor costau Statuluî millióne pe fiă-care annü; slujitorii vênătoriei, mari și mici, formaü o întregă armată; câniî erau crescuți și hrăniți cu miile; pădurile erau păzite cu îngrijire ca să fiă mereü pline de cerbi, de căprióre, de lupi și de mistreți. Tóte acestea se făceau cu luxü, cu pompă, cu o solemné maíestate. Așa se cădea marelui Rege!

Întelleptul Lafontaine, pentru care Oudry

a lucratu minunate gravuri, povestindu despre brotocelul care

atot s'a imflatu

incot a crapatu,

a distu, sfersindu acesta jalnica dar nefolositoare istoria :

Le monde est plein de gens qui ne sont pas plus sages.

Tout bourgeois veut bâtir comme les grands seigneurs ;

Tout petit prince a des ambassadeurs ;

Tout marquis veut avoir des pages. *)

Potrivitu cu acesta slabicune a omenirei, prinçisorii și margrafi nemțesci, cei despre cari foră induoela fabulistul dice că se imflatu cot puteatu ca să albă ambadori și pagii, voiră să ția și ei haite luxuose de vênătoare, ba și unu pictorū ca să'i illustrese, ca Desportes și Oudry pe regii de la Versallia.

Acesta se întemplă să fiă unu omū plinū

---

*) Lafontaine : *La grenouille qui se veut faire aussi grosse que le boeuf* :

«Lumea este plină de omeni cari sunt toti așa de nebuni.

Fiasec negustorașū vrē să clădīscă ca boierii cei mari ;

Fiasec prinçisorū are ambadori,

Fiasec marchisū vrē să albă pagii.»

D. Sion a localisatu acesta fabulă, în «101 fabule», Bucuresci, 1869, pag. 108. *Broscoiul și boul*.

de talentu, în naivitatea lui, precum se găsesc adesea oameni printre nemții. Iohann Elias Ridinger, *) născut la Ulm, printre Șvabi, lucră neobosit mai mult de o jumătate de secol, când cu pensula pictorului, când cu plumbul desemnatorului, când cu dălțița gravorului, ca să reprezente cerbi și venați de nobili și patroni, și animale sălbatice de prin menagerii, și ilustrații la fabule copilăresci compuse de dînsul, și figuri de căllăria și de vânătoare cu câni și cu șoimi. Căllătorend din loc în loc, el făcea pretutindeni chipul animalelor ce întelnea, însemnându cu

---

*) Iohann Elias Ridinger, (1695-1767). Pe lângă tabellurile lui cu ulei care sunt în genere mici, el a făcut multe desene; apoi a mai publicat în Augsburg și o mare cote de albumuri și de foi gravate, printre care vom însemna ca mai remarcabile, pe cele următoare: (Cine n'a vădit, fără ca să știe poate, gravuri d'ale lui Ridinger?) «Parfaite et exacte représentation des divertissements des grands seigneurs.» 36 stamp. 1729. — «Représentation des plus remarquables cerfs et autres animaux destinés à être chassés par les grands seigneurs.» 100 stamp. 1768. — «Abbildung der Jagtbahren Thieren.» 90 stamp. 1740. — «Entwurf einiger Thiere.» 90 stamp. 1740. — «Fables morales tirées du royaume des animaux.» 16 stamp. 1844. — «L'art de monter à cheval.» 22 stamp. 1722. — «Chasseurs au tir et au vol.» 11 stamp. — Cele mai bune tabelluri ale lui Ridinger sunt la Londra, St. Petersburg, Lipsca și Angsburg.

scrupulositate provenința lor; ast-felū, nū uită chîar a scrie pe portretul unei babețe gușate: «Amū împușcatū acéstă pasere pe Dū-năre, între Peterwardinū și Belgradū.» P'aci p'aci Ridinger era să viiă și pêně la noi!

Dar la nimicū elū nu fu mai meșterū decôt la reprezentarea vênătorilor de cerbī, pe care le a înfăcișatū cu o artē admirabilē, în tôte peripeșiile lor variate. A trebuitū ca în secolul nostru, să apară pictorul englesū Landseer, *) cu mărețele sale figurī de cerbī, dominândū, printr'o nespūsă putere dramatică, peisagele negurōse ale munșilor Scoției, pentru ca tabellurile și gravurele în care Ridinger a scrisū epopea cerbului să aibă rivali vrednici de dînsele.

Dar Ridinger, sub a căruī mână de meșterū, natura sēlbatica a fērelor s'a destălnuitū într'unū chipū așa de mărețū, a fostū totū-de-odată și artistul carele, cu o deplină naivitate, a făcutū, cum amū đice, și catagra-

---

*) Sir Edwin Henry Landseer e născutū în Londra la 1803. Pictorū însemnatū și favoritū alū Engliterrei, elū a fostū numitū asociatū alū Academiei la 1830 și nobilitū la 1850. Tabellurile lui de vênătore și de căni, precum și portretele, l'au creatū o reputațiune meritată în tōtă lumea.

phia de răposare a vânătorilor senioriale din continentul Europei; numai în stampele și în albumurile lui, se mai vedu încă astăzi tipurile și costumele acelor slujitori, pușcași, hăitari, băttăiași: șoimari, cari compuneau personalul vânătorilor din secolul trecut. Când resfoiasce cine-va acele pagine, pe care staū figurați numai ómenī în livrele galonate și cu perruci pudrate, trubaci găităniți, cu cornul de vânătoare încolăcitū sub umere și păsărari înzorzonați cu șoimul pe mână, pare că și-aude fanfarele, cântate pe tonū pițigăitū, de corul vânătorilor din oratoriul betrânului Haydn.

În timpul de acum, cu totū talentul artistului ce le a gravatū, acele imagine, a căror vreme a trecutū, ne adducū aminte pe faimosul marchisū alū lui Béranger carele, în secolul nostru egalitarū, visésă scutiri și drepturi ce aū fostū de multū spulberate de suf-flarea limpeditoare a timpului.

Vivons donc en repos

Mais l'on m'ose parler d'impots!

A l'état pour son bien

Un gentilhomme ne doit rien!

Vous, pages et varlets,
Guerre aux vilains et rossez-les!

Et toi, peuple animal
Porte encore le bat féodal.

Seuls nous chasserons
Et tous vos tendrons
Subiront l'honneur
Du droit du seigneur.

Chapeau bas! Chapeau bas!
Gloire au marquis de Carabas!*)

Dacă în aceste pagine învălmășate, amă
făcută o parte așa de însemnată bătrânului
Ridinger, pe care cele mai multe catalóge de

---

*) Chansons de Béranger: *Le marquis de Carabas*:

Să trăim dar în pace.

Dar ce! vine să'mi ceară mie biruri?

Aflați că pentru averea sa

Unu nobilă nu datorește nimic Statului.

Vo! posluniei și seutelnic! ,

Batteți pe moșiei și'i prăpădiți!

Iar tu, poporū dobitocū,

Vinū de te plăcă sub jugul boiereseū.

Numai noi vomū ave dreptul a vena

Iar tóte codanele vóstre

Vorū ave marea onóre

A ne plăti dreptul stăpânului.

Josū căciula! Josū căciula!

Faceți einste marchisului de Carabas!

musee și pinacothece îlu trecū în tăcere, cauza a fostū că amū găsitū în capul biographiei lui, scrisă de neobositul istoricū alū pictorilor din tôte scólele, de Charles Blanc,*) còte-va cuvinte care, - cu gëndul la tine, - mi l'aū semnalatū într'unū modū cu totul particularū.

Dar mai nainte de a copia dupē Charles Blanc, să nu uitū a mărturisi unū pēcatū în care amū picatū, dēu, numai din dorința ce m'a pētrunsū ca să mă suppuū în sfērșitū și eū preçlóseī și puçinū urmateī povățe a lui Hórațiu:

Semper ad eventum festina.**)

Sciī, frate, c'aū ajunsū băieții să te deē de primejdiā în țerrā la noi! Nu poți să mai scriī unū rōndū, fōrā ca să te descósā și să'ți Iēē socotēla că adicō, de unde aī furatū cutare ideā și de unde aī tradusū cutare passagiti? Ce plăcere mai pòte gusta atuncī unū bīetū românū, care 'și arū fi pusū binișorū numele sēu pe o carte sēu pe o cuvēntare,

---

*) Charles Blanc, *Histoire des peintres de toutes les Ecoles*;—operă care se publică acum de vre o 25 de anni și care a ajunsū a avē peste 580 de fascicule.

***) Horatii, *Ars poetica*. v. 148: «Me.ū grăbesce către sfērșitū!»

rumegate de altul și scrise în vre o limbă străină, scrieri pe care elu, mintosul, le aru fi scosū frumūselū pe romānesce, curate și luminate și numai bune de deochiū, ca apa nencepută?

S'aū deprinsū să stē mereū la pāndā, drā-coșii, ca și cānd altā trēbā n'aru mai avē; cautā, mirosū, se furișēsā prin cărți și dibu-lescū, mai rēū decōt copoīul cānd adurmecā dīra fērei prin țerrānā, și bine n'apuci să te bucuri de vre o nevinovatā haīduciā ce te ai ispititū a face prin codrii litteraturei, cānd fōrā veste, te și pomenesci doveditū. Atunci se facū Dunāre de māniā, domnia-lor, pare-cā ū ai fi jāfuitū chīar pe dīnșii, de averea lor.

La noi în țerrā ānsē a datū Dumneđeū cā n'avemū lege care să ne poprīascā de a vēnā pe moșia altuīa, și pēnē acum nu s'a întēm-platū ca vre unū proprietarū să facā preten-ție cā l'ai despuțatū de vēnatul sēū. Dar nē-mul scriitorilor, -totū d'a-una și pretutindenī mai arțagosū, - nu numai cā 'și apārā morțișū tōte ale sale, dar āncō duce și grija autorilor de peste șēpte țerrī și șēpte mārī. Indatā ce te a cālcātū focul ca să te dovedīascā vre unū

colțatū din scóla nouă, că ai făcutū în cartetȳ, óre care împrumuturȳ tănuíte, adicó, cum amū dice, vre o cĳupelă, fericirea lui e să te scótă în vilégü. Se grăbesce, păgânul, a da sfóră în țerră că te a prinsū cu mâna în sacū; te așterne prin gazete, cu frasele originale ale hoșului de păgubașū de gütü; te batjocoresce cum îi vine la gură și la pénnă; te pune la rōndū cu pungășĳ, cū controbonđĳ, cu cal-puzaniĳ . . . . . Vaĳ de lume!

Věđū că tu, șiretule, te ai feritū de asemené neajunsurȳ și judicândū dupě vorba románului, că paza bună întrece primejdia rea, ai înșĳratū o listă de toĳi autorĳ cyneceticĳ pe care ȳ ai consultatū pentru *Manualul* tēū. Ia să vedemū și eū déca se va găsi vre unul destul de priceputū ca să ghicĳască cum că amū tradusū de pe Charles Blanc, rōndurȳ întregĳ din viățele lui Snyders, Wouwerman, Desportes și Oudry? Côt despre Ridinger, étó mă daū singurū prinsū și începū a traduce de unde ĳĳ spuseiū:

«Déca ești vĳnătorū, trebuiă să cunnoscĳ pe Ridinger, cōcĳ toĳi vĳnătorĳ ĳlū cunnoscū, pré puĳinū în adevĳrū prin pĳnzele sale ce

«sunt rare, dar foarte multă prin numeroasele
«stampe ce s'au gravat de pe dînsul s'eu pe
«care le a gravat însuși el, de pre deseme-
«nele sale. Numai de le vei vedé, acele
«gravurî, te apucă gustul vînătoriei; c'ocî
«într'însele se simte miresmele r'ecorose ale
«codrului și, ca să dicu așa, abur'ela p'etrun-
«d'etore a férelor s'elbatice. T'ote cunnoscîn-
«țele vînătorului staū coprinse în opera nu-
«merosă și variată a lui Ridinger.....»

Negreșitū că tu, ca și mine, vei fi v'edutū
adesé în trec'etū gravurî de ale lui Ridinger,
p'ecum ai v'edutū la Luvru, tabellurî v'enăto-
rescî de Oudry și de Desportes, ba ch'iar de
Wouwerman și de Snyders, p'ecum ancō nu
este prin putință ca să nu fi v'edutū și să nu fi
admiratū cerbî și c'ânî zugr'avișî de Landseer.
Acestū artistū eminentū, resf'atū acum de o
jum'atate de secolū, de t'otă acea spumă a so-
ciet'atei britannice care p'ortă numele de *High-*
life, a avutū meritul de a însinui gustul fru-
m'oselor-arte printre petrecerile *sportului* en-
glesū și a creatū ast-elū o întrégă sc'olă de
artistî contimporanî, ce s'arū puté numi *fa-*
shionabil și printre carî s'a deosebitū mai cu

sémă, pe continentü, francesul Alfredü Dreux, pictorul elegantü alü cavalcadelor și alü vênătorilor *du beau-monde* parisiänü.

În urma acestora, furnică astăzi prin capitalele Europei apusene, o glótă de zugravü, cariü pe tótă dioa, așternü pe pênză și pe cartonü, séü chipuri diaphane de caü de alergătóre, *race-horse*, și de *jockey* pestriși, expuși la vederea amatorilor pe înverditul *turf*, unde ei se întrecü la *steeple-chase*; séü portrete de dulci, de câni și de căței din tóte acele felurite rase, cu care Englesii și imitatoriü lor, petrecü séü se servü spre a goni și a prinde totü soiful de vênatü, începëndü de la mên-drul *foxhound*, care s'aține nemilitü pe urma férelor din codru, pêně la cüful de *pinch*, care sucesce gütul chișcanilor, și de la vîrtosul *bulldog* cu botul cürnü și turtitü, pêně la delicatul *King-Charles* cu përul flocoșü și móle ca mătasea.

Dar vênătórea, privită din punctul de vedere artisticü alü passionașilor *sportmen*, își are ași litteratura ei, precum își are și artele sale. Așü repeta nume de autori coprinși în lista întocmită de tine, decă m'așü încerca să

facu o analiză critică, demnă de a figura în gazeta numită *Sporting Magazine*, și apoi Vicomitele Adolfu d'Houdetot și D. Elzéar Blaze*) au luat de multă asemené sarcine, pe care scii bine cu câtă știință, talentu și spiritule au îndeplinitu. D'așu fi mai vênătoru, sêu decă noi toți amü avé materie și miqlóce, mai bine arü fi să facemü, pentru țerra nóstră, unü albumü sêu unü *Keapsake* luxuosü ca acela pe care o companiă de nemeși magyari, avëndü în fruntea lor pe Comitele Em. Andrasy, omul politicü de astăđi, l'au publicatü, sânt acum cöți-va anüi, sub titlul: « Vênătórea și Sportul în Ungaria. » *)

---

*) Vicomte Adolphe d' Houdetot. *Chasses exceptionnelles*. Paris. 1849. - Elzéar Blaze. *Le chasseur conteur* ou *Chronique de la Chasse* contenant des histoires, des contes, des anecdotes depuis Charlemagne jusqu'à nos jours. Paris. 1840.

*) *Les chasses et le sport en Hongrie*, d'après l'original hongrois par M^{rs} les comtes Emmanuel Andrasy, M. Sandor, B. Festetitz et les Barons Orzy, F. Podmaniczky, B. Wenckhelm et G. Szolheck, trad. par J. B. Durringer et A. Schwiedland. Pest. gr. fol. cu 25 stampe colorate.

IX.

Dar la ce să ne suimă așa susă cu zădărniciile? La ce să călcămă orbesce pragul semețu ală trufașelor palate, unde o să ne întelnimă pôte numai cu neajunsurī și cu umilințe? Nu sântemă noī óre strănepoī ai potului carele a pusă maī presusă de tóte, *auream mediocritatem*,*) viața simplă, modestă.

---

*) Horatī, *Carmin.* II. x. v. 5-8:

«Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.»

—«Celă ce se mulțumescă cu prețioasă mediocritate, rămâne și feritū de rușinea unei locuințe ticăloșe, și apăratū cu înțelepciune de a rīvni la palate.»

și fericită, pe care totu omul 'și o pôte do-
bândi, când sciă să 'și mărginîască trebuințele
și plăcerile după a sa puțință?

Nu amü învățatü noi minte din țișele ve-
chîului nostru *letopisițü*, când elü ne vorbesce
despre desșănțatele poște și rîvniri ale Dom-
nilor celor lacomi și necumpătați? « O nesăți-
« ósă hirea omului, spre lățire și avuția órbă ;
« pre cõt se mai adauge, pre atóta rîhnésce!
« Pohtele omului n'aü hotarü ; avëndü multü,
« cum n'are avé nimica îi pare ; pre cõt îi dá
« Dumneđeu nu se satură ; avëndü bunü alü
« sëtü, și la alü altuța bunü a 'lú cuprinde cas-
« că, și așa lăcomindü la alü altuța, sosesc
« de perde și alü sëtü ! » *)

Și apoi încö n'amü fostü noi toți legănați
din prunciă cu acele strophe primăveróse, în
care ni s'a spusü cum omul pôte să guste, sub
pólele glorioșilor noștri Carpați, tóte bună-
tățile viăței ticnite? Obositü, desgustatü de de-
șertăciunile, de vicleșugurile, de zavistiile lu-
mesci, care 'lú aü făcutü, pentru unü timpü,

---

*) Aceste cuvinte, Mironü Costinü, în *Letopisitul* sêu, le
applică la Domni și la Impărați. — *Chronicele României*, a doua
ediț. de M. Cogălnicenu. Bucuresci, 1872, vol. I. p. 304.

să 'și oropsiască chiar și *cithera* favorită, — scumpa moștenire de la glorioșii săi părinți, — poetul român îi aduce cu dragă aminte de dulcea viață de la țerră, de liniștitele priveliști ale câmpului, de înviătorele plăceri ale vânătoriei, și atunci, în versuri limpezi și lină legănată, el ne descriă traful pacinic și fericit pe care noi, nesocotiți, îl jertfim pe totă dioa sgomotóselor amăgirii ale viaței de oraș.

Ascultă 'lă și acuma, amice, cât de dulce șoptesce, în vechia sa limbă :

Se întinde o câmpie
De sub póle de Carpați,
Câmpu deschis de vitejie
La Români lăudați.

Surpături sânt de o parte   Acolo amă eu căscioră
D'ună orașu ce a domnită;   Pe ună vârfu de delisoră;
O gârliță 'ncóci desparte   Curge 'n valle o apșoră
Ună câmpu fórte 'nveselită.   Murmurându încetișoră.

Impotrivă smălțuite
Déluri altele se vëdă,
Și 'n vâlcelele 'nflorite
Mfeii pască, alergă și ședă.

Lasându ale lunei mare
Cinsti, nădejdi și fumuri secti,
Amăgiri cu 'ncredințare,
Vrăjmași calzi, prieteni reci,

Acolo cu sănătate, Când la viță, la grădină,
Cu odihna însoțitū, Când la câmpū, de multe ori,
Tót'a viaței bunătate Cu o muncă pré puțină,
Dobândiamū eū înmulțitū ; Pildă damū la muncitorī ;

Când cu mreji amăgitoare
Viī prindeamū păseri în sborū,
Când prin țevi fulgerătoare
Cu plumbū le'asvêrlamū omorū ;

Când cu câni prin pădure,
Vulpe, iepure fricosū,
Lupul nărașitū să fure,
Ii răniamū mai cu prisosū. *)

Ast-felū cântă «cithera împăcată» a poetului nostru, la începutul acestui secolū de pe malurile târgoviștene ale Dâmboviței,

---

*) Collecție din poeziile Dnului Marelui Logofetū I. Văcărescu. București. 1848. «O zi și o noapte de primăveră la Văcărescu», seū *Primăvera Amorusui*, stropha 24 și următoarele.

cătându și elü plăcerea lui acolo unde o arăți astăzi tu, acolo unde o aflase unü altü amabilü philosophü și grațiosü versificatorü francesü, nobilü marchisü, d'asupra căruia furtunosă revoluțiune de la 1793 trecü, ca prin minune, föră ca să 'lă attingă. Saint-Lambert, *) în poema sa didactică asupra *Impurilor-annului*, a descrisü, în cântul alü treilé, consacratü tómnei, vênătórea falnică și sgotósă de cerbi, cu totü alașul ei de ogari, de vênătorü căllări și de sunătorü de fanfare; dar elü, ca iubitorü alü tăynicelor și liniștiteilor plăceri, și a păstratü sieși unü rolü în vênătórea cea singuratică, cu prepelicarul, pe care o schițesă în următóarele cöte-va versuri armoniose și plăcute:

Tantôt dans le taillis je vais, au point du jour,
Du lièvre ou du chevreuil attendre le retour;
Et tantôt, parcourant les buissons des campagnes,
Je cherche la perdrix qu'appellent ses compagnes.

---

*) Marchisul de Saint Lambert, născutü în Lorena la 1717, a muritü în Paris la 1803; elü a fostü membru alü Academiei Francese și a trăitü în totü timpul Revoluțiunei la Eaubonnes lângă Montmorency: a compusü mai multe serieri poetice și filosofice. Poema lui, *les Saisons*, a părütü în anul 1765.

Mon chien bondit, s'écarte et suit avec ardeur
L'oiseau dont les zéphyrș vont lui porter l'odeur :
Il l'approche, il le voit ; transporté, mais docile,
Il me regarde alors et demeure immobile :
J'avance, l'oiseau part ; le plomb que l'oeil conduit
Le frappe dans les airs au moment qu'il s'enfuit ;
Il tourne, en expirant, sur ses ailes tremblantes,
Et le chaume est jonché de ses plumes sanglantes.')

Sperü, amice, că acum celü pușinü, după ce laudaiü, pôte cu ceva prisosü, alexandri-
nele curatü țesälalte și frumosü dichisite ale
unuï poetü omü de trebă, și ast-felü mă
rostiü chïar și în versurï, copiate de la dîn-
sul, asupra plăcerilor vênătoreï cu prepeli-
carul, acum, șicü, sperü că'ți voiü fi broditü
gustul, îți voiü fi intratü cu totul în placü

---

*) « Cöte o dată, la revêrsatul șorilor, me ducü în pădure ca să
așteptü întörcerea iepurelui seü a căprioreï; și alte dăși, stră-
bättändü băläriile de pre câmpia, cautü potêrnichea pe care o
chïamă șoșile ei. Cănele meü saltă, se dă în läturï, și urmäre-
sece cu înfocare pasërea alü căruï mirosü i'ä addusü vântul. Elü
se apropiä de dînsa, o vede; aprinsü, dar ascultätörü, elü atun-
ci se uită la mine și stă nemișcatü. Eü înaintesü, pasërea se
scölă; plumbul, îndreptatü de ochiul meü, o lovesce prin aerü în
momentul când ea sböră. Murindü, ea se röstörnă pe aripele'i
tremurände și érba îngälbenită se împle de pennele ei sânge-
rände. »

și că de-o-cam-dată mă potî răsfața, plutindî pe deplinî în apele tale.

Dar aci trebuiă să mărturisescî că, de cînd sînt, eî n'amî avutî cîne de vînatîre și nici n'amî vînatî cu vre unî cîne de împrumutî; ast-felî încîot de la mine însunî, adicî din creeriî și din inima mea n'ai să așteptî nimicî întrî lauda acestui felî de plăcere. — «Atîta pagubă!» vei dice fîră îndoielă, și vei ave dreptate, cîci, în așa prilejire, în locî de a spune de la mine, în locî de a îmbăîtera cu anevoință, eî însunî, descrierî rîu nimerite și cugetări prostî îndrugate, mă vedî silitî a cere de la alții să 'mî arate și mie cum se pîte aprinde încîhipuirea omului din vînatîrea ta favorită, și cum condeul și pinsula au isbutitî a ne destăînui farmecul ei.

În zadarî ânsî cautî în dominiul artelor, imagine de acestî felî, care să mă fi opritî în locî de mirare și să'mî fi strecuratî în sufletî, acea plăcere, acelî fiorî de mulțumire ce resimte cugetul și inima cînd o idee seî o simțire adîncî încercată, le este transmisă printr'o operă de artî, concepută cu putere și realizată cu talentî. Nu tîgădufescî că a-

semené opere trebuiă să existe prin mulțimea de picturī, reprezentându scene din vênătórea cu prepelicarul, care, pe totū anul, înavuțescū collecțiunile de tabellurī și albumele amatorilor din Europa întrégă; dar mintea mea poznașă nu mă lasă de-o-cam-dată să mă gëndescū la altele decôt la păcăliturile prin care Philipon, Cham, Bertall, Daumier și totū veselul tarafū alū spornicilor caricaturistī de la *Charivari*, de la *Journal pour rire*, de la *Monde illustré* și de la alte atôte foī glumețe, ilustrésă în fiă care tómnă, la deschiderea vênătórei, pe bīețī burgheșī parisianī, negustorī cinstițī ca și Burtă-Verde, Gură-Cască, Ton-patera și alți nevinovați *ipochimeni* de la noi.

Pare-că vędū colo, pe unū bīetū vênătorū, bondocū și pântecosū, bălăcindū ca vai de dīnsul, pe plóie și pe slótă, într'o luncă noroioasă, cu pământū elisosū de o schiópă pe încălșăminte și trecēdu'lu miī de nădușeli ca să porțe în génta îmbăierată de gūtu'i gheboșatū, nu iepurī și potêrnichī uccise cu grămada, ci chīar pe odorul său de prepelicarū căruia, - ostenitū, se vede, de atôte âmblete

pe jos, — ce i s'a părut? că, decît a *sta* vênatul, mai bine 'î arû veni să *stea* să se odihniască în mişlocul mocirlei, pare-c'arû y chîiar şi la vatra cuinei de a-casă.

Apoi mai uîte şi altul, slabû şi costelivû ca unû callû de bracû, cu ochelariî pe nasû, cu gura căscată, descărcându'şi puşca, mērgă unde o merge! în cocheta becaşină ce se zăria pe malul bălţei: — « Aport! » strigă elû cu îngânfare prepelicarului şi acesta se întorce, cam pe duoë cărrări, cu o bróscă rēscărată în botû, pe când pasērea fuge, leşinândû de rîsû în sboru'î caprişiosû.

Totû fabula cea vechiă:

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.*)

Spune într'adevērû decă nu sînt mulţi vênători, marî şi mērunţi, cariî arû putē cu totû dreptul să ūeē acēstă poetică anthitesē ca devisă neminşită a vrednicei lor vênătoresci?

Din norocire, tu nici grosû nu eşti, nici ochelariî nu porţi; prin urmare n'ai să te sbûr-

---

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 139: «Munşii în lēuşiă nascû unû şoricelû de rîsû.»

lesci, bănuindă că, în vorbele mele, jăcă ursul prin vecinî. Dar nu se sciă în ce mână potă să pice aceste soî sburătore, *habent sua fata libelli*, *) și ca să rămăi în bună pace cu toî vênătorî, chîr și cu aceîa căroră le place numai vênătoreă singuratică prin crângurî și pe miriștî, lasă-mă să'î adducă aminte despre o carte pe care amă citit'o și o recitescă adese, eă, carele nu sînt vênatoră, cu o nespă plăcere.

Se vede că Rusșî, de cînd aă începută a compune opere litterariî, aă arătătă ună felă de predilecțiune pentru scrierile vênătorești, măi allesă cînd acestea le daă ocasiune de a desfășura, sub penna lor, priveliștile naturrei, pe care totă vênătorul se învață a o ūbi.

Cunnoscă numai din spusă, cartea lui Aksakof, care mi se pare că, sub titlul de *Записки охотника*, *Scrisele ună vênatoră*, a împrespătătă și a desvoltătă, cu ună talentă admirabile și de totă originală, în sêlbăticia sa,

---

*) Terentianus Maurus, *de Litteris, Syllabis, Pedibus et Metris*, poemă didactică coprinsă în «*Grammaticae Latinae auctores antiqui*, edit. H. Putsch. Hanovrae. 1605. p. 2383. et. sq.» — «Aă și cărșile sôrtea lor.» -

acelü tabellü alü stepei din Russia meridională, pe care l'a schițatü mâna de măiestru a lui Gogol și pe care eü amü începutü, mai adinéurî să'lü jumulescü ca să'mî dregü și să 'mî împodobescü cu strălucitórele lui penne păunesci, ceia ce spusese despre Barăganul nostru condeful meü celü smédü, mollaticü, sérbédü și spalăcitü.*)

---

*) Amü vorbitü despre Aksakof dupe aprecierile Dⁿⁱ Hăseu. Póte că făceamü mai bine a'lü trece cu vederea, precum așü fi făcutü póte încă și mai bine să nu mai fi pomenitü, în această epistolă, nici despre Gogol, nici despre orî ce altü scriitorü rusü. La noi acum, când vorbeșee cine-va despre slavonî, fiă în materie de litteratură, de philologiă, de istoriă și mai allesü de agricultură, apoi ilü leé lumea la ochi, și își aprinde pafe în capü. Să găsescü chîlar unî mai radicalî, mai puriști, mai români decót totă *sementia romanesca*, decót totă *terrina romanesca*, ba și decót toți *boi romanesci*, carî ilü isbescü și cu cöte *una mostra de critica* de 'i resună creerii. Sperü ânsé că eü unul amü să rămăiu nevătămatü, de și unü amicü, citindü epistola mea în manuscrisü, m'a amenințatü că are să se supere pe mine autorul comediei *Revisorul generalü*, care s'a jucatü ierna trecută pe teatrul naționalü din Bucuresci. Această amenințare eü ânsé amü privit'o ca unü ce cu totul imposibile, cöci amabilul și spirituosul autorü sciă bine cöt amü stărunitü eü pentru ca comedia deale să se jöce precum o scrisese și apoi orî cine póte vedé în fâșiorele *Revistei Contemporane* de estimpü, unde această comedie se typăresce, cum că numele lui N. Gogol figureșä în fruntea imitațiunei române. Nu aci dar 'și arü avé

Ca și Aksakof, Iwan Turghenief a scris unu șirū de istoriōre sēū povestirī vênătorești, *Рассказы охотника*, ale căror scene se petrecū când într'una din acele bētrâne pădurī de mestécăni, de brađi și de anini, ce crescū sub cerul înnoratū alū Russei, pline de sitari, de cocoși sēlbatici și de ȳerunci, când într'unū sohatū fōră marginī unde, printre copitele sglobiilor mīnji ce pascū în ergheli, se stre-cōră pitpalacul limbarețū, când pe unū he-leșteū cu zăgazū de taraci, din trestiile stu-fōse ale căruia se înalță în aerū plotōne col-țurate de rațe sēlbatice.

«Aȳdemū la Lgovū!» - ȳi spune într'o și tovarōșul sēū de vênătōre, Iermalaȳ, curatū typū de țerranū *Крѣпостной* muscalū, plinū de frica ȳarului, a stēpânului și a lui Dum-neđeū, dar priceputū și meșteșugarițū la vreme de nevoiă: - «Aȳdemū la Lgovū; acolo

---

locul vre o îputare de a se tăinui cum-va numele autorului originalū. Dar să închipuimū că arū ajunge prieina la adicō, ore atunei l'arū tăia capul pe D. Petre Grădiștēnu, domnialū carele de când este n'a *manatu boi romanesci, injugati cu jugu romanescu, la aratru romanescu, cu stremurare romanescă, etc., etc., etc.*, s'arū pricepe ore domnialū ca să ne tōrne *una mostra?*... Non licet omnibus adire Corinthum!

«o să împuscî, *batîuşca*, raţe cît vei bine-voi să'ŝi placă;» şi cu tóte că raţa sêlbatică n'are nicî unû preţû în ochii unûi adevêratû vênătorû. . . . . *)

Acum înţelegû, amice, pentru ce tu n'ai vorbitû, în cartea ta, despre aceste sburătóre care ânsê, din punctul de vedere alû ornithologiei naţionale, nu sunt totû aşa vrednice de nesocotitû, de vreme ce este unû vênătorû din cei de frunte de la noi, pentru care Petrache, preparatorul de la museû a împăiatû peste trei-şeci soşurî felurite de raţe sêlbactice, împuşcate tóte pe bâlşile de la Gréca şi de la Căldăruşanî, pe heleşteele de la Obilescî de la Coconî şi prin alte locurî totû vecine. Arû fi interresantû de a cullege numirile poporane ale acestor speciî de raţe, chîar déca une orî ele nu arû ţine séma de buna-cuviinţă a salónelor; apoî arû trebui confruntate cu cele

---

*) Aşa începe una din povestirile lui Turghenîef, care tóte coprindû cóte o mică scenă de obiceiurî ale câmpenilor Rusiei, sîă boîernaşî de ţerră, *odnodvortzi*, sîă neguşătorî, *kupîi*, sîă robî ţerranî, *krepostnîi*, preeum erau sâtenîi pênê acum vre o şeci anî. Rusşii, în limba lor, fórte ceremoniosă şi dulcegă, dau numirea de *tatâ*, *tâtucă*, (*batîuşca*), mai marilor lor, de la împêratû pênê la pîrcûlabû.

despre care vorbesc naturalistii s^{eu} cel^u pu-
cin^u cu cele zugrăvite în cartea lui Chenu,
l'Ornithologie du chasseur. Et^o un^u supplement^u
pentru a doua edi^{ti}une a *Manualul^u t^{eu}*!

P^ote c^ă atuncⁱ, vorbind^u cu osebit^ă laud^ă
despre adaosele ce veⁱ fi făcut^u opereⁱ tale,
dupe ale mele povă^{tu}irⁱ, voi^u sf^{er}și cu istoria
lui Iermalai, carele p'aci p'aci era să se înnece
în balta de la Lgov^u, împușcând^u rațe, ca un^u
p^{ec}ătos^u; iar de o-cam-dat^ă mă mărginesc^u
a spune, în trei cuvinte, c^ă descri^{ti}unile lui
Turghenief sunt curate tabellurⁱ esșite dintr'
un^u pennel^u de meșter^u:

Ut pictura poesis!*)

De c^ote orⁱ, citindu-le, mi s'a părut^u c^ă
'mⁱ trece pe dinaint^e ochilor una din acele
simple priveliș^{ti} ale natureⁱ, în care pictorul
hollandes^u Ruysdael a sciut^u să respândⁱasc^ă
o umbr^ă de melancoli^ă care p^{et}runde așa de
ad^unc^u inima! Pe pov^{er}nișul unei pădurⁱ a
careⁱ verd^eț^ă începe a se p^{al}i de suffl^ărire
t^omneⁱ, se deschide un^u drum^u n^ăsipos^u ce
se perde în zarea întunecat^ă a dep^ărt^ăreⁱ,

---

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 361: «Ca pictura și poesia!»

sub nuori posomorîți; vîntul batte și applcă crăcile pe jumătate góle; pămîntul e presăratu cu frunțe uscate, ce parü a se rostogoli fîșiindu d'a lungul căi. Unü bîetü drumețü, cu o sarcină de nuiele la spinare, suiă cu greü delul, urmatü de trei câni. Atôt și nimicü maî multü;*) dar chîar și în âmbletul apăsatu alü cällëtoruluï se simte taînica întristare a firei; dintr'însul și din tóte se resfiră peste totü tabellul acelu farmecü dușosu în care inima omenescă cu plăcere se afundă, când une ori fugimü, obosiți de lume și remânemü singuraticü și neturburați în mișlocul nesimțitóreï seîbăticimü.

Fi-va óre și acésta, una din simțirile în care își găsescu a lor mulțumire vênătorü iso-lați? De este așa, apoi a trăi, còte-va ore celü puçinü, numai cu sine și departe de ochü

---

*) Iacobü Ruysdael, (1636-1681) născutu în Harlem, a zugrăvitü numai peisage, în care alți, și maî cu sémă Wou-werman și Berghem, aü adăogatu une ori persónne și animale. Tabellul de care vorbimü se află la Luvru, (Le buisson, no. 472) unde l'amü admiratü adese, precum și altele la Paris, la St. Petersburg, la Dresda. Aci e și peisagiul lui Ruysdael care pórtă numirea de *Vênătórea*, cu figurü lucrate de Van der Velde.

acelora cariî, în lume, îþi urmărescû gëndu-
rile și mișcările séu cu grijă séu cu ură; a se
simþi singurû, fiinþă cugetătore, în faça unei
firî întregî fôră de simþirî și a'þi pune tôte si-
linþele spre a o supune la a sa voinþă; étö
negreþitû o nobilë ispită pentru mëndria o-
menescă, și déca dînsa ajunge a se însuþi în
trudele singuraticëi vênătorî, apoî neapă-
ratû acea vênătore este o mëndră, o nobilë
patimă.

Aimer, boire et chasser, voilà la vie humaine
Chez les fils du Tyrol! - peuple héroïque et fier!
Montagnard comme l'aigle et libre comme l'air!

. . . . .
Ce n'est pas son métier de trainer la charrue;
Il couche sur la neige, il soupe quand il tue;
Il vit dans l'air du ciel, qui n'appartient qu'à Dieu.
L'air du ciel! l'air de tous! vierge comme le feu!

. . . . .
Tu n'as rien, toi, Tyrol, ni temples, ni richesse,
Ni poètes, ni dieux; - tu n'as rien, chasseresse!
Mais l'amour de ton coeur s'appelle d'un beau nom:
La liberté! *)

---

*) Alfred de Musset. *La coupe et les lèvres*: Invocation:
A iubî, a bé și a vëna, étö viaþa omuluî
La fii Tyroluluî! - poporû heroicû și mëndru
Muntenî ca acuilă și liberî ca aerul!

Aşa cântă poetul viaţa unui poporü de vênători, care în singurătăţile muntöse ale Alpilor, traesce de secolü, pândindü vulturul şi căpriţa pe piscurü fórá urme. Artea chîar l'a identificatü cu idea vênătoriei şi cine póte spune că n'a vëdütü adesé tabellurü în care, pe o pajişte înverđită cu brađi urieşi, trecü Tyrolesi cu pălăriile lor ţuguşete şi împodobite cu penne de păunü, purtândü puşca pe ai lor umeri, iar pe stînci albiciose ce se perdü în vesduhü, s'arată sfiştä capra-negră cu corniţelei crescute în formă de cârligü. Există mai allesü în Germania meridională, în Bavaria şi în Austria, printre Şvabi şi Styrieni, o scólă întregă de pictori cari reproducü neîncetatü asemené scene; dar trebuiă să şi spunemü că magnetul lor pittorescü s'a cam

---

Nu e tréba lui de a mâna plugul.
Elü dörme pe zăpadă; mănuncă decă uccide;
Elü trăiesce în aerul cerului, care e numai alü lui D-deü.
Aerul cerului! aerul tuturilor! feciorelnicü ea şi focul!

Tu, Tyrolü, tu n'ai nimicü, nici temple, nici avuşi,
Nici poei, nici dei!—nu n'ai nimicü, ţerră de vênători!
Dar amorul inimei tale pórtă unü nume frumosü :
Libertatea!

trezitü, chîar prin spornica lor înmulțire. Vorba francesuluï:

Faut du Tyrol; mais pas trop n'en faut! *)

séu ca să fimü maï classicî și să applicămü artelor axiome de o natură maï filosofică, maï poetică, maï esthetică, să amintimü regula pe care s'a întemeiatü multü-cumpătata cultură a poporuluï hellenü și pe care, Pindarü, printre alții mulți poeți și prosatorî grecî, a exprimat'o într'astfelü:

Χρη δε κατ' αυτων αει παντος εραυ μετρον. **)

Ce bine arü fi fostü, - nu este așa, amice? - să 'mî fi addusü eü maï de multü aminte de o așa înțelléptă învățatură! Aï fi scăpatü maï estinü și 'ți așü fi cruțatü multe din rătăcirile netrebnice, din cărrările înfundate, din cotiturile zadarnice, din urmele pierdute, din *mincünile* vrednice de celü maï îndărătnicü vulpoïü, prin care te mânü fõră de milă, de când aï avutü pécatul să ieï aceste foï în mână.

---

*) «Bunü e și Tyrolul; dar iar pré multü nu trebuia.»

**) Pindari, *Pythia*. II v. 34: «Trebuia ca în toate și în totü d'a-una omul să caute drépta mësura.»

Să voiți eu însu'mi a resuma acuma câte amă spusă pêne aci, ȕeă, nu sciă de așă puté. Măcară în privința artelor vânătorescî s'ară cuveni ânsă să'mi adună în mănuchiă, notițele, răsipite aci ca așchiile și ca surcelile ce se'mpraștiă fôră folosă când, cu o teslă rěă mănuită, o calfă de dulgheră stîngaciă cîopârtesce bîrna, care esșise mēdră și temeînică din pădurile, unde, sub paza Domnului, ea a crescută în largul ei.

Dar cum? să mă vorbescă ȕarășî despre plastica vânătorescă a anticilor, cu idealul lor întrupată în statua Dianei vânătorescî, cu expresivele lor bas-reliefuri cynegetice de pre arcul lui Constantină, cu picturile lor curioșe din mormēntul Nasonilor? Să ne mă întôrcemă la vânătorile concertante ale Sassanidilor din muntele Bisutună? Ș'apoî d'acolo să răsărimă tocmai în fundul Europei, ca să scoțimă în pescerile Dordoniei, siluette de fere antidiluviane sgâriate de Samoșeșîi Franciei? Și aci să 'mi gălescă beléoa cu Gallii, vânătorii cei vestișî, pe cari eu amă uîtată să'i pomenescă, și pe dînșii, și pe câni lor așa multă lăudașî de tótă anticuitatea, și mă allesă

pe ȕeul lor *Cernunnos*, a cãruî cãpãġinã, frumosũ ĩmpodobitã cu o minunatã pãreche de nãprasnice cõrne de cerbũ, s'a descoperitũ la 1711, chġar ĩn temeliile cathedralei din Paris ŝi ŝede acum, ĩn rõndũ cu ȕeiġ, pe unũ altarũ pãgãnescũ, expusã la privirile ŝi la resgãndirile tuturilor oneŝtilor consorġi parisiani, cariġ se preãmbã curioŝi prin ĩnstructiva grãdinã a museului de la ospelul Cluny?*)

Sã trecemũ, sã trecemũ ĩnainte, uġtãndũ miniaturile scãlĩmbate ŝi ticluite de prin cãrġile didactice ale secolului de miȡlocũ; sã nu ne oprimũ nicĩ la gravorul Albertũ Dũrer, nicĩ la sculptorul Jean Goujon, cariġ fiã-care a

---

*) Catalogul museului, No. 3. «Unũ altarũ cu patru feȕe, sculptate cu cõte unũ bustũ de ȕeitãte fiã-care.» Acẽstã figurã este gravatã ĩn P. Lacroix, *Les arts au Moyen âge et à l'epoque de la Renaissance* (Paris, 1869) pag. 353. — Dẽca Gallo-Romaniġ aveau pe ȕeul cornoratũ *Cernunnos*, Daco-Romaniġ aũ avutũ ŝi ei unũ *Joue Cernenu* (Jovis Cerneni), despre care se face vorbã ĩnr'una din tablele cerate, descoperite la 1790 ĩn Abrudul Transilvaniei, ŝi publicate maiãntẽiũ de Massmann, *Libellus aurarius* (Lipsca 1840) ŝi mai de curẽndũ de R. P. Tim. Cipariu, ĩn *Archivul pentru Filologia ŝi Istoria* (Blajũ, 1867) p. 72 et sq. Nu putemũ sei dẽca Jouele dacicũ avea ŝi elũ cõrne ca celũ gallicũ, dar e probabilũ cã numele lui provenia de la colonnia Zernes sãũ Cerneŝii de pe malul Dunãrei. (Massmann, op. cit. p. 116-119).

creatū în trecētū cōte o splendidă emblemă a vênătoriei, unul în spiritul mysticū alū Germaniei, cel-l-altū dupe ideile elegante și rēs-fățate ale Francesilor.

Ajunși la timpul Rennascerei, să mai salutămū âncō o dată, dar de departe, pe marele Rubens, care a zugrăvitū lupte dramatice între fere și ómenī, iar nu vênătorī dupē cum le ceremū noi. Amicul sēū ânsē, Snyders, îndată ne va împăca, presentându-ne pe dobitocele codrilor turbate și îngrozite de góna vênătorilor. Wouwerman ne va abatte unū momentū de la trudele vênătoriei, spre a ne desfăta cu plăcerile ei câmpenescī și galante. Dar apoi pictoriī francesī din gloriosul secolū alū Ludovicilor, Desportes și Oudry, artiștī pētrunđētorī și dibacī în studiul naturei, ânsē cumpătași în pornirile ei, ca totū aparatul pomposū alū regescilor petreceri, ne vorū strămuta din nou în pădurile cu vênatū și în miđlocul hațtelor de câni. La dînșiī mai ântēiū încolțesce, sub pennelū, figura correctă și deștēptă a prepelicarului.

Némțul Ridinger, păstrândū și inventoriândū

pe de o parte tradițiunile oficiale ale artei din secolii trecuți, se alătură, pe de alta, și mai mult, în naivitatea sa germanică, de selbăticia naturei.

Cu secolul nostru apară Sir Landseer și Horace Vernet. Inzestrați amândouă cu talente de frunte, unul deschide orizontele dramatică ală vânătorilor de cerbi din munții neguroși ai Scoției; cel-l-altă rechiamă, cu mai multă instinctă vânătorescă de cõt Rubens, priveștea animată a periculóselor vânătoră din pustiile prigorite ale Africei.

Operile acestuăa dău nascere la o scólă de pictoră modernă, cariă își allegă subiectele de tabellură în vânătorile de prin totă felul de țerră străină și depărtate de continentele nostru. Acea scólă noi amă numi o *Scóla de pictură vânătorescă exotică*.

Dupe Landseer, carele pe lûngă cerbi, a mai zugrăvită și câni, cai, *lorși* și *ladies* englese, -imitată în Franția de Alfredă Dreux, -a răsărită o *Scólă de pictură vânătorescă a sportulă*.

Apoi, pe o tréptă mai modestă a societăței, în Englitterra, în Franția și chăar în Germa-

nia, s'au ivitu pictorî carî au representatû seriosû vênătórea cea mică, cea cu prepelicarul, și au creatû astfelû, — în lături de toți caricaturiştil din aceleași țerrî, ce neîncetatû se légă de biétă brasla vênătorilor mărunți, — cea ce amû puté numi *Scóla de pictură vênătórescă burghesă*.

În fine Helveția și Tyrolul, piscurile și căprițele, au inspiratû pe numeroșii artiștii carî constituiescû romantica odraslă a *Scólei de pictură vênătórescă alpestră*.

Dupe acéstă nomenclatură substanțială și după acéstă classificațiune systematică a artelor vênătórescî, celû ce va cuteza să dică că eu n'amû cunnoscînțe speciale în arte, nici methodû în scrierile mele, îlu rogû să pofțiască domnia-luî la întrecere cu mine și să'mî spuiă, dreptû probă, cărei scóle de pictură vênătórescă atribuîă tabla zugrăvită de sub umbrarul cârciumei luî Kyr Ioniță Buzdrună, de la morile Cîurelului, unde trecû Nemți la vênătóre, în care tablă figurésă, pe unû fundû portocaliû, unû vênătorû albastru trăgêndû cu pușca într'unû iepure roșu, care ține veselû în labe o ploscă cu vinû, și tóte

acestea înconjurate cu următórea devisă, plină de dulci și iscusite adimeniri, pentru orî ce vênătorü :

ДѢКА ТЕ ДСЧІ ЛА ВЗНАТ,
ВИН'О'НКОА СЗ ЗИЧІ ВІВАТ!
ДѢКА ВРЕІ СЗ ДМПСЦІ ТОН,
ІА ПОХТЕЦЕ ЛА ГИИЖЕ КСН ! (Sic!)

Amice autorule, 'mî așü lua acum ȝioa bună de la tine și m'așü închina ȝie cu plecăcüne, mulȝumindu'ȝi pentru momentele plăcute ce m'ai făcutü să petrecü, mai ântêiü citindu'ȝi cartea, și apoï gêndindu-më la dînsa, ca să îndrugü tóte aceste nevoiașe glume, *difficiles nugae*.*) Dar și aci 'mî e témă că o să te superî, socotindü că amü vrutü să te lasü singurü singurelü, tocmai sub umbrarul luï Kyr Ioniȝa.

Să căutămü dar, pentru acestü *itc missum*

---

*) *Martialis, Epigram. II. 86.*

«Trupe est difficiles habere nugae
Et stultus labor est ineptiarum.»

«Prostü lucru este când se ține omul de glume nevoiașe
și neroȝescă trebă sunt flêcurile.»

est alu tovaroșiei năstre vânătorescî, unu aeru
maî curatû, maî înviătoru, în care vechia
năstră prietenia să se simtă maî la locul ei,
unde să putemu repeta versurile lui Musset
pe care ni le dăceamû și acum vre o cincî-
spre-șede annî:

Oui, la vie est un bien, la joie est une ivresse.
Il est doux d'en user sans crainte et sans souci,
Il est doux de fêter les Dieux de la jeunesse, (?)
. . . . .
D'avoir vécu trente ans comme Dieu l'a permis
Et . . . si jeunes encore, (!?) d'être de vieux amis.*)

Dar ca să căutămû și să găsimû acelu locu
doritû, trebuiă, amice, să te maî îngrijescî

---

*) Alfred de Musset. *Poésies nouvelles*. Sonnet à Alf. T. 1838.

«Da; vieța e unu bine, și veselia e o bețiă.
E dulce lucru de a se bucura de dinsa fără temere și fără
grija;

E dulce lucru de a sërba totu dăii din tinerețe,

. . . . .
De a fi trăitû trei-șeci de annî dupe cum a voitû Dumnezeu
și . . . încă așa de tineri, a fi prietenî vechi.»

Prietenî, da; dar tineri . . . . !? nu prè toemaî. Ce dăci?
sëu, vorba românulu: *Vrăbia puii!*

despre unŭ merticŭ de răbdare, trebuiă să faci
din nouă inimă viteză. Haïdŭ!

Macte, nova virtute, puer; sic itur ad astra!*)

De a te duce dreptŭ la stelle, nu pré amŭ
speranță; dar vino cu mine pêne colé, în munții
Buzăului, și pôte că veŭ petrece pe acolo și tu
côte-va minute plăcute, cum amŭ petrecutŭ
eŭ, sŭnt acum cōșŭ va annŭ, rătăcindŭ cu ochiŭ
pe plașurŭ încântătore, iar cu aușul și cu gēn-
dul, prin fantasticele regiunŭ ale basnelor vē-
nătoreșŭ.

---

*) Virgiliu, *Aeneid.* IX. v. 641: «Deșteptă în tine o nouă
virtute, copille; astfelŭ veŭ ajunge pêne la stelle.»

X.

Pe o frumósă și de véră, mă odihnisemú còte-va ore la schitul Găvanul, - o minunată înfundătură cǎllugěrescă din munți, còte-va colibe și o bisericuță de bérne, seménate printr'o pajiște smălțuită cu florí, pe care o încinge unú semi-cercú de nalte stîncí pestrițe, ce portú numirea fórte nimerită de Curcubéta. De acolo plecaiú cǎllare ca să mergú la Bisoca, satú în duoë chipurí interresantú: mai ántéiú fiindú-că de sub délul pe care elú șede isvorésce Pecenéga, unú pėriú cu nume preçiosú pentru ethnographíi țerrei; alú duoilé pentru că într'ínsul trăiescú și se prăsescú din némú în némú, cei mai frumoși bărbați din

totu' pla'ul împrejmuitoru'. Ca probă despre acésta din urmă particularitate a satulu' Bisoca, - particularitate pe care amu' pututu' mai târziu să o constatü în totă întinderea ei, - aveamü cu mine, dreptü călăuză de la Găvanul pënë acolo, unü voinicü Bisocénü, unü felü de ócheşü Apollon muntenescü, carele cunoscea ca în palmă tóte cotiturile munşilor şi se mai' pricepea şi la multe altele, cöc' era şi vânătorü, şi c'obanü, şi cosaşü, şi cântăreţü la biserică, şi cântăreţü cu cavatul, - Dómné iértă! pare-mi-se că mai' meşterü era la fluerü decót în strană, - ba încă scia să spuiă şi basne de'ţi era dragü să'lü ascult'i.

Cót a şinutu' callea, - vre o şése ore, - gu-rişa nu' a tăcutü. D'apo' nic' eü nu' i' damü vreme să rësuffle: «Bădişă, ce livede e asta?» îlü întrebamü, trecëndü prin nisce guş'i de văi care mă îmbëtaü cu dulcele lor mirosü de fënu' prospëtü cositü. - «Cum se ch'iamă erbile ce-lea care parü împletite şi la vëfşü găitänite?» - Şi elü îmi spunea numirile tutulor florilor, erbelor şi burienelor, arătându'm'i ch'iar şi pe acelea care sânt bune de lécü: - «Ce'ya este «dobrişorü şi cea-l-altă ghisdeiu; asta e lap-

« tele-stîncei și astă-l-altă, zîrnă - mițósă ; icî
« étó brândușe și colé dedeței ; apoî lobodă și
« drobü , vêzdrógă și siminocü , érba - cîuteî
« și piperigü , pojarnița și sefterea » și altele
multe . . . . Dar cine le mai ține minte ! D'așü
fi statü să le însemnesü pe tóte , póte că 'mî
da și mie Societatea Academică să lucreșü ,
- nu , vaî de mine , la *Dictionnariulu* celü cu
vorbe numai plivite , allese și mai cu sémă-
croite de pre curata latiniă , - ci la păgubașul
de *Glossariu* , unde procopsițiî noștri lexico-
graphî și scornitoriî de graiü noü și pocitü
asvêrlă ca borhotü , mai bine de jumătate
biétă frumósă nóstră limbă românéscă .

Din norocire , Bisocénul meü nu scia nimicü
despre chipul cum ne battemü noi jocü în o-
rașe de ce avemü mai scumpü rēmasü de la
păriațiî , și elü , în limba sa , pe care așü da anni
din viață'mî ca s'o potü scrie întocmai dupe
cum elü o rostîa , în acea limbă spornică , vîr-
tósă și limpede a țerranilor noștriî , îmî po-
vestîa pāsurile și plăcerile ómenilor de la
munte .

Când ajunsērēmü pe muchea plaîului ce
desparte văile despre Buzëü de cele despre

Râmnicu, priveliştea, din veselă şi plăcută ce era, se făcu de o dată măreţă.

În spate aveamă culmea întinsă a Penteleului, starostele munţilor din Buzău, şi pe sub dînsul se rînduiau, ca trepte ale unei scări de urieşi, plaia Răboiului, munţii Neharniţa, âmbele Muşe, Macieşul, Brezeul, Pétra-penei, Carâmbul şi multe altele mai aşezate; dar dreptu în faşa noastră, adăpostite sub picurile semeţe ale Furului şi ale Steşicului, se înălţau, ca nisce păreţi suri şi măcinaşi, d'a lungul unei perdele de brădetu, stîncele Năculelor, la pólele cărora se aşternea, întocmai ca unu lăiceru verde şi înfloratú, o poiană largă şi desfătată.

Intr'adevărú ai fi çisú, ca ballada păstoréscă, că acelú piciorú de plaiú este o adevărată gură de raiú.

Stamú şi mă uítamú cu acea uímire, produsă adese în noi de priveliştile neaşteptate ce ne isbescú vederile pe unile culme despărţitoare de văi. Călăuzul meú, carele, cum amú spusú, avea sêmênţă multă de vorbă, mă deşteptă din acea mirare mută: — «Aşa 'i, Domnule, că 'sú mëndre *Petrele fetei* de la Năcule?

« Vădă c'ăi remasă cu ochii la ele ; dar mi-
« te, când a sci și povestea lor ? » - « Apoi ce
« măi stai, voînice ? » - Îi respunseiă cu grabă ;
« - spune'o, déca o sciă. O să'mi țią de uritū pe
« drumū. » Și Bisocénul meū, carele atōta a-
ștepta, începu a 'mă spune următorul basnu,
povestindu'lū în alū sēū graiū poeticū și ar-
moniosū, pe care în deșertū mă voiū sili eū
a'lū rechiāma în amintirile mele :

« Basnul meū, boșeri domnia-vōstră, (a-
veamū cu mine și pe unū Némțū care nu în-
țellegea romānesce) - « basnul meū e cam co-
« pillārosū ; dar pare-mi-se că nu e tocmai
« fōră de folosū ! »

Așa fu precuvēntarea lui, - măi scurtă decōt
aceia ce 'ți adreesū eū astăđi ție, - și apoi
urmāndū,

Τού καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέειν αὐδῆ. *)

« În vremea de demultū, pe când ómenii
de pe lumea asta, sciaū și puteaū măi multū
de cōt ce potū și sciū ceī de acum, pe când

---

*) Homeri, *Iliad.* I v. 249 : « de pe a lui limbă decōt merca
măi dulce curgea viersul. »

pruncul de trei zile își număra numai într-o clipă toate stellele de pre ceru, și vedea cu ochisorii cum cresce érba câmpului și audia cu urechile cum sfîrîă fusele când tórce páiajinul, ... pe vremea de atunci tráia în plașurile Buzéului, o împărătésă tare și mare, pe care o chiamă Dómna Néga. *) Ea își avea palatele ei tocmai colo, în codrii Cisléului, unde se vedú și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pârîie, temeliele de zidú ale cetăței ei, iar grădinile și liveđile, în care ea se preâmbla când i se făcea urítú a casă, și le avea pe colnicele Lapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colacú de pétră, săpatú cu slove, pe care, đéu,

---

*) Póte că tu seú altul ímí veji spune că Dómna Néga, cea de la Cisleu, de la Lapoș și de la Tiseú, n'a fostú tocmai pe când cu Porú-Impératú, de vreme ce dinsa tráia în secolul alú XVII^{le} și a dărúitú chiar monastirei Bratskiy din Kievú, la annul 7108 (1600), o cruce ferecată, care s'a și reprodusú în publicațiunea russescă Вокрестное, Урение annul IV^{le} (1840) pag. 436 et sq. Acestea le seú și eu, ba încó amú și acasă o cărámidă luată din ruinele cetăței Dómnei Négaí, din pădurea Cisléului, care de sigurú nu denotă o mai mare vechime. Dar de unde să aștepti de la unú bietú munténú din Bisoca, atóta erudițiune în istoriá și archeologiá? - (Notă *ad laudes gratesque B. P. Hasdeo*, cărúia datoresú cunnoscínța și desemnul crucei de la Kievú.)

nicî cei mai cărturari din dioa de astăzi nu le mai potî ghici.

«Din toți copii cîți Dumneșeu îi dase și 'i luase înapoi la sine, Dómna Néga rămăsese, în văduvia, numai cu unî feciorî pe care îlî iubîa ca lumina ochilor. Era și drăgălașî, - battă 'lî fericea, - puîl de împëratî! Mëndru ca strălucitul sórelui la amedî, blândî ca rașele line și mîngăioșe ale luneî, sprintenî ca lucésêrul sclipitorî alî dimineșei și înșelleptî ca și întrégă tária cerurilor. Nu scia maică-sa nicî lumea tótă cu ce să 'lî mai desmîerde, atôt era tutulor de dragî și de plăcutî.

«De micușî îlî dase Dómna la carte și când abié începuse tullele bârbei să'î umbrîască pelișă copillărescă, elî vorbîa pe de rostî tôte limbele de pe lume, ba ancô înșellegea și grașurile tănuite ale păsêrilor și ale fêrelor.

«Atuncî Dómna, cu inima îngânată între dorî și bucuriă, îi vorbi așa: - «Fêtul meu, «cartea cõtă a fostî, aî învășat'ô tótă din «scórșă pênê în scórșă; acum, ca să te faci «omî pe deplinî și voînicî cu temeî, pre- «cum se cade unî bărbatî și mai allesî unî «feciorî de împëratî, toți de tôte părșile îmi

« spunū că trebuiă să te ducī lumea să o co-
« linđī, ca să încercī și să ispitescī viața prin
« tine însuși și să ašli multe și mărunte ale
« lumei, care se vede că în carte nu se potū
« scrie. Du-te, copillul meū ; mergī de veđī
« și de învață ; dar cată a nu te pré depărta
« de pe aici ; addo'ți aminte, voinicelul meū,
« că pre cōtă vreme nu te va simți mama
« colé, în préjma ei, grija, chinul și mihnirea
« din sīnu'i nu vorū lipsi. »

« A duoa-đi, dīnđī de diminéță, feciorul de
impăratū, mai multū veselū decōt dufosū,
iși luă đioa-bună de la Dómna-maică-sa, care
se silīa, sěrmana, pe cōt putea ca să'sī stē-
pânīască plānsul și obida ce o innecăū. Era
veselū voinicelul, fiind-că în curțile palatului
ilū așteptaū ca să'lū însođīască în calle o su-
mă de

boțeri marī al oștilor,
puterea domniilor
și grōza dușmanilor,
toți căllări și înarmați
cu săgetți, cu buzdugane
și la brāte cu arcane,
gata 'a merge dupe sōre

să începă 'o vânătoare
dupe urși și capriore,
dupe păseri gălbiore,
ce sunt bune la mâncare
și plăcute la cântare.

«Apucare în spre mătă-nópte și trecându pe Scărișoră, unde'Y lesne cu' scobóră, luare apa Buzăului în susú, totú cântându și vese-lindú. Răsunaú délurile și váile și apele rîu-lu' pe unde trecea mândra cétă de voinicú. Dar când sosiré la înfurcitură Bîscei, acolo unde se așterne o poiăniță verde, umbrită de plopú, de stejari și de fagi, feciorul de împé-ratú de o dată își opri armăsarul în locú și în gura mare strigă așa către soçi' sêi: — «Mêi frați! vedeți colo dreptú în susú muchea «naltă și pleșuvă a Penteleulu'; acolo amú să «mă ducú, totú în fuga callulu'. Cine póte, «țiă-se dupe mine!» - Și dându pintenú sprinte-nulu' sêu fugarú, ca unú fulgerú se răpeđi prin vallea îngustă a pârulu'. Sub copita pintenogulu', petrele scăpăratú, apele colcot-iaú, pulberea în susú se 'nălța, cu nuori' s'a-mestecă, s'apo' în josú iar cădea, vâlcéoa înnegurá și pe voinicú 'mi 'lú ascundea cu

totul din vederile boșerilor, cari remăsese de-
parte, departe în urma lui.

«Trecu elu ca în sborü, cu fugarul spumegatü, prin vallea Rossilor, pe sub muchea Paltinuluï, pe la gura Teghi; säri ca unü zmeü pe d'asupra Curselor de péträ; își zäri, ca prin visü, chipul oglinditü în apele cătränite ale Gheunef Draculuï, și printre brađi, printre molisfi, printre afini și Yenuperi, sui mlaca Cernatuluï pêne în vêful munteluï. Sburä callul nebunü cu cóma și cu nara în vântü; iar căl-lărețul, cu mințile răpite de mulțumire, sorbindü cu desfătare în peptü mirosul răcorosü alü brađilor și alü florilor, dor' că se simția dusü ca vântul și ca gëndul, peste stînci, peste verdéță, peste golü și érbă créță.

«Când fu la améđul mare, fugarul stätü loculuï și feciorul de împëratü se trezi singurü singurelü chfar d'asupra Penteleuluï. Jurü împrejurü, cöt coprindea ochiul, zäri numai creste de munți, cari mai mari, cari mai mărunți. Dar mai presusü de toți se rădicä creștetul golü, de pe care elü privia și vedea, josü pämëntul cu verdețile, cufundându-se de toate părțile, iar susü, cerul limpede și seninü,

scăldatū numai în rațe de lumină. Sórele dogorîa dreptū d'asupra și, în arșița amédului, pare că contenise orî-ce adiere; nicî o suflare nu se simțîa, nicî unū sunetū, nicî o mișcare.

«Stà mărmuritū voînicul;—nicî că mai pomenise elū așa tăcere, așa pustiū, așa mên-drețe!—când de o dată, pe sub róta aurită a sórelui, se ivi o pasere măréță, unū vulturū negru cu aripile falnicū destinse. De grabū puse voînicul mâna pe arcū, îlū încordă și gata era să răpédă săgétta, când pe susū auđi vulturul croncănindū în limba sa cea păséréscă :

«Impérate, luminate,
«Nu'mî lua șilele tóte;
«Iea-mi-le pe jumătate;
«Că'ți voiū da eū nestemate,
«Chîar pétra zamphyrului,
«Limpeđimea cerului!»

«Fecîorul de împératū destrună arcul, minunatū d'asha cuvinte; iar pasérea, dreptū mulțumită că o ertase cu viață, lăsă să'î pice din cîocū pe oblâncul șelei voînicelului, o pétră de zamphyrū, mare și frumósă, limpede și albastră întocmai ca seninul cerului.

«Din césul când căpătă acéstă nestemată și o ascunse în sînu, nu mai rămase pasere pe ceru care să nu fiă robită la voința lui. Pentru dînsul, tóte sburătóarele, mëndrii pă-unași, sêlbăticoși cocori, bufnițe cobitóre, șoimii dêrji, găinușe moșate, dumbrăvence cu aripî verđi, pupăze cu creste bălțate, graurî pestriți, sitari, dropii și ȳerunci, tóte picați ca fermecate, când esșia elu la vênătóre; ȳar de se preâmbla numai prin codri și prin liveđi, mȳerlile și privigětórale, pitulicile și stigleți, pressurele și sfrancȳocii, petroșeii și sfredeluși, botgroși și scati, țoi, çintezoii și pițigoii, toți îlu întêmpinau peste totu locul cu dulcele lor cãntãri; cucul îi vestia la totu césul mulți anni cu noroc, și prigori, cu penne albastre, îlu însoția pretutinden, chiuind și sburând veselu d'asupra capulu sêu.

«Trecu o çi, trecure duoș, ba mai trecure și alte nouș și voinicelul nu se îndura ca să se înstrãinesede la mëndrele plașurii ale Buzêului, în care elu domnia acum, cu voiã bunã, peste tótã firea sburătóre cõtã filfiã sub sóre. Nóptea pe la cãntãtorii, pêne a nu se revêrsa bine de çori, elu era purcesu la vênătóre, și

mai adese séra îlú apuca prin pădurí, uccigëndü și stêrpindü alde pásêrî cobitóre ce se arată numai prin întunericü.

«Rătăcía într'o ȃi pe culmea pădurósă a Istriței,—tocmai colo josü, la curmătura delurilor, sub care începü a se așterne câmpiile,—când de odată, fôră veste, pe la sânțitul sóreluí, se rădică din valle unü vëntü mare și turbatü, care înduoia fagiü, frângea plopü, smulgea ulmiü și cletena cu urletü totü codrul și totü muntele. Într'o clipă nuoriü de pretutindenü la unü locü se adunarë, negurile se îndesarë, și preste totü cerul se destinse unü podü întunecatü de ferü și de aramă, peste care trecea și se învêrtia Sântul Ilie, încurându-și armăsariü cu tunete și cu plesnete, și scăpărândü numai fulgere și tresnete, de sub rótele carrului sëü. Apoi dintr'o nëprasnică detunătură, se sparse de o dată podul, brăsdatü de miü de săgettü luminóse și începü a curge pre pământü, o plóie gróznică,

plóie cu șiróie
de făcea pêrte;
plóie cu bășici
de strica potici;

plóie sp 'megată
'neca lumea tótă;
plóie de potopü
făcea lumea snopü.

« Când se mai potoli furtuna, feciorul de împăratü cătă a se urni din scorburea unde stătuse pitulatü; dar elü nu mai scia încotro să apuce, așa de tare era, în codru, și frunđa desă, și nóptea întunecósă, și callea petrósă; pe unde cătă urma âmblată, urma era stérsă; pe sub atôté tulpine surpate și în lapoviță innecate, pe sub atôté frunđare căđute, tóte cãrrãrile se făcuse nevěđute. Nu vedea, nu auđia nici în greul pãmântului, nici în ușurelul vântului; numai când trăgea bine cu urechya, îi venia din depãrtare la auđü, chiotul ghionóei ce 'și ascuțfa nóptea clocul de cója copacilor, și miorlăitul cucuvăielor care se chămau jalnicü una pe alta prin miđlocul besnei; apoi une-orî îi trecea rãpide pe dinainté ochilor și cöte o umbră négră de lăstunü rătăcitü, care cădea din vėsduhü, cu lungele'i aripe îngreuțate de plóie.

« Tótă nóptea arü fi âmblatü elü fõră sporü; dar norocü că avea cu sine pe coteul lui celü

mai bărbatū, celū mai priceputū, celū mai credinciosū,

Miclăușū, căne 'nvățatū
Sciă sēma la vĕnatū;
Elū apucă spre colnicū,
Ușorū, sprintenū și voĭnicū.
Totū spre valle se lăsă,
Și cărrarea căută,
Botul prin érbă vĕrĭndū,
Urmele totū mirosindū.
Urma 'i ici, urma'i colea!
Miclăușū n'o mai perdea,
Pr'intunericū o simțta,
Nóptea întocmai ca șioa.

«Ast-felū, cu cănele călăuză bună, voĭnicul apucă d'a lungul în josū, vallea Orgóei. Prin volbura apelor ei, se restogolfaū acum cu vuetū, rădĕcinile de copaci și bolovanii de pétră, surpații de la munte. Și cănele și stĕpănul ămblaū încetū și cu sfielă pe costișul lunecosū; dar când ajunserē tocmai d'asupra priporului de unde se vedū, în póla, urmele unei cetăți de Uriéși și brasda vladnică a Troianului, Miclăușū stătu în locū mĭrĭindū, ca în préjmă de vĕnatū. Voĭnicelul stecli ochii.

Flăcările alburii esșiatu pe acolo din pământu și sburaă d'asupra taîniței unde stăturē ascunse, atôtē marī de vreme, comorile cele de la Petrósa, cloșca cea vestită cu puil ei de aurū ; dar la lumina sclipitóre a văpașelor , vênătorul zărī , printre erburī și petróșe , căpășina lungarētă a unui dihorū , carele , cu ochiș răsleșī , cătă dreptū la dînsul . Trupul și cōda , dōbitocul 'și le încolăcise , le făcuse ghemū , în fața coteșului , cum facū dihorīș când n'ău locū de scăpare în vîezuînile lor de sub pământū . Voînicul nostru era gată să asvêrle într'însul ghióga lui cu ținte poleite ca să 'lū prăpădiască , când dihorul începu a chișăi în limba lui de lighiônă și a șice :

- « Împērate, luminate ,
- « Nu'mī lua șilele tōte ;
- « Iea-mi-le pe jumătate ;
- « Că'șī voiū da eū nestemate ,
- « Chīar pétra smarandului ,
- « Verdēșă pământului ! »

« Feciōrul de împēratū , adducēndu'șī a-minte cōt de bunū ugurū îī fusese asemenē vorbe din graul vulturului , lășă ghióga josū

și goni cănele în lături; iar lighiôna, bucurósă de a se simți scăpată, începu să rîcâie țerrâna cu labele și scóse dinainté voiniculuĩ o pétră de smarandũ, mare și frumósă, de strălucia verde și rãmurată ca spicul crudũ alũ grăuluĩ, ca rodul-pãmêntuluĩ.

«Atôta fu voiniculuĩ pêne ce rădică de josũ smarandul fermecatũ și'lu băgă în sînũ; ș'a-poĩ de atunci înainte tóte jivinile còte se têr-rêscũ prin țerrână și còte se ascundũ pe sub pãmêntũ, tóte ilũ cunnoscurê pe dînsul de stêpânũ. Vîezuriĩ cu periĩ surĩ, lungĩ și dreptĩ ca țepele, și bursuciĩ somnoroși, cariĩ essũ numai nóptea din vizuniĩ; șderiĩ pãdureși cu blana ruginiă, désă, móle și frumosũ netteditã, și vidrele colțate de pe malul bălșilor; nevêstuĩcele cu trupũ prelungũ și mlãdiosũ și cu gușe albe, care se furișésă printre rězore, vênândũ cuĩburĩ de pãserele, și veverițele șugubețe, cu còda vûlvoitũ, care sarũ sglobiĩ pe crãcile copacilor, ronțândũ alune, ghindă și scorușe; pințele cu labe scurticele la peptũ, iar la spate cu picioróne care, când âmblă, se saltă ca locustele, și cățeiĩ pãmêntuluĩ,-de le đice și șuite,-cariĩ scotũ capul la amédĩ din

gauri, ca să latre la sóre; apoi mişuniî ceî cu gropanele pline de grâne, şi şobolanii din smêcuri; tóte lighiónele, pêne şi cârţitele orbete şi ariciî ghimpoşi, ba chîar şerpiî, guşteriî şi şopêrlele, tóte i se arătaü luî în calle, séü ca să'lü slujiască la vre o trebuinţă, séü ca să péră de mâna luî, când avea plăcere de vênatü. Cu dînsul vulpile îşi chîeltuiau de pomană şi viclenia minţei şi iuşéla picîoruluî, cõci de fiă-care mincîună a vulpei, elü aslä pré lesne mişlóce o mişă ca să'î viă de hacü. Apoi şi cu ursul celü mai sêlbaticü, elü îşi făcea jucăriă; fõră secure, fõră cuşitü, elü intra semeţü în vizunia luî, se lua cu dînsul la luptă dréptă şi în totü d'auna ursul cădea mortü la pămêntü.

«Astfelü prin vêsduhü, astfelü pe sub pămêntü, elü era mai tare, elü era mai mare; de aceia şi traiul luî era acum şi mai multü pornitü pe vênátóre.

«Când fecîorul de împêratü trecea pe délul Béllauruluî, d'a stînga Slăniculuî, lighióna cea înfricoşată, cu o falcă în cerü şi cu alta în pămêntü,

șerpóică cu soldii verșii,

— să n'o veđi, să n'o vizezi! —

de grabă se svêrcolfa, se pitula și se afunda pêne la gurile ȳadului, ca să nu o vedă vitezul vênătorü, să nu'ı reteze cu paloșul, șépte capete și să nu'ı stingă șépte sufflete. Ori cõt de multü se silfa dînsul ca să'ı apuce înainte, ȳazma ȳadului prididya cu fuga și voinicul remânea mereü să 'și scótă necazul pe păsările cerului și pe lighiónele pãmêntului. Da și peste ți și nu puté nimeri.

«Așa mai păți într'o nópte și adoua-ți, de cîudă și de mânia, se porni de pe délul Bélaurului în josü, când abié se miji de ȳiocă, și ajunse de odată cu ȳiorile, când se deschideaü florile, la vallea stêrpă și pustiă a Piclelor de glodü.

«Décă nu sciți și n'ați vêđutü, să vë spuiü eü că acolo 'și a așeđatü Necuratul cazanele cu catranü și cu smólă clocotită: pe sub pãmêntü gûlgûte și ferbe glodul noroșosü, mai rece decôt ghıața, mai negru decôt cêța; apoı, pe gurı căscate prin totü ocolul acelei văi fõră de scursóre, țîșnesce tina în susü, când de o schiópă, când de o palmă, când de

unü stânenü și mai multü ; la fiă care gură împrejurü s'a duratü moșoroiü, și balele cătrănite pe care Uccigă-l-tóca le scuipă din văgăune, se scurgü năcleite d'a lungul movi-lițelor, se adună în nomolü, se usucă de vântü, se crapă de sóre și așternü totü fundul văi cu o humă sură și jilavă, pe care nu se prinde, Dómne feresce! nici troscotü, nici cřulinü.

«Când, de pe culmea vecină, fecřorul de împăratü făcü ochiü rötă d'asupra văi urgisite, elü vedü o biétă căprióră rătăcită, călcândü cu sfielă prin nomolul uricřosü alü mocirlei; mai departe, o féră sělbatică, unü rîsü sta stîrcitü la pîndă; përul de pe dînsul, lungü și subțire, albü și cu pete negre, se sbêrlise în susü; urechile'ı țuguiete cu pămătufurı de perı negriı la vërfü, se rădicase drepte, și ochiü luı, viș și pëtrunđëtorı ca ochiü de femeică, scăpărau scînteie. Numai în duoë treı săriturı de pisică, elü ajunse căprióra, se acăță cu ghıarele de peptul ei, își înfipse dințiü în be-regată și se gătia să'ı sugă cu desfătare sângele din vine, când voinicelul învêti răpede praștia ca s'o isbıască în féra. Dar ochiü rîsuluı, care vedü și în međul petrelor, zărirë ce

i se gătia; elu se smulse de la peptul căprioarei și începu să latre în limba lui de fêră:

«Impêrate, luminate,
«Nu'mi lua șilele tôte;
«Iea-mi-le pe jumătate,
«Că'ți voiți da eă nestemate,
«Chiar pétra rubinului,
«Colcotirea sângelui!»

«Ș'acum, pentru a treia óră, feciorul de împêratu ȳertă viața rîsului, precum ȳertase pe a vulturului, precum ȳertase pe a dihorului; elu strînse praștia pe mână, iar féra, veselă și mulțumitoare că scăpase cu șile, scăpără din ochii ei o pétră de rubinü, mare și frumósă, roșiă și viiă, mai roșiă decôt fraga muntelui, mai viiă decôt péra focului și întocmai ca sângele voinicului.

«Când o luă voinicul în mână și o băgă în sînu, pare-că îi mai crescú de o schiópă inima într'însul. De aci înainte tótă firea cu sufflarea era préda lui. Tóte férele pe care ȳuțela sângelui le împinge, în fuga lor, a se așterne pămêntului, ca érba câmpului la sufflarea vântului; tóte cele care trăiescú din versarea

sângelui; toate câte din sânge își ieau puterea și prin sânge o și perdă; toate se supuseră și ele la voiața voinicului, ca păsările cerului, ca lighioanele pământului.

«Dinaintă unui așa minunat vânător,

cerbil de la munte
plecau a lor frunte;
mistreții colțai
cadeau împroșcați;
capra săltăreță
nu scăpa cu viață;
lupii din pădure
picau sub secure;
iepurii fricoși . . . . .»

Cam pe aci ajunsese cu povestea Bisocénul meu, când de odată aușirăm, la spatele nostru, o detunătură de pușcă, urmată de un *Donner - Wetter - Saperment!* exprimat cu o energiă de adevărat granatiră kesaro-krăiesc. Ne întorserăm ȳute ochii ȳnderet; dar nu mai era nimeni; tovaroșul meu nemiș se făcuse nevădit.

— «Sărăcuțu de maica mea!»—strigă din băierile inimei Bisocénul, s'a răpus domnul «*Iningerü.*»—(Acestu felu găsisse el cu calle

ca să localisese titlul de ingineru alu tovaröşului meu.)

Alergarëmu de grabă la locul de unde venise sgomotul şi, sub o tufă, gässirëmu pe nëmţu resturnatü pe spate, dändü din mânî şi din picîöre ca să se scöle; aläturî era puşca lui din a căruî ţevă esşia âncö fumü; puçinü mai departe se tävălia o päserică, printre fulgîi ei rässiþî pe érbă. Callul, de pe care căðuse inginerul, se zărîa departe în valle; cu şéoa pe dînsul, elü apucase, veselü şi în gónă mare, drumul caseî, lăsändü călläreþului libera facultate, séü de a remäné unde căðuse, séü de a 'şî urma callea cu orî ce altü miðlocü de locomoþiune.

- «Bine prietene, - ðisseiü însfêrşitü eü päþitului, dupë ce constatarëmu că nu se află nici o primejdiă, - «fă-më să înþelegü mai ântëiü, cum ai căðutü de pe callü? - Apoî pentru ce ai trasü cu puşca? - În sfêrşitü pentru ce te' ai depärtatü de noi?» - La tóte aceste întrebări, elü nu avea altü răspunsü de cöt: - «Asta, ðëü, nu sciü!» -

Cäläuzul nostru nu era mai puçinü curiosü decöt mine ca să aflë cum se petrecuse lu-

crurile; dar elu' celu' puçinü gässfa însuși pentru tóte, còte unü cuvèntü de respunsü și de mângâiere.

— «Lassă, Domnule; ne e nimicü, că ai că-
« ñutü, pe spate și te ai rëzimatü în còte. Rëu
« era déca cădeaï pe brâncï, că puteaï nasul
« să'lü frângï.»

Căutându apoi prin érbă, elü dete peste păsërica rãnită și jumulită, care se svêrcolïa ca vai de dînsă; era o biétă cïocârliă. Bisocénul luând'o în mână, cunnoscu îndată ca era uccisă, nu de alice, ci de cïocul gaiteï:—
« Cu bună sémă, Domnule, domniata ai vrutü
« să tragï în pasërea rãpitóre și nu veï fi ni-
« merit'o; dar lassă, că nu e nicï o pagubă.
« Vênatul celü bunü totü alü domnieï tale a
« rëmasü. Vorba românuluï: nu e pentru cine
« se gâtesce, ci pentru cine se nimeresce.»

Dar némful se apăra că elü n'a trasü de felü cu pușca, că pușca s'a trasü singură și că, din aceïa, callul speriindu-se, a săritü și 'lü a trântitü josü, unde 'lü a și lăsatü fõră rușine nicï pëcatü.

— «Lasă, Domnule, că și așa e bine!— ñicea
Bisocénul. — « Domniata totü nu rëmây pagu-

« bașu, că, și decă n'ai datü în vênatü, vênatü
« tul 'ți a picatü din cerü jumulitü gata. Ș'apoi
« despre cădětura, să n'aibı vre o mihnicüne,
« că pämêntul nostru românescü e bunü de
« obrântelă;

Cine cade pe elü josü
Se scölă mai sănëtösü.»

Și într'adevărü, Domnul *iningerü*, se rădi-
case tэфerü și föră vätămare. Se vede că som-
nul ilü podidise pe când Bisocénul îmı pove-
tfa basnul, pe care elü nu'lü putea pricepe, și
astfelü, pe nesimțite, rămăsese în urmă denoi.
Pe când dar némțul moțăia căllare și callul
iși urma callea în ticnä, o veselă ciocârliă se
legănà prin aerü, ciripindü la sóre, întocmai
ca și ciocarlia cea din grațiósele strophe ale
glumei lui Ronsard:

Hé Dieu, que je porte d'envie
Aux plaisirs de ta douce vie,
Alouette, qui de l'amour
Degoizes dès le point du jour,
Secoüant en l'air la rosée
Dont ta plume est toute arrousée!
Devant que Poebus soit levé

Tu enlèves ton corps lavé
Pour l'essuyer près de la nûe,
Tremoussant d'une aîle menue
Et te sourdant à petits bons,
Tu dis en l'air de si doux sons
Composez de ta tirelire,
Qu'il n'est amant qui ne désire
T'oyant chanter au Renouveau,
Comme toy devenir oiseau.*)

S'a întemplatü ânsë ca, în locü de poetici
amanți, clocârliã nóstrã sã fiã auđitã numai
de o gaitã flãmëndã și, în casul de față, ur-
mașul Banului Mărăcină se vede silitü sã trecã
lyra în mâna strămoșului sëu Virgiliü, ca sã
sfêrșiască acesta istoria.

Pasërea vrăjmașã se răpeđi, sbîerândü prin

---

*) P. de Ronsard, *l'Aloüette*, printre poesille numite *Gaietés*
ou *Gaillardises*:

He! Dómne ce multü învidiesü	Spre a'lü sterge de nuori,
Plăcerile dulcei tale viãți,	Cletinându'ți aripele mërunte
Clocarliã, care despre amorü	Și săltându-te în mică sărituri,
Cânti dinđi de diminëtã,	Tu spu în aerü așa dulcecântãri
Scuturându în aerü roua	In a ta veselã ciripire,
Cu care e stropitã pënna ta!	Incôt ori ce amantü arü dori,
Ma! nainte ca sórele sã rëssarã	Când te aude cântând primãvera
Tu înalți trupu'ți spãlatü	Ca tine sã fiã päsëricã.

aerü, ca să prindă pe cântăreță, și acésta; mitica, în zadarü cercă să'ı scape prin fugă;

Quacumque illa levem fugiens secat aethera pennis,
Ecce inimicus, atrox, magno stridore per auras
Insequitur Nisus.*)

La țipetele de bucuriă ale gaiței, la văită-rile sërmanei cîocărlii, somnorosul, plecatü pe oblâncul șelei, tresări și, în mișcarea 'ı ză-păcită, îi căđu pușca de pe umeri; cocoșul se lovi de scara; împlutura se descărcă cu sgo-motü; gaița și callul se speriarë amenduoï de odată: una lăsă préda să'ı pice din cîocü; cel-altü trânti josü pe căllărețü, și astfelü vênă-torul fõră voiă și vênatul neașteptatü se în-têlnirë alături, pe érba verde a plafului.

Dar callul, ca și gaița, își vëđu de callea sa și tovarõșul meü rëmase pe josü. De aceia și Bisocénul, - carele era cam attinsü în amo-rul sëu propriü de povestitorü, prin somnul inginerului, - îi spunea dreptü mângâiere: - « Vëđi, Domnule *iningrëü*, déca domnia-ta

---

*) Virgiliu, *Georgic.* I. v. 406-408: «Pretutindenı unde dınsa fugindü ușurică, tăiă vëduhul cu pennele sale, étö și inimiul ei, crudul Nisus (eretele) o urmăresee cu țipete marı prin aerü.»

« sciaî românesce și ascultaî la basnul meu,
« nu eraî să paî atôté nevoî! Dar siă! cand
« este vorba despre vênătóre, apoî poî să te
« laudî că eșî născutü cu tichia în capü, și

Vênătorul norocosü
Amblă bucurosü
Pe josü.»

Astfelü ne urmarëmü callea spre Bisoca.

XI.

Eramă acum tocmai pe culmea delurilor sub care se adăpostesce, ca într'o copaiă, satul Bisoca. Gata a cârmi la dreapta, ca să coborîm în sat, aruncaii împrejurul meu o lungă și mulțumitoare privire, voindă să'mi ȳeaă ast-felă séra-bună de la întinsele privești ale plașului, mai nainte de a le perde cu totul din vedere.

Sórele appunea dreptă dinainté nóstră; cercul lui roșatică scăpătase pênă pe zarea orizontelului și rașele'ı, calde și senine, parecă se așternuse peste totă șesul răsăriténă ală țerreı, care ni se destindea acum sub ochi. De pe acestă tăpșană culminante de un-

de munții Săcuieni cotescū spre țerra Vrancei, totū Bărăganul, totū câmpul Brăilei, totū șesul Galașilor, cu matca Râmnicului, cu vallea Buzăului, cu lunca Siretului, tótă acea lată și óblă câmpiă, se arătà scăldată într'o lumină gălbuiă și luciosă, ca fața unei urișe sinii de aurū ; printr'insa, liniile șerpuite ale rîurilor se desprindeaū ca fire crețe de betelă argintă, iar suprafața nettedă a apelor sărate din Balta-Albă și din Balta-Amară oglindiaū ca nisce ochiuri de sticlă, ferecate în mișlocul dauritei table. În depărtarea cea mai afundată, delurile dobrogene, tivite cu aburósa cordé a Dunărei, încingeaū, ca cu unū cerçū plumburiū, acestū curiosū tabellū, alū căruī aspectū devenia cu totul fantasticū, prin neobiciuite și metallice reflecte.

Mai aprópe de noi însē, sub forme și cu colori mai reale, se vedeaū, pe vêrful Bisociei și pe alū Ulmușorului, mari petróie sure și murgī, unele grămădite la unū locū ca turme de vite adunate la rēpaosū, altele rāsipite prin liveșii, ca vacile când pascū pribege. Apoi, sub aceste muchī, la stînga, pământul se lăsà la valle, în costișe și pripóre gradate,

până se cufunda în sghîlaburile multă umbrite ale Râmnicului și Râmnicelului; totu pe acolo, la locul ce se țice între Râmnice, se zăriau încă poiănila fragede și verzi ale Năculelor, adăpostite sub stînci roșcate, care se numescă Petrele-Fetei; și în fundu de totu, înălțându-se în albăstréla înnegurată a cerului, se perdeau culmile păduróse ale Steșicului, învelite în umbre viorii, civite și negre.

Preâmbându'mi ochii, când preste șesul cu străluciri și cu scînteie, când prin munții cu taînice și rĂcoróse rașe, mă aședasemă pe unu bolovanu de pĂtră și așeptându să dispară cu totul sórele, nu mă puteamă sătura de asemené priveliști, ce noĂ, orășanilor, ne este dată arare-oră a le vedé; dar calăuzul nostru scia că nóptea are să viă iute și că scoborișul până la satu ne va cere, prin întunicu, póte o oră și mai bine; de aceia elu ne îndemnă să ne pornimă îndată, și dreptu mângâiere, îmi spuse că are tocmai vreme ca să isprăviască și basnul celu cu Feciorul de împĂratu, norocosu la vĂnatu, până vomă sosi de-valle.

— «Bine țicĂ, bĂdiță; — îi respunsei; —

«negreșitū că trebuiă să mi'lu spuī totū, deca
«maī este. Dar stăi! unde remăseseși? . . . .
«pare că începuseși a îndruga o șireteniă de
«lighiōne ca cea din hora dēsbovelei :

Ursul cu cercei
Ămbă dupe mieī,
Lupul cu cimpoiū
Ămbă dupe oi,
Vulpea în papuci
Ămbă dupe curci,
Ș'unū iepure schiopū,
Într'unū vērșū de plopū,
Treeră la bobū.

«Așa este ?

- «Cam așa, dar ȳar nu pré;- îmi rēsponse
muntēnul perçēndu'și óre-cum sărita, în urma
glumei mele, de care mă și căyamū, și scār-
pināndu-se la cēfa ca omulū care stă la îndou-
ȳelă. - «Pe semne, boșerule, - adăogă elū, - «și
s'a făcutū uritū unde amū totū spusū anume
tóte soșurile de pāsēri și de jivine care tră-
iescū pe la noi, la munte. Dar de! ce să 'ȳ
facū eū, deca așa e basnul? Va să 'lū spuīū
și eū dupe cum este rōndul și datina luī. D'a-
cum înainte ānsē nu maī avemū nimicū a face

cu lighiónele cele cu patru picíóre, nici cu cele multe sburátóre; destul numai să vă fiă în scire că Fecíorul de împëratü nu avea sémënul sëu pe lume la ale vënátórei. Când d'abié dà cu gëndul să facă vre-o isbëndă la vënatü, voința pe dată i se și împlinía; d'aceia și lumea întrégă, când pomenía despre dînsul, nu 'l ñicea într'alt-felü pe nume, ca: Fecíorul de împëratü, celü cu norocü la vënatü!

„De va fi statü o lună, sëu unü annü sëu duoï, petrecëndu'si viața fõră alte nevoi decõt numai cu plăcerea și cu mângâierea de a prinde și de a uccide fére pădurețe și pásëri cântărețe, cine va sci, spună-o. Pe noi ceștia, plăiași și vënatóri de la munte, atõta ne taia capul că omul la vënatóre, fiă pe gerü și ninsóre, fiă pe nădufö de sóre, nici nu prinde veste ca ce timpü mai este, nici nu vrea să sciă cum are să'ï fiă, nici nu bagă 'n sémă la muncă de 'lú chïamă, nici că iewa aminte de orï-ce cuvinte, ci veselü omórá vremea care sbórá, fõră griji tráiesce, pe pãmëntü domnesce, și e la vënatü ca și împëratü.

„Acum, dați și domnia-vóstră cu socotéla,

déca chiar noé, - nisce bîeşî pécătoşî plini de trude şi de nevoi, - vênătórea ne oçelesce suffletele şi ne răpesce minţile, apoi ce încânticü de fală şi de vitejiă trebuiă să fi fostü pe voinicul feciorü alü Dómnei Négăi! Veselü şi voşosü la inimă, agerü şi vîrtosü la trupü, elü zîmbindü eşşia diminéţa din palatele părintesci, zîmbindü se înturna séra la maică-sa înapoi. Aşa viaţa, lină şi neturburată, dor'că în raivü póte să mai fi gustatü cineva.

«Dar grijele şi mîhnicîunea lăsat'aü vre o dată multă vreme pe omü fórá ca să se lege de capul lui? Firea omenéscă aşa este ea de la Dumnedeşü osêndită, ca să nu plutiască neîncetatü uşorü, ca fulgul pe apă, şi să nu calce mereü totü pe căi desfătate. Cöci, acolo unde este poiana mai înflorită şi cu frunðari aco-perită, acolo e şi cursa priponită. Dai într'însa fórá ca s'o veşî; te apucă, te glodesce şi une ori chiar de rea nu vrei să o creşî.

«Ia să vedeşî acum în ce felü pásul avea să'lü ajungă pe voinicelul nostru, şi cu ce gin-gaşe amăgiri avea să'î sece puterile şi să'î stingă fericirile.

«Intr'o séră ca cea de astăşî, pe la appusul

sórelui, ca acum, elú ședuse să se odihniască pe unul din petróilele măcinate de pe délul Ulmușorului, tocmai d'asupra gûrlícîului de petró, căruia îi dicemú noi grajdîul Zmeilor, fiind-că acolo se adepostiaú odiniórá, în vremea de demultú, férele cele aripate. Ședea elú și privia în josú cum negurele întunecáu treptatú văile și culmile, când veđu trecéndú încetinelú pe d'asupra capului sěú, o porumbiță, ușórá și albă ca spuma laptelui la mulsóre, ca florile crinului la rađa de sóre. I se făcú dorú de acea pásěrică și ca s'o prindă de viă, puse mâna în sînú, la zamphyrul celú fermecatú; dar ea, uítându-se la dînsul cu ochi dulci, fermecătorí, gunguní galeșú în limba ei cea pásěrescă, și'í díse:

- « Ah, voínice, voínicele,
- « Nu opri căile mele;
- « Ci te íea dupe' alú meú sború;
- « Cócí, cu sînul plinú de dorú,
- « Te chíamă să'íi facă darú
- « Unú scumpú, albú mărgăritarú,
- « Měndra Fatá'a petrólor
- « Din vallea Năculelor. »

« Aceste cuvinte, așa dulce șoptite, deștep-

tară în inima voinicului ună frémëtü necunoscutü; în sînul lui se aprinserë dorințe nedeslușite, pe care pênë în césul acela nici în visü nu le încercase. Föră de a mai sta să cugete, elü se rădică iute în picîóre; sângele i se încinsese ca focul prin vine; peptu'ï svęc-nîa; în totü trupul simțîa unü avëntü neînstrunată ce'lü pornîa să mérgă suppusü și ascultătorü la chiämarea porumbiței. Urmärindü cu picîorul pe uscatü, sborul eï linü, cumpëtätü, elü scoborà văi, suîa délurî, străbăttea pădurî, trecea luncî și përișe, și de ce âmblä, pare că mai ușorü pășîa. Când rađa cea mai târșîä a sórelui se prelingeä sîfëtä pe foițele erbei înflorite din poșana de sub stîncele Năculelor, păsërica se opri pe o räsura îmbobocitä și cu graiü dulce cãntătorü, strigă așa :

« Tu ce plângi în stîncă,
« La umbră adîncă,
« Esși acum din pétră,
« Albă, dalbă fată,
« Viiä și frumósă,
« Blândă, rëcorósă,
« Cu chipü luminosü,
« Cu trupü mlädiosü,

- « Cu përu auritü ,
- « Pe umeri leltü .
- « Esși, tată, din pétră
- « Să te vedă'o dată ,
- « Scumpul tēju ursitü ;
- « Cöci étö'lü sositü ! »

« Ca unü visü, ca o părere, se coborî de pe stîncă, mëndra albă fată, naltă mlădióră ca o trestióră, cu përul de aurü, cu ochi de bél-laurü, ruptă din sóre întocmai ca Iléna Co-sînzéna. De frumósă ce era, de albă ce s'arătă, la sóre puteai căta, iar la dînsa ba ! Cine 'i vedé mersul, cine 'i zăria chipul, cine 'i auđia glasul, nu putea să o priviască și să nu o îndrăgiască, nu putea să o auđă și să nu i se încrédă.

« Cu zîmbetü gingașü pe guriță, cu ochi galeși și pëtrunđetori, venia mëndra cam descinsă, pășindü ușorü și legănatü prin érba móle și désă a pajiștei. Ea se opri dinainté voinicului și, arătându'ï între degețele, unü bobü mërunțelü de mărgăritarü, albü, curatü și luminatü ca laptele la mulsóre, ca flórea crinului la sóre, ca dragostile de fată mare, ea, cu vîersü dulce femeescü, care mai lesne

decôt săgétta străpunge inima voïniculuï, îi
grăi, rîdëndü, așa :

« Dați-l'așü și nu l'așü da,
« Că mẽ temü îlü veï ulta
« Când la vênatü te totü plimbi!—
« Ba l'așü da, de vreï să'lü schimbï
« Cu pétra zamphyruluï,
« Limpeđimea ceruluï,
« Cu pétra smaranduluï,
« Verdéja päméntuluï,
« Cu pétra rubinuluï,
« Colcotirea sângeľuï. »

« Fecïorul de împëratü rëmăsese uïmitü,
ca dinainté unei nălucirï încântătoare. Nu scia
bine déca este deșteptü seü décă viséză. Nu'ï
venïa să dea cređëmëntü nicï vederilor, nicï
auđuluï; și cu tóte acestea, đïna ce 'ï sta în
fașă, îlü privïa cu ochï fermecători, aruncândü
prin totü trupu'ï, când aburï ferbinți, când
fiorï de ghïășă; vorba ei îi resunà pënë în-
suffletü, dulce și înduplecătoare. Pe când ea
cătà la dïnsul și zîmbïa, luï i se nălucïa pare
că câmpul înflorise și cerul se luminase, iar
când ea deschise gura ca să'ï vorbïască, pen-
tru dïnsul, munțiï rësunarë, apele se turburarë,

brații se scuturară, codrii se treziră, frunțile
șoptiră, stelele sclipiră și în locu se opriră.
Atunci viața, să 'i o fi cerută dînsa, gata și
bucurosă era elu să 'i o dé, numai ca mereu
să pótă priivi la ea, numai ca în veci să o
pótă auđi.

« De grabă scóse din sinu cote-și trele ne-
stematele fermecate, care pêne atunci fusese
și tótă puterea și tótă bucuria lui, și, főră să
se mai gîndiască, főră să se înduoiéscă, le
aruncă cu mulțumire în póla drăgálașei co-
pille. Buzele ei fragede și rumețore se răsfo-
iră sub unu rîsă de nebunatică bucuriă, și a-
pucëndu mărghăritarul între dinții ei, albi și
mărunți ca și bobul nestemată, îlu puse bini-
șoră pe buzele voiniculu, într'unu dulce și
lungu sărutatū.

« Atunci umbrele călduróse și balsămite ale
noptei de véră ascuseră în negură și în tă-
cere pe fericitiți miri; singură, porumbița cea
albă îi desmierdă prin întunericu, când cu
vesele cîntări, când cu blânde văietări; dar
când răsăriră florile, de o dată cu florile,
porumbița amăgitóre și la dragosti îndemnă-
tóre, peste țerră și peste mări sburase, prin

vėsduhü se depărtase, fugindü ca să nu mai viă, și luândü cu sine în veciă, scumpul, feciorescul darü, bobul albü de mărgăritarü.

«Dile și nopți, lunı și sēptēmāni trecurē. Feciorul de împēratü și Fata din pétră trăiaü înstrăinați de lume, singurı singureı, elü numai cu dınsa, ea numai cu elü, și altă grijă nu purtaü; altă plăcere nu gustaü decōt ale dragostelor lor. Cercuindü lumea întrégă în poănița înflorită și cu frunđarı acoperită de sub petrele feteı, voınicul năpustise codriı, urıse isbēnđile viăței sale de mai nainte. Vēnătōrea era uıtată; inima luı se scăldă acum tōtă în desmierdări nouı și necumpētate. Pasēri, fēre și lighiōne trăiaü de elü oropsite; tōte se înstrăinase și se lepădase de alü lor sburdalnicü stēpānü; nicı una nu 'lū mai cunoscea, nicı una nu 'lū mai ascultă; dar nicı luı, nesocotitul, de ele nu'ı mai păsă. Arcul și săgetțile, ghiōga și praștia staü aruncate la pāmētü; rugina și putregaıul se lipise de ele și le rodeaü puterea. Așa feciorul de împēratü, uıtändü vitejia vēnătōrescă, uıtändü și casa părintésca, ședea đioa și nóptea lungitü móle pe covóre și, cu capul în póla copilleı, se uıtă

cu ochii în ochii ei, îi sorbîa suflarea de pe guriță și îi cerea mereu să 'lă desmierde cu cânticele sale :

- Cântă'ți, mândro, cânticul,
- Că m'ê dragă ca sufletul.
- Cântă, scumpul meu odor.
- „ Ici cu tine așu vré să morü ! »

• Dar mușerea totü mușere ! Dă'ți ce'ți cere că o să te certe de ce i l'ai datü. Cu încetul cu încetul, începü fata a lua séma că sufletul voinicului se înmuiase la dogoréla dragostelor femeșcî ; acum îi părea răü și 'i venia ciudă că iubitul ei nu mai era , ca mai nainte , vitejelul plăurilor , căruia lumea îi dîcea cu laudă : Feciorul de împăratü , celü cu norocü la vînatü ! In zadarü îi cînta ea , cu vîersü dulce femeșcü , mîndru cânticü hașducescü ; în zadarü îlü ruga să se treziască din traiul lîngedü și trîndävü în care îlü cufundase viața de iubire ; în zadarü îlü totü îndemna ca să éssă cu dînsa din pustietate , ca s'o ducă să véđă lumea . Elü în braçe o strîngea , dulce o desmierda , și așa îi totü vorbîa :

- « Facă lumea ce va face,
- « Noi trăim aci în pace,
- « Cum n'e dragă și cum ne place!
- « Dică lumea ce va dice
- « Fericirea de aice
- « Totă nu pôte să ne'o strice!
- « Spuiă lumea ce 'o voi,
- « Noi aci cõt vomă trăi
- « Fără grijt ne vomă iubi!»

« Dar uritul, uritul celă pocitū, bóla cea fōră de cređemētū, care din plăcerile trezite încolșesce, suffletul îlă amărăsce, cu doruri se hrănesce și la nouī plăcerī rīvnesce, uritul celū urgisitū, care usucă și topesce, mereū și necurmatū în inima copillei se prefiră și pe fiă ce și mai adūncū o pētrundeă, în ea silnicū se 'ncuibă, mai amarnicū o rodea. Feciorul de împēratū vedea și simția tóte; dar lécū sie 'și nu'și sciă găsi. Fata âmbla mai adesé razna prin pădure și prin liveđi, cu fruntea înnuorată, cu fața lacrimată și când se întorcea la soțul ei și 'lă găsia vaitându'și triștea, lungitū sub tulpina brașilor, ea îi dicea plângēndū și suspināndū:

- « Scólă, dragă; scólă, frate!
- « Nu mai totū zăcea pe spate,

« Că 'mă amă urită ȝilele,
« Mutându căpătălele,
« Când la capu, când la picioru,
« Când la umbră, când la sôre.

— « Of! dragă, iubita mea!
« Nu potă, nu potă, chiar d'așu vre.
« Bôla mea nici că s'o duce,
« Pên'ce tu nu 'mă vei aduce
« Mură' albastră și amară,
« Sloiă de ghiață 'n mețu de veră.

— « Of! dragă, iubitul meă!
« Ajuta 'ți ară Dumneșetă!
« Eă toți munșii 'i amă călcătă,
« Mură' albastră n'amă aflată,
« Sloiă de ghiață n'amă găsită,
« Că pămăntu'î încăldită.

— « Fetișoră din Buză,
« Mură' albastră 'i ochiul tău
« Care mă uccide reă;
« Sloiă de ghiață netopită
« E chiar inima 'ți răcită
« Și de mine deslipită.»

« Când ajunge inima să fiă sleită de dragoste, apoi curëndă pere și mila. Fata din pētră, sătulă și de pustiul munșilor și de iu-

birea singuratică, visă acum nóptea și se gîndea șiulița întrégă, la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu sgomotu, cu petreceri și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dînsa cu doru și cu dragu, și dînsa cu mîndria la toți să se arate frumósă și împodobită în haîne trufase și în petre nestemate. Destulú, destulú își închisese ea tinerețile în depártări, de lume înstrăinată; destul gustase plăcerea iubirilor tănuite. Acum inima i sburà, ca fluturele, dupe lumină; sufletul ei cerea sgomotul veselilor, strălucirea averilor, vólva trufiilor. Astfelú de dorințe îi frămîntau mereú mințile, și scimú cu toții că ce se nasce în capú de muțere, într'însul neistovitu nu pere.

«Într'o diminețá, când feciorul de împératu se trezi din somnù, îngreuítu de lîngóre și de inimă-rea, fata din pétra perise de lîngá dînsul. O așteptá să viá la améđi, o așteptá să viá sérá; dar umbra molisfiilor se așternú încetinelú d'a lungul pajiștei, scăđu și crescú iarășí, dovedindú scurgerea vremei, și nimeni, nimeni nu mai veni . . . .

«Atunci pricepú dînsul că copilla a fugitu și 'n păduri l'a năpustitu; atunci vėđu bine

că puica a sburatū, s'a dusū și pe dînsul l'a rēpusū. Atuncī în lă-întrul lui se făcū adūncū întunericū; în peptū, inima'ÿ sdrobotă, se încolăcīa ca crâmpete trunchiēte de șérpe veninosū. Dīoa la sóre, elū se frământa în durere; nóptea la stelle, din ochī îÿ picură isvorū de plânsóre, și la totū cēsul, nóptea ca și dīoa, dīoa ca și nóptea, glasul lui duoisū rēsună prin codrii: — «Dómnă a inimeï mele, «stepână a acestor locuri! de ce m'aï pără-sitū? Unde te aï dusū? Ah, unde? . . . . .

Rey de mi alma, y desta tierra conde,
?Porque me dejas? dónde vas? adónde? *)

«Își aducea aminte d'ale ei dalbe frumuseșī, d'ale ei dulcī cântări, de șilele fericite pe când glasul munșilor și alū apelor respundea cu veselū susurū la glasul copilleï; pe când ea âmblă, legănându-se, gingașă și ușoră, pe verdēța liveșilor; pe când ea tre-

---

*) *Tesoro de los Romanceros y Cancioneros espanoles*, recogidos y ordenados por D. Eugenio de Ochoa; (Paris, 1838) p. 137. Romances del Cid Campeador:

«Rege alū sufletului meu și alū acestei țēri domnū,
«De ce mă lași? Unde te duci? ah, unde?»

murându , scutură de pe cosițele'î bélaie , zăpada, mai pucinu albă decôt pelița ei. Atunci inima lui, cu suspine, întrebà în zadarü pe codrii și pe stînci, unde și în ce țerră va mai fi acea mëndră flóre, acea drăgăstósă româncă, cu față albă ca crinul, cu glasü încântătorü de dîină? . . . . .

Dictes moy, où, n'en quel pays
Est Flora, la belle Romaine,
La royne blanche comme ung lys
Qui chantoit à voix de sereine.
Echo, parlant, quand bruyt on maine
Dessus rivièrè ou sus estan.
Où sont ilz, vierge souveraine?
Mais où sont les neiges d'antan? *)

„Dar tótă jalea lui era în deșertü ce a fostü verde s'a uscatü; ce a înfloritü s'a scu-

---

*) François Villon, (1431) *Ballade des dames du tempsjadis*:

„Spuneți'mi unde și în ce țerră
Este acum Flora, frumósă Romană,
Regina albă ca unü crinü
Care cântă cu glasü de sirenă.
Echo raspunde, când se face vre unü sgomotü
Pe d'asupra riurilor seü peste lacü;
Unde mai sînt, o feciöră stëpână,
Dar unde mai sînt zăpedile de anțărțü?»

turată. Într'acele plăuri, în care elu găsisse mai ântêrî mulțumirea, vênându și prințendü cu nepăsare păseri de pre cerü și fére de pre pämêntü ; în care, apoi își aflase fericirea la sînul drăgălașei fecióre, acum totul era veștedü, totul era ofilitü, totul se îmbrăcase într'unü gïulgïu de gerü și de întristare. Elü cercă să rădice de la pämêntü arcul și săgetșile, ghióga și praștia ; dar armele erau ruginite, puterele'î erau slăbite, ochïul vedea turbure la șintă, brașu'î nu mai scia să nimerască țelul. De odată cu nestematele, perduse și farmecul lor puternicü ; fata din pétră le luase cu dînsa ca să facă cu ele cercei și ghïordane ; iar elü, sërmanul, elü își adducea atuncï aminte, cu dorü și cu jale, despre locul unde născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sînul ei îl le-gănasse, despre tóte bunurile, tóte averile și tóte mulțumirile pe care le perduse ; elü se îngrozïa vedêndu-se ajunsü a rătăci, ca unü suffletü cälătorü și fõră țăriă, prin locașele sëlbatice ale férelor, a cercă prin codrii și prin pustii năluca fericirilor, și inima'î sângeră, răsipită în târșii și zadarnice căințe :

Patria, o mea creatrix; patria, o mea genetrix,
Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugae
Famuli solent, ad Idae tetuli nemora pedem;
Ut apud nivem et ferarum gelida stabula forem,
Et earum omnia adirem, furibunda, latibula:
Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear?
Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
Egone a mea remota haec ferar in nemora domo?
Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?
Abero foro, palaestra, stadio et gymnasiis?
Miser, ah miser, querendum est etiam atque etiam,
anime!
Quod enim genus figurae est, ego non quod obierim?
Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
Ego gymnasii fui flos, ego eram decus olei.
. . . . .
Ego vitam agam sub altis Phrygiae columinibus,
Ubi cerva silvicultrix, ubi apror nemorivagus?
Jam jam dolet, quod egi, jam jamque poenitet! *)

---

*) C. Val. Catulli, *Carmen LXIII, de Atty*. v. 50-73: «O patriă care m'ai făcută, o patriă care m'ai născută, pe care eu, nemernicul, părăsind'o, cum faci robii fugarii când fugă de la stăpânii lor, m'ai amă purtată pașii în codrii de pe muntele Ida, ca să vii prin zăpezi și prin locașele înghețate ale fêrelor, și ca să alergă, ca o furiă rățăcitore, prin adăposturilor lor; unde ești, în ce parte de locă te vei mai fi aflândă aședată, o patriă mea? Vederea mea doresce a'și îndrepta urma cōtre tine, în scurtele momente când sufletul meu nu se află stăpănită de sêlbaticăi turbare. Őre eu sunt acela care de la

Côți alții pe lume, își vedă, ca dînsul, vîr-
tutea și norocul spulberate, prin nesocotința
lor! Când omul e tîneră, elă nu sciă să pre-
țușcă bunurile cu care Pronia cerescă, mumă
darnică și iubitore, l'a înzestrătă. Se îmbată
de veselia juneței, de farmecul frumuseței, de
plăceri trecătoare, de sburdări amăgitoare și
déca, într'acea beția își perde séu își răsipe-
sce nestematele odóre cu care îlă împărtășise
sórtea, curîndă, curîndă în urmă, vine și
césul amarnică ală căinței; ș'apoï, după dîn-
sul, se deschide, întunecosă și rece, tăcutul,
pustiul mormîntă!

Vous tombez ainsi, courtes fleurs de la vie ?
Jeunesse, amour, plaisir, fugitive beauté,
Beauté, présent d'un jour que le ciel nous envie,

---

casa mea, amă venită pînă în aceste păduri depărtate? Sunt
eă cu adevărată departe de patria, de bunurile, de amicii, de
părinții mei? Sunt eă departe de foră, de palestră, de stadiu,
de gymnasii? Nenorocitul, ah, nenorocitul de mine! Plîngi,
sufflete, plîngi mereu. Ce gróznice sunt schimbările ce s'au
făcută în firea mea! Eă eramă copillandru, eă june, eă voinică,
eă băiată; eă eramă flórea gymnasiilor, eă eramă podoba
luptelor . . . . . Trăi-voiă acum viața mea sub naltele pis-
curi ale Phrygiei, unde trăiesce ciuta pădură și mistrețul
rătăcitoră? Multă, ah, multă mă căfescu de ceia ce amă fă-
cută; multă, ah, multă mă simțu pedepsită!

Ainsi vous tomberez, si la main du génie
Ne vous rend l'immortalité.
Vois d'un oeil de pitié la vulgaire jeunesse,
Brillante de beauté, s'énivrant de plaisir ;
Quand elle aura tari sa coupe enchanteresse,
Que restera-t-il d'elle ? A peine un souvenir ;
Le tombeau qui l'attend l'engloutit tout entière.
Un silence éternel succède à ses amours . . . *)

Lacrimile de căință și duiósele cugetări ale
feciorului de împărat, celú ce fusese odinio-
ră norocosú la vênatú, mă pornise și pe mine
pe triste gëndurí ; ímí veníatú, unul dupe al-
tul în minte, atôté falnice visurí ale junetei
mele, care împreună cu anní ceí rápedí, s'au
nimicitú în zadarnicul deșertú . . . .

---

*) Lamartine. *Méditations poétiques*: à Elvire:
« Veși trece voi tóte, plápânde florí ale víășei!
Tinerete, amorú, plárerere, trecétóre frumusețe,
Frumusețe pe care cerul ne o dáruesce pentru o đí,
Veși trece tóte, deca mâna geniului
Nu vė va da nemurirea.
Catá cu unú ochiú de milá la junimea de rúndú,
Strálučitóre de frumusețe, ímbátându-se cu plácerí,
Când ea va goli paharul cu íncántárilé,
Ce va mai remáné óre dintr'insa ? Abié o amintire.
Morméntul ee o aștéptá o va íngھیți ínrégá,
O eterná tácere se va íntinde peste ale eí amorurí.»

Eheu, fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni . . . . *)

. . . . .
. . . . .

Dar era nópte în tótă puterea când înce-
pură a ne saluta lătrătoriî din satul Bisoca.
În băttătura caseî arendăşescî ardea unū focū
mare; descăllicarēmū la flăcăraîa trosnitóre a
braşilor şi Domnul Sterie, arendaşul, ne eşi
cu plinū înainte. Într'o mână ţinea o botă cu
pěstrovî viî, pescuiî în pâriiele de sub póla
Petrelor feteî; în cea-l'altă purtă o cuşcă cu
Iepurî de casă, plocóne trămise de la starişul
unui schitū vecinū, carele hrănesce în curtea
mónăstireî acestū vênatū, rarū în ţerră la noi
şi botezatū de Codicele civile, art. 468, cu
numele de *lapiniî*, *ţinuţi pe lúngă casă*; iar de
«*Dictionariulu limbei romane, elaboratu ca pro-
iectu, dupe insarcinarea data de Societatea Academica
Romana*» (pag. 991) cu acela, totū aşa de pu-
ginū românescū, de: «*Cunicule seu cunicle, spe-
cia de animalî d'în genulu iepurelui, fórte
asemine cu iepurele şi de acea-a numitu pre*

---

*) Horatii, *Carmin.* II. XIV: «*Val, rápeşî, Postume, Pos-
tume, se scurgū anniî . . . . .*»

« a locurea și iepure de casa, — fr. *lapin*. » Așu dori să sciū care sunt locurile unde, vorbindu-se românesce, se mai țice și alt-felū, adică bună óră *cunicle* și *lapin*?

Dar Domnul Sterie, din tindă, ne postesce la mâncare. Drumul și gëndurile melancolice m'au secatū la stomacū; me grăbescū dar a intra în casă, unde ne aștéptă mésa care stă de multū întinsă.

Fiind-că tu ânsē nu ai fostū postitū împreună cu mine, te lasū afórá și, dreptū mângâiere, îți trămitū de departe, ca hrană intelectuală, aceste foī încurcate, însoțite și cu o prietenescă salutare . . . . Cam slabă și cam sérbădă mâncare!

Dar să fiă cu ȳertare,
Că suntemū la vênătóre.

Post-scriptum. - Nu mă iertă conștiința ca să nu îndreptesă o erróre ce s'a strecuratü în paginile de mai susü. Amü dísü că la noi guvernul nu s'a ocupatü nicı odată de a regula vênătórea. M'amü înșelatü. Rëposatul C. Negruzzi, carele nu a fostü numai unü scriitorü plinü de talentü, de spiritü și de inimă, ci a mai fostü și directore alü Officiulu Statisticü din Moldova, ne dă, în scrierile sale, următórea notă plină de interresü și sprijinită pe calcule nediscutabile:

«De la 26 ianuarie 1841 pêně la sfërșitul lui decembre 1845, s'aü uccisü, dupe catalogele Vistieriei, aceștï lupï:

«	In anul	1841,	113	lupï mari	
«	„	„	1842,	198	idem
«	„	„	1843,	318	idem 59 puï
«	„	„	1844,	340	idem 111 idem
«	„	„	1845,	<u>261</u>	idem <u>101</u> idem
				<u>1230</u>	lupï mari <u>271</u> puï

Totalü 1501.

«și s'a plătitü din Vistieria 18,450 lei pentru 1230 lupï mari și 2032 $\frac{1}{2}$ lei pentru 271 puï. In totalü 20,482 $\frac{1}{2}$ lei.

« Să vedem acum folosul acestei legiuri.

« Să închipuim că fiă care lupă era să-
« mănânce pe annă câte 12 oi. Pare-mi-se că
« sînt destul de moderatū. Care e lupul ce
« s'arū mulțumi cu o ôte pe lună? In cincī annī
« vine de lupū câte 60 oi, care pentru 1501
« lupī face 90,060 oi. Socotindū acum ôtea
« câte 20 lei, face 1,801,200 lei, din care
« scăđendū 20,482 $\frac{1}{2}$ lei, prețul capetelor a
« 1501 lupī, remâne folosū 1,780,717 $\frac{1}{2}$ lei. »

Totū cu acéstă ocasiune, aūtorul *Pecatelor tinereților* mai povestese și o istoriōră pe care amū socotitū că nu va strica să o transcriū aci, cōci ea va fi ca păhărușul de *Fine Champagne*, dupe unū prânđū îndesatū și anevoiă de mistuitū, — *rudis indigestaque moles!*

Étō ce scriă Negruzzi în luna lui februarie 1846:

« Viū de la vênătōre, prietene, unde amū
« împușcatū unū lupū. Dă'mī voiă deci să'ti
« vorbescū despre elū.

« Tōtă lumea cunnōsce lupul, fēra astă car-
« nivoră și nesățiōsă, dușmanul păstorilor și
« grōza oilor. Din vremea regelui Edgardū, la

«annul 966, lupii n'au mai vădută pământul
«Englitterei; și când, în toate staturile Euro-
«peii, erau proscrisi, numai în Moldova, -sunt.
«acum cinci ani, -viățuiau ca în sînul unei
«republice, încot era o *blagosloveniă* cum lupii
«și jidaniî cresceau și se înmulțiau! Anse la
«1841, ministerul trebilor din lăintru făcu o
«legiure prin care se puse prețu capului de
«lupu. Țerraniî începure a'î uccide, păstorii
«a fi mai liniștiți, și oile a dormi mai fōră
«grijă.

«Spunū - nu sciū de e așa, -că lupii vădëndu
«osēnda ce li se pregătesce, au allesū o de-
«putație dintre ei, care viindū în capitală, 'și
«a tocmitū unū vechilū ca să le apere dreptul
«ce 'și închipuia că au. Acesta le a făcutū o
«jalbă lungă și lată, în care dovedia tetra-
«gonicesce că, de la descăllicarea lui Dragoșū
«lupii au trăitū în bună pace în țerră, că n'a
«mai făcutū nimeni *sprafcă* ca să vedă cōte oi
«s'au mîncatū; că de vreme ce lupii sînt
«lăsați ca să mînūnce oi și oile ca să fiă mîn-
«cate de lupi, apoi după toate formele, legile
«și obiceiul pământului, lupii se cuvine a fi
«volnici să mînūnce oi, ș. c. l., ș. c. l.

« Ministrul Lupu Balș le întorse jalba cu
« *nadpisu* ȃicendũ cã obiceiul pãmẽntului pôte
« sluji de lege, cãnd nu este vãtãmãtorũ legei,
« și numai atunci li se va lua în bãgare de
« sãmã reclamația, cãnd vorũ da înscrișũ și
« chezãșiã cã nu vorũ mai mânca carne, ci
« vorũ pasce troscotũ, ca nisce dobitóce ce sũnt.

« Deputații essirẽ cu cõda între vine, gẽn-
« dindũ la nedreptãțile ómenilor. Viindũ la
« gazdã și simțindũ apetitũ, se puserẽ la mėsã.
« Ospẽtarul le dete borșũ cu mĩelũ, cotelete
« de mĩelũ și fripturã de mĩelũ.

- « E bine! strigã unul din ei, - mai ȃi'mĩ cã
« este dreptate în lumea astã. Ómenii mãnũncã
« oi, și noi sã nu mãnãmũ? »

- « Ba sã mãncați, domniĩ mei; - le ȃise unũ
« june suppleantũ de profesorũ, - omul și lupul
« sũnt lãsați ca sã mãnũnce carne; dinții lor
« cei cãnesci o dovedescũ Eũ cãnd nu mã-
« nũncũ carne, nu potũ pronunța nici celũ
« d'ãntẽiũ versũ din Eneida :

Arma virumque cano, etc.

« Din vorbã în vorbã, lupii spuserẽ viitoru-
« lui philosophũ scopul soliei lor și neisprava
« cu care aũ essitũ de la Ministru.

«Advocatul ce lă aș avută era ună igno-
«rantă, le dize acesta. — Sânt sigură că nică
«rudimentele limbei latine, ale limbei mume,
«nu le cunoscea. Sânt sigură că petiția ce
«v'a făcută era plină de barbarisme și de
«sollecisme și scrisă cu slove cyrilliane. Să
«vă facă eti o supplică cu littere latine și veți
«vedé cum voiă face capotă pre ministrul cu
«totă departamentul seă.»

«Indată le scrise o jalbă cu littere latine,
«care se mântuă prin acestă calambură :

Lupă te chiamă și lupă ești,
Lupiă dar ce prigonesci?

«Homonymul lor ministru le rupse jalba,
«dicându că nuă placă poeziă și că, cu totă
«cuscrenia ce ei arată că ară avé cu dînsul,
«nu póte călca datoria postului seă; prin ur-
«mare porunci unui comisaru de poliția săă
«întiriasca din orașă.

«Ajungându la barrieră, nenorocitele fére,
«iși scuturară praful de pe copite, și lăcri-
«mându, tinsere labelle spre ceră, cuvântându
«acestă blestemă . . . . .

« . . . . . »

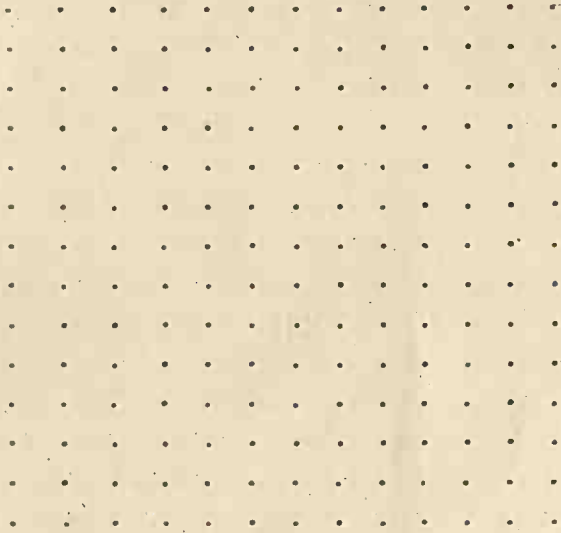
Aci autorul își precurmă povestea, necunoscându, după cum se vede, copriusul blestemului bțetelor sere nedreptățite. Dcă pe lûngă totu spiritul și talentul ce elu avea, rēposatul C. Negruzzi aru fi posedatu și darul proorociei, elu negreșitu aru fi pusu în gura lūpilor unū blestemū de felul acesta :

« Fă, Dómne, ca toți aceia cari ai gēndurī
« rele asupra nóstră să fiă osēndiți, spre pe-
« dēpsa lor, a citi dintr'unū capētū pēnē'atr'
« altul, tótă Precuvēntarea la *Manualul vênăto-*
« *rului* românescu ; dar totu de odată oprescē'i,
« Dómne, de a se folosi cōtuși de puçinū de
« învățaturile coprinse chiar în corpul Manu-
« alului, cōcī fōră de acēstă a ta părintescă
« ocrotire, va fi de acum înainte vai și amarū
« de nēm̄ul lupescū, în țerra binecuvēntatā a
« Românilor, unde, de la descăllicătóre, blajina
« *localnică* stēpânire ne a îngăduitū să trăimū
« ca în sînul lui Avramū, fōră de a ne mai
« *sastisi* cu statistice iscodiri !

« Amin ! »

SFERSITU.

